

# Baptria

Vol. 33 2008 N:o 2

Suomen Perhostutkijain Seura ry  
Lepidopterologiska Sällskapet i Finland rf



Huomionarvoiset  
suurperhoshavainnot ja  
vaelluskatsaus 2006–2007



Etelänpäiväkiitäjää (*Macroglossum stellatarum*) tavattiin kesällä 2006 Suomesta enemmän kuin koskaan aiemmin, nyt jopa toukkanä. Lisätietoa vuosien 2006–2007 suurperhoshavainnoista ja vaelluksista sivulta 45 alkaen. Kannen kuva: Jyrki Suomi

## Baptria

Julkaisija – Utgivare

Suomen Perhostutkijain Seura ry

Lepidopterologiska Sällskapet i Finland rf

Jäsenlehdessä ilmestyy neljä numeroa vuodessa.

Lehti postitetaan Suomen Perhostutkijain Seuran jäsenille. Osoitteenmuutokset seuran toimistoon.

Ilmoitukset – Annonser

1/1 sivu – sida 250 euroa

1/2 sivu – sida 150 euroa

1/4 sivu – sida 80 euroa

Paino – Tryckeri: F.G. Lönnberg, Helsinki

Ulkoasu ja taitto: Timo Lehto

ISSN 0355-4791

### BAPTRIAN TOIMITUS

Päätoimittaja

**Panu Välimäki**

Simeonintie 3, 90420 Oulu, puh. 040 716 8516,

e-mail: panu.valimaki@oulu.fi

Toimittajat:

**Lauri Kaila**, (tieteellinen tarkastus)

Luonnontieteellinen Keskusmuseo, Hyönteisosasto,

PL 17, 00014 Helsinki, e-mail: lauri.kaila@helsinki.fi

**Jari Kaitila**

Kannuskuja 8 D 37, 01200 Vantaa, puh. 050 586 8531,

e-mail: jari.kaitila@perhostutkijainseura.fi

**Jaakko Kullberg**

Luonnontieteellinen Keskusmuseo, Hyönteisosasto,

PL 17, 00014 Helsinki, e-mail: jaakko.kullberg@helsinki.fi

**Timo Lehto**, (taitto)

Merimiehenkatu 8 B 29, 00120 Helsinki,

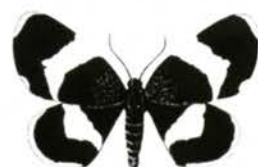
puh. 050 338 3725, e-mail: timo.lehto@welho.com

**Magnus Östman**, (ruotsinnokset)

Alexandersgatan 19b 23, 06100 Borgå,

tel. (09) 6122 2923, 040 768 5526, fax. (09) 6122 2910,

e-mail: magnus.ostman@naturochmiljo.fi



**Suomen Perhostutkijain Seura ry**  
Lepidopterologiska Sällskapet i Finland rf

**Toimisto ja tarvikvälitys avoimna tiistaisin klo 15.30–20**

Osoite/Address:

Suomen Perhostutkijain Seura ry, Lämmittäjänkatu 2 A, FI-00810 Helsinki

puh. (09) 477 2310, fax. (09) 477 2311

e-mail: toimisto@perhostutkijainseura.fi, internet: http://www.perhostutkijainseura.fi

**Pankkiyhteys – Bankförbindelse** Sampo 800019-268583

IBAN: FI0680001900268583, BIC-koodi PSPBFIHH

**Hallitus – Styrelse:**

*Puheenjohtaja – Ordförande*

Antti Aalto c/o Anna Aalto, Anttilantie 10, 05840 Hyvinkää

puh. (019) 433 885 k, (019) 338 231 kesäas., e-mail: anaaalto@gmail.com

*Varapuheenjohtaja*

Reima Leinonen, Rauhalantie 14 D 12, 87830 Nakertaja

puh. 040 529 6896, e-mail: reima.leinonen@ymparisto.fi

*Taloudenhoitaja*

Lassi Jalonen, Isonmastontie 2 as 1, 00980 Helsinki

puh. 040 557 3000, e-mail: lassi.jalonen@kolumbus.fi

*Sihteeri – Sekreterare*

Markus Lindberg, Meritullinkatu 15 D 45, 00170 Helsinki

puh. 040 701 9891, e-mail: markus.lindberg@abo.fi

*Muut hallituksen jäsenet:*

Jaakko Kullberg, Luonnontieteellinen Keskusmuseo, Hyönteisosasto 00014 Helsinki

puh. 050 328 8886, e-mail: jaakko.kullberg@helsinki.fi

Risto Martikainen, Hallituskatu 23 A 12, 33200 Tampere

puh. (03) 389 9199 t., 050 550 0643, e-mail: risto.martikainen@viestipaino.fi

Marko Mutanen, Vehmaansuontie 202, 90900 Kiiminki

puh. 040 824 6749, e-mail: marko.mutanen@oulu.fi

Ari Uusimäki, Saniaistie 12 B 12, 00730 Helsinki

puh. 050 380 7199, e-mail: auusimaki2@hotmail.com

*• Toiminnanjohtaja – Verksamhetsledare*

Jari Kaitila, Kannuskuja 8 D 37, 01200 Vantaa, puh. 050 586 8531,

e-mail: jari.kaitila@perhostutkijainseura.fi

*• Tarvikvälitys – avoimna toimiston aukioloaikoina, tilaukset:*

Markus Rantala, perhostarvike@luukku.com tai puh. 050 561 6760 (ma–to klo 15.30–18.00)

**Toimikunnat — Utskott**

**Eettinen toimikunta:** Vesa Lepistö (pj), Jyrki Lehto, Markus Lindberg, Karl-Erik Lundsten

**Suojelutoimikunta:** Erkki Laasonen (pj), Petri Hirvonen (siht.), Jari Kaitila, Jaakko Kullberg,

Hannu Koski, Reima Leinonen, Kari Nupponen, Pekka Robert Sundell, Panu Välimäki

**Havainto- ja tiedonantotoimikunta:** Lassi Jalonen (pj.), Olavi Blomster, Sami Haapala,

Jari Kaitila, Jaakko Kullberg, Pekka Malinen, Marko Mutanen, Pertti Pakkanen, Hannu

Saarenmaa, Panu Välimäki

**Taloustoimikunta:** Lassi Jalonen (pj), Bo-Göran Kumlander, Risto Martikainen,

Heikki Seppälä, Esko Tuomisto

## Kokouskutsuja:

Seuran syyskuun kuukausikokous

**keskiyökokouksena 17.9.2008 klo 18.30–21.00**

Helsingin Tieteiden talossa. Paikka: Luentosali 104, Tieteiden talo (Kirkkokatu 6,

Helsinki)

**Käsitteltävänä sääntömääräiset asiat:**

• toimintakertomus ja tilinpäätösasiat

(1.1.2006–30.6.2007)

• esitelmä avoin

Lokakuun kuukausikokous

**keskiyökokouksena 8.10.2007 klo 18.30–21.00**

PAIKKA: Luentosali 104, Tieteiden talo

Kirkkokatu 6, Helsinki (Kruununhaka)

(Huom: sali 505, krs. 5)

• kuukausikokousasiat

• **Savenkov Nikolai:** Pohjois-Saksan

perhoslajistoa, näkökulmana tehomaatalouden vaikutukset (englanniksi)

**LAUANTAIAIKOKOUS Hämeenlinnassa**

**8.11.2008 klo 13.00–17.00** PAIKKA: Stone

Gallery Lunnikivi, Idänpääntie 9.

• esitelmäaiheina muun muassa Lappi

**Kokousohjelmia tarkennetaan seuran**

**internet-sivuille, joten seuraa myös niitä.**

— Tervetuloa myös nuoriso osallistumaan.

Metsänokiperhosen (*Erebia ligea*) kehitys on kaksivuotinen, joten on helppo aavistaa miten laji tulevina kesinä esiintyy. Vuosittaisten yksilömäärien ennustaminen on silti enimmäkseen arpapeliä.

## Kesä 2008 — poikkeuksellisen huono perhoskausi?

**P**erhosharrastajat törmäävät ajallisesti, paikallisesti, yksilörunsauden tai jonkin muun tekijän suhteen odottamattomiin havaintoihin. Jo edellisenä vuonna huomiota herättäneet hyväkuntoiset ja aikaiset amiraalit saivat jatkoa tämän vuoden huhtikuussa. Toukokuussa Hankoniemellä tapasi runsaasti vastakuoriutuneita kaaliperhosia, vaikka pohjoinen/koillinen ilmavirtaus oli vallinnut jo kolmatta viikkoa eikä muussa lajistossa ollut mitään vaelluksiin viittaavaa. Kesällä 2007 kuivilla kedoilla elävät pikkuperhoset olivat monin paikoin huomattavan runsaita, mutta päiväperhosten osalta vuosi jäi vaisuksi. Poikkeukselliset havainnot korostuvat tiedonantoartikkeleissa ja myös perhosharrastajien välisissä keskusteluissa. Yleisimmin havainnoista syytetään edeltävän talven säätä tai yksittäisiä sääilmiöitä. Karrikoituna päättelyketju menee seuraavasti: "Tiesihän sen, että gothica on kateissa viime helmikuun pakkasjakson jälkeen". Yhtäläillä syytä etsitään alkutalven säätilasta: "Kylmän jakson jälkeen uudelleen lämmennyt sää sai kevätlajit kuoriutumaan jo syksyllä". Yhteistä useimmille selitysmalleille on, että ne syntyvät jälkikäteen — vasta kun ilmiö on totta!

Sääilmiöt ovat lyhyellä aikavälillä satunnaisia, jolloin vuodessa esiintyy useita poikkeuksellisiin hyönteishavaintoihin yhdistettävissä olevia säätilanteita. Tästä huolimatta kahdessa edellä mainitussa esimerkissä ollaan aikalailla heikoilla jäillä. Suurimpana ongelmana koen olennaisen syy-seuraus-suhteen väistämättömän hämärtyksen, kun jo havaituille ilmiöille etsitään syyt jälkikäteen. Vakuuttavampaa olisi, jos syynä käytetyn säätilan vallitessa pystyisi ennustamaan oikein tulevan ilmiön tai varmemmaksi vakuudeksi joukon ilmiöitä. Toiseksi, perhosten oletetaan olevan jotenkin poikkeuksellisen herkkiä juuri lepokauden eli Suomessa talven olosuhteille, vaikka esimerkiksi levinneisyysdeltään Ahvenanmaalle rajoittuneet lajit selviävät aivan hyvin Oulun seudun talvista. Levinneisyysdeltään laajassa mielessä pohjoisten lajien tulee olla sopeutuneita huomattavasti meidän keskimääräistä tal-

veamme ankarampiin olosuhteisiin, sillä muuten niiden säilyminen olisi pitkällä aikavälillä täysin vaellusriippuvaista. Väitän, että esimerkiksi kaaliperhosen kotimaistumiseen vaikuttaa talven olosuhteita enemmän pidentyneet syksyt, jotka mahdollistavat syyskuussa lentävien perhosten jälkeläisten kehittymisen talvehtiviksi koteloiksi. Toisaalta perhoset eivät vaihtolämpöisinä voi sopeutua ylläpitämään lisääntymiseen vaadittavaa aktiivisuustasoa kylmissä olosuhteissa. Tämän seurauksena ne eivät juuri voi kompensoida aikuisvaiheeseen osuvan viileän jakson alentamaa jälkeläistuotantoa, ja siten olosuhteet edellisessä sukupolvessa vaikuttavat runsauteen seuraavissa sukupolvissa. Tällöin perhosten menestys ei riippuisikaan kuolevuudesta, vaan syntyvyydestä.

Perhosharrastajien ajatusmaailmaan laajasti sisäänrakennettuun "talviseen murhenäytelmään" pitää mielestäni suhtautua kriittisesti, mutta pystyykö kukaan keväällä ennustamaan minkälainen perhoskesä on alkamassa? Menestykseen vaikuttavien tekijöiden moninaisuuden seurauksena yksittäisten lajien kohdalla tämä on koloilla mahdotonta, mutta jotain yleisiä suuntaviivoja voitaneen ennustaa. Väitteeseen, että talvi 2007–2008 oli harvinaisen leuto, voidaan lähes yksimielisesti yhtyä. Kesästä 2008 on siis tulossa perhosmielessä antoisa (jotkut paksulumisen alueen lajit poisluken), jos talvikuolleisuus on merkittävässä roolissa. Vuosi 2007 oli perhoshavaintojen valossa korkeintaan välttävä. Itse kuitenkin uskon, että etenkin alku- ja keskikesän joko aikuisena tai toukkana viettäviä perhosia oli vuoden 2006 hellekesän jäljiltä paljon, mutta selvästi pitkän aikavälin keskiarvon alapuolelle jääneet lämpötilat estivät perhosten aktiivisuuden ja heikensivät lisääntymismenestystä. Tämän seurauksena kotimaisten lajien runsaus tulee jäämään alhaiseksi. Kun on lusikalla annettu, ei voi kauhalla vaatia!

1. kesäkuuta 2008,  
Panu Välimäki



## TAPAHTUMAT



### EMN jälleen heinäkuun lopulla — osallistu!

Eurooppalainen yöperhosviikonloppu EMN, eli European Moth Nights, järjestetään nyt viidennen kerran. Vuosittain ajankohta aina vaihtuu ja tänä kautena EMN osuu heinäkuun lopulle (24.-28.7.2008).

Tapahtuman tavoitteena on kehittää harrastajien välistä yhteistyötä sekä luoda kuvaa Euroopan yöperhosfaunasta.

Aiempina vuosina suomalaisten harrastajien osallistuminen on ollut varsin aktiivista — muistetaanhan tuo tänäkin vuonna ja osallistutaan jälleen!

Tapahtuman internet-sivut löytyvät osoitteesta: <http://euomothnights.uw.hu/>, josta löytyy myös suomenkielinen kutsu lisätietoineen.



### Onnea!

Perhosmaailmassamme jo vuosikymmeniä vahvasti vaikuttanut professori **Kauri Mikkola** on täyttänyt 9.5.2008 seitsemänkymmentä vuotta. Tästä hänelle suuret onnittelet!

## SEURA

HALLITUS TIEDOTTAA:

### Seuran toimisto muuttaa!

Toimisto muuttaa 1.8. alkaen uusiin isompiin ja tarkoituksenmukaisempiin tiloihin. Osoite ei muutu, sillä muutamme saman talon ja rapun (A-rappu) neljänteen kerrokseen. Sisäänkäynti muuttuu nykyisen oven viereiseen oveen.

Kaikki halukkaat voivat ilmoittautua muuttotalkoisiin, jotka pidetään näillä näkymin tiistaina 29.7. Ilmoittautumiset sähköpostitse osoitteeseen (lassi.jalonen@kolumbus.fi)

**HUOM! Muuton takia tarvikevälitys on suljettuna tiistaina 29.7.**



## WWW

HAVAITOTOIMIKUNTA TIEDOTTAA:

### Uusi havaintotallennin on kehitetty

Uusi havaintojen tallentamista helpottava apuväline on nyt olemassa. Havaintotoimikunnan teettämä Havaintotallennin on kehitetty erityisesti yhdellä paikalla tehtyjen havaintoerien, rysäsaaliiden tai vaikkapa päiväretkien havaintojen tallentamiseen.

Havaintotallennin on saatavissa osoitteesta <http://havainnot.lepidoptera.fi/>. Kunkin havaintoerän tiedot tallettuvat omaan tiedostoonsa omalle tietokoneelle, josta ne voi myöhemmin syöttää Hyönteistietokantaan. Havaintotallennin toimii Mozilla Firefox -selaimen avulla.

Suosittelavin tapa on havaintotietojen ilmoitus suoraan tietokantaan.

### muistutus!

Muistathan ilmoittaa myös "pohjoiseen pakenevia" lajeja. Aiheesta löytyy Viidaleppin ja Mikkolan kirjoittama artikkeli Baptrian numerosta 3/2007. Sieltä näet myös lajit, joista havaintoja erityisesti kaivataan.

## MUITA YHDISTYKSIÄ



Sudenkorentoseuran internetsivut löytyvät osoitteesta [www.sudenkorento.fi](http://www.sudenkorento.fi) — tutustu!

### Sudenkorennot tutuiksi!

Perhosharrastajat törmäävät luontoretkillään usein myös muihin siivekkäisiin kuin perhosiin. Yksi ryhmä on pieni, mutta varmasti monelle mielenkiintoinen — sudenkorennot. Eri sudenkorentolajeja Suomesta on tavattu 54.

Suomen sudenkorentoseura ry on sudenkorentoharrastajia yhdistävä yhdistys. Seura on perustettu kesällä 2006. Yhdistyksen tarkoituksena on mm. edistää sudenkorentojen tutkimusta, suojelua ja harrastusta.

Jäsenilleen seura julkaisee Crenata-nimistä lehteä. Crenatassa julkaistaan artikkeleita mielenkiintoisista havainnoista, yhdistyksen tapahtumista, kirja-arvosteluita ynnä muuta sudenkorentoihin liittyvää.

# Suurperhoshavainnot ja vaelluskatsaus 2006–2007

— "stella" ja algira yllättäjinä

Panu Välimäki, Heikki Pöykkö, Jari-Pekka Kaitila & Jaakko Kullberg

## Kirjoittajien osoitteet — Authors' addresses:

Jari-Pekka Kaitila, Suomen Perhostutkijain Seura, Lämmittäjänkatu 2 A,  
00810 Helsinki, e-mail: jari.kaitila@perhostutkijainseura.fi

Jaakko Kullberg, Luonnontieteellinen keskusmuseo, Hyönteisosasto PL 17, (P. Rautatiekatu 13),  
00014 Helsingin yliopisto, e-mail: jaakko.kullberg@helsinki.fi

Heikki Pöykkö, Kraaselintie 16 B 14, 90580 Oulu, e-mail: heikki.poykko@oulu.fi

Panu Välimäki, Simeonintie 3, 90420 Oulu, e-mail: panu.valimaki@oulu.fi

Vuodet 2006 ja 2007 olivat vaellustilanteiden suhteen värikkäitä, mutta keskenään erilaisia. Kuvassa Suomenlahden yli saapunut ukkosrintama Hankoniemellä heinäkuussa 2006 — säätilanne, jollaisten yhteydessä saadaan usein mukavia lähivaeltajia.

## Johdanto

Yhdistetyn tiedonanto- ja vaelluskatsauksen sisältöä on edelleen uudistettu. Lähtökohtaisesti artikkelin rakenne noudattaa edellisen katsauksen linjaa. Selvästi kotimaiset lajit, leviämässä olevat lajit sekä SPS:n seurantajajit ja kotiutumassa olevat lajit käsitellään erillisissä, osin päällekkäisissä osioissa. Artikkelin loppuun on koostettu tiivistelmä vuosien 2006 ja 2007 merkittävimmistä vaellustilanteista ja niiden yhteydessä tavatuista perhoslajeista. Säännöllisesti Suomeen vaeltavat ns. vuodenaikaisvaeltajat on käsitelty yksityiskohtaisemmin omassa osiossaan. Katsauksen koostamisessa on huomioitu kaikki 17.3.2008 mennessä ilmoitetut suurperhoshavainnot vuosilta 2006 ja 2007 täydennettynä kaikkein merkittävimmillä 5.4.2008 mennessä ilmoitetuilla havainnoilla. Merkittävin uudistus on havaintolistauksen jättäminen pois artikkelin lopusta kokonaan. Päädyimme tähän ratkaisuun, koska tarkat havaintotiedot ovat ensinnäkin julkisesti saatavissa suoraan tietokannasta (<http://www.fmn.helsinki.fi/insects/>). Toiseksi, nykymuotoisessa artikkelissa voidaan entistä enemmän keskittyä havaintojen tulkintaan ja taustoihin eli seikkoihin, jotka jäävät helposti huomioitta pelkkää havaintolistausta kertaamalla. Korostamme, että katsauksen valikoituneet lajit ja niistä kertyneen havaintoaineiston tulkinta perustuu kirjoittajien subjektiiviseen näkemykseen. Tämän seurauksena osa mielenkiintoisista havainnoista jää katsauksen ulkopuolelle ja havaintoaineiston tulkintaan pitää suhtautua kriittisesti. Katsauksen havaintoaineisto täydennettynä lukuisilla muilla mielenkiintoisilla suur-

perhoshavainnoilla on poimittu erilliseen SPS:n sivustoilta saatavilla olevaan tiedostoon ([http://www.perhostutkijainseura.fi/sps\\_havainnot.html](http://www.perhostutkijainseura.fi/sps_havainnot.html)).

Tässä koosteessa käsiteltävät vuodet olivat monin tavoin lähes toistensa vastakohtia. Vuosi 2006 jäi muistiin poikkeuksellisen kuivana ja lämpimänä, vaikka alkukausi olikin viileä. Kesäkuun toiselta viikolta alkanut lämmin kausi jatkui aina elokuun loppuun ja syksy pysyi lämpimänä lokakuun puoliväliin, jolloin kausi loppui äkisti. Heinäkuussa monet lehtipuut ja jopa havupuut olivat paikoin kuivuudesta johtuen kellastuneita — lounaisaariiston kalliokedoilla puiden taimet paikoin kuolivat. Edeltävästä vuodesta poiketen kevät 2007 oli hyvin varhainen ja kausi oli jo hyvässä vauhdissa huhtikuun puolivälissä ja kausi jatkui suhteellisen suotuisana aina kesäkuun alkuun saakka. Tämän jälkeen alkoi pitkä, elokuun alkuun saakka kestänyt "sadekausi", minkä seurauksena etenkin heinäkuu jäi selvästi pitkäaikaista keskiarvoa viileämmäksi. Elokuun kolme ensimmäistä viikkoa olivat toisaalta aivan poikkeuksellisia, sillä hellelämpötiloja saavutettiin tällöin aivan pohjoisinta Suomea myöden. Molempina vuosina elokuun puolivälin tienoille osui merkittävä, joskin toisistaan selvästi poikkeava vaellustilanne. Vuoden 2006 vaelluksen aikaan sääolosuhteet eivät sinällään olleet erityisen suosiollisia, mutta Venäjän puolella riehuneet maastopalot saivat ilmeisesti odottamattoman suuren joukon perhosia liikkeelle. Vuoden 2007 elokuussa vallitsi poikkeuksellisen edullinen vaellustilanne kaukaa kaakosta. Vaeltajia havaittiin kuitenkin lähinnä yksittäin, vaikka lajirunsaus oli suuri. Vaeltajien pienet yksilömäärät saattoivat peilata lähtöalueiden heikkoa perhostilannetta.



## Records of Finnish Macrolepidoptera and migrants in 2006–2007

Years 2006 and 2007 were not alike. Spring 2006 was quite cold until early June, but from that point on weather was exceptionally warm and rainless. Almost summerly weather continued until mid-October when the season suddenly ended. Emblematy, deciduous trees started to wilt already in mid-July in sunny places, and some smaller trees and bushes ended up dead in sunbaked habitats. Spring 2007 was relatively early one, and season started already in mid-April. Favourable weather conditions went on until early June when weather conditions changed almost dramatically. From early June until the end of July weather was mostly relatively cold and rainy. The summer did not start properly until August, which was the warmest month during the season – even in northernmost Lapland there were days when ambient temperature was higher than 25°C. The highest numbers of migratory species were observed in August both in 2006 and 2007. In August 2006, a lot of migrants were observed in southern and south-eastern Finland although prevailing weather conditions were not that favourable for migration. There is a possibility that large-scale wildfires in Russia enhanced inflow of migrants to Finland. In August 2007, weather conditions were very favourable for long-distance migration from the Mediterranean via the Black Sea towards north-west. The number of migrant species observed was very high indeed. Yet, the numbers of individuals were low, which probably reflected local population densities north to the Mediterranean and the Black sea.

Summer of 2006 was a great season for lepidopterans, but the same cannot be said about the following summer. The numbers of macrolepidopteran species new to Finland in 2006 and 2007 were nine (*Scopula marginepunctata*, *Asthena anseraria*, *Stegania cararia*, *Parectropis similaria*, *Hadena filograna*, *Mythimna loreyi*, *Epilecta linogrisea*, *Xestia ditrapezium*, *Agrotis bigramma*) and three (*Dysgonia algira*, *Eublemma parvum*, *Cucullia praecana*), respectively. *A. anseraria*, *C. praecana* and possibly *H. filograna* are resident species in Finland at the moment, but rest of the above mentioned species are most probably migrants.

*Erebia euryale* which was known since 1939 to the Finnish fauna before the Second World War, but omitted after war due border changes was again reported as new in 2006. The specimen was collected already back in 1976 from *Kb* Lieksa. The Fenno-Karelian populations belong to the North European ssp. *euryaloides* Tengström, 1869, which has been considered as separate species by some Russian author's. We consider ssp. *euryaloides* to represent the solely North European subspecies including smaller arctic form *arctica* R. Poppius, 1906 also considered as separate species by some authors.

Another remarkable difference between the two consecutive years concerns production of directly developing summer generations. Regular migrants like *Vanessa atalanta* and *V. cardui* arrived relatively early and in great numbers in 2007. Yet, they were able to produce only small summer generations in that particular year, whereas abundant summer generations derived from relatively low numbers of migrants in 2006. The contradiction arised probably because of the poor weather conditions during July 2007, which rendered the production of complete summer generation impossible. Similarly, *Macroglossum stellatarum* produced extremely abundant summer generation in 2006, but faced a complete failure in 2007. Additionally, recently expansive species like *Argynnis laodice*, *Malacosoma neustria*, *Eucarta virgo* and *Eugraphe sigma* declined, being either absent or nearly absent in 2007. On the contrary, *Noctua interposita*, *Cucullia absinthii*, *C. artemisiae*, *C. fraudatrix*, *Calyptra thalictri*, *Cerura erminea* and several Lithosiinae and Catocalinae species are becoming more abundant and/or spreading towards the north, which is emblematic of recent trends in Finnish lepidopteran fauna. Observational data to which this article is mainly based are available at <http://www.fmnh.helsinki.fi/insects/> and summarised at [http://www.perhostutkijainseura.fi/sps\\_havainnot.html](http://www.perhostutkijainseura.fi/sps_havainnot.html).



## Observationer av storfjärilar och migranter i Finland 2006–2007

Åren 2006 och 2007 liknade inte varandra. Våren 2006 var rätt kall ända fram till början av juni, men sedan var vädret ovanligt varmt och regnfritt. Vädret fortsatte mer eller mindre sommarligt ända till mitten av oktober, då hösten tog över med en gång. Symptomatiskt nog började trädens löv på soliga platser vissna redan i mitten av juli och mindre träd och buskar dog av torka på solsteka platser. Våren 2007 var relativt tidig och fjärlissången kom i gång i mitten av april. Gynnsam väderlek rådde ända till början av juni då väderförhållandena förändrades nästan dramatiskt. Från början av juni till slutet av juli var det mestadels kallt och regnigt. Sommaren kom på allvar först i augusti, som var den varmaste månaden under fjärlissången. Även i nordligaste Lappland förekom dagar då temperaturen steg till över 25 grader. Det största antalet migranter bland fjärlilarna observerades i augusti både 2006 och 2007. I augusti 2006 observerades stora mängder migranter i södra och sydöstra Finland fastän de rådande väderförhållanden inte gynnade migrationer i högre grad. Det är möjligt att storskaliga skogsbränder i Ryssland ökade inflödet av migranter till Finland. I augusti 2007 var väderförhållandena mycket gynnsamma för långväga migrationer från Medelhavsområdet via Svarta havet mot nordväst. Antalet observerade migrantarter var också stort. Antalet individer var ändå lågt, vilket troligtvis återspeglar lokala populationstätheter norr om Medelhavet och Svarta havet.

Sommaren 2006 var en fin tid för lepidopterologer, vilket dock inte kan sägas om därpå följande sommar. Antalet storfjärilsarter nya för Finland åren 2006 och 2007 var nio (*Scopula marginepunctata*, *Asthena anseraria*, *Stegania cararia*, *Parectropis similaria*, *Hadena filograna*, *Mythimna loreyi*, *Epilecta linogrisea*, *Xestia ditrapezium*, *Agrotis bigramma*) resp. tre (*Dysgonia algira*, *Eublemma parvum*, *Cucullia praecana*). *A. anseraria*, *C. praecana* och möjligen *H. filograna* har en fast förekomst i Finland för tillfället, medan resten av de ovannämnda arterna med stor sannolikhet är migranter.

*Erebia euryale*, som var känd som tillhörande Finlands fauna före kriget men som exkluderades efter kriget på grund av gränsförflyttningar, rapporterades igen som ny 2006. Det aktuella exemplaret samlades in redan 1976 i *Kb* Lieksa. De fenno-karelska populationer hör till underarten *euryaloides* Tengström, 1869, som av vissa ryska forskare bedömts som en separat art. Vi anser att ssp. *euryaloides* representerar den enda nordeuropeiska underarten, inkluderande även den lilla arktiska formen *arctica* R. Poppius, som även den bedömts som separat art av vissa forskare.

En annan anmärkningsvärd skillnad mellan de två på varandra följande åren var förekomsten av direkt utvecklade sommergegenerationer. Regelbundet förekommande migranter, såsom *Vanessa atalanta* och *V. cardui*, anlände relativt tidigt i stort antal år 2007. Ändå kunde de producera bara små sommergegenerationer detta år, medan sommergegenerationer med ett stort antal individer producerades av ett relativt litet antal migranter 2006. Detta motsatsförhållande beror sannolikt på den ogynnsamma väderleken under 2007, vilket innebar att uppkomsten av normalstora sommarpopulationer inte var möjligt. På samma sätt producerade *Macroglossum stellatarum* en mycket talrik sommergegeneration 2006, men misslyckades helt med detta 2007. Dessutom saknades arter som under den senaste tiden expanderat i Finland delvis eller helt år 2007. Sådana var *Argynnis laodice*, *Malacosoma neustria*, *Eucarta virgo* och *Eugraphe sigma*. Å andra sidan håller arter som *Noctua interposita*, *Cucullia absinthii*, *C. artemisiae*, *C. fraudatrix*, *Calyptra thalictri*, *Cerura erminea* och flera Lithosiinae och Catocalinae på att bli allmänare och/eller expandera norrut, vilket är utmärkande för nuvarande trender inom Finlands fjärlisfauna. Observationsdata som denna artikel är baserad på är tillgängligt på: <http://www.fmnh.helsinki.fi/insects/> och sammanfattat på: [http://www.perhostutkijainseura.fi/sps\\_havainnot.html](http://www.perhostutkijainseura.fi/sps_havainnot.html).

**P**erhosmielessä kesät noudattivat hyvin tarkoin edellä esitettyä kuvausta muutenkin kuin selvien vaellusperhosten osalta. Vuosi 2006 oli erinomainen perhosvuosi, mutta 2007 korkeintaan keskinkertainen. Tästä kertovat mm. maalle uusina ilmoitettujen suurperhoslajien lukumääräerot vuosien välillä: 2006 yhdeksän uutta lajia (*Scopula marginepunctata*, *Asthena anseraria*, *Stegania cararia*, *Parectropis similaria*, *Hadena filograna*, *Mythimna loreyi*, *Epilecta linogrisea*, *Xestia ditrapezium*, *Agrotis bigramma*) ja vuonna 2007 vain kolme (*Dysgonia algira*, *Eublemma parvum*, *Cucullia praecana*) ja näistäkin kaksi ensimmäistä elokuun lämpöpulsin aikana meille vaeltaneita. Lisäksi vuonna

2006 maalle uutena ilmoitettiin *Erebia euryale*, mutta tämä Paul Grotenfeltin havainto on jo vuodelta 1976. Toinen merkittävä ero vuosien välillä oli vaeltajien suoraan kehittyvien kesäsupolvienv runsauksissa. Jälkimmäisenä vuotena vaeltajia saapui Suomeen edellistä aikaisemmin ja runsalukuisemmin. Siksi vuodesta 2007 odotettiin todellista huippuvuotta, mutta toisinkin kävi. Monilla säännöllisesti Suomessa tavattavilla vaeltajilla kesäsupolvienv tuottaminen epäonnistui pahoin toisinkin kuin edellisenä vuotena, jolloin esim. *Vanessa cardui* ja *V. atalanta* olivat todella runsaita syyskesällä suhteellisen heikoista kevätvaelluksista huolimatta. Vastaavasti vuonna 2006 satamäärin sekä toukkana että ai-

kuisena havaittu *Macroglossum stellatarum* ei pystynyt tuottamaan kesäpolvea seuraavana kesänä. Lisäksi monien kotimaisten sekä kotiutumassa olevien lajien, kuten *Argynnis laodice*, *Malacosoma neustria*, *Eucarta virgo* sekä *Eugraphe sigma*, havaintomäärät romahtivat vuodesta 2006 vuoteen 2007. Toisaalta mm. *Noctua interposita*, *Cucullia absinthii*, *C. artemisiae*, *C. fraudatrix*, *Calyptra thalictri*, *Cerura erminea* ja useat Lithosiinae ja Catocalinae -alajien lajit runsastuivat edelleen. Yleisvaikutelma on, että koko 2000-luvun alun jatkunut usean lajin esiintymisalueen laajeneminen ei osoita laantumisen merkkejä.

Kuvat kokoelmayksilöistä: Pertti Pakkanen & Timo Lehto

## Maalle uudet suurperhoslajit 2006–2007

Macrolepidopteran species new to Finland in 2006–2007

- *Erebia euryale* — idännokiperhonen
- *Scopula marginepunctata* — ahdelehtimittari
- *Asthena anseraria* — kanukkamittari
- *Stegania cararia* — kilpimittari
- *Parectropis similaria* — pilkkaharmomittari
- *Dysgonia algira* — huntuyökkönen
- *Eublemma parvum* — punekääpiöyökkönen
- *Cucullia praecana* — pujokaapuyökkönen
- *Hadena filograna* — hormoneilikkayökkönen
- *Mythimna loreyi* — kulkukoikiyökkönen
- *Epilecta linogrisea* — kirjomorsiusyökkönen
- *Xestia ditrapezium* — ruskoruuniyökkönen
- *Agrotis bigramma* — lyijykatoikkönen

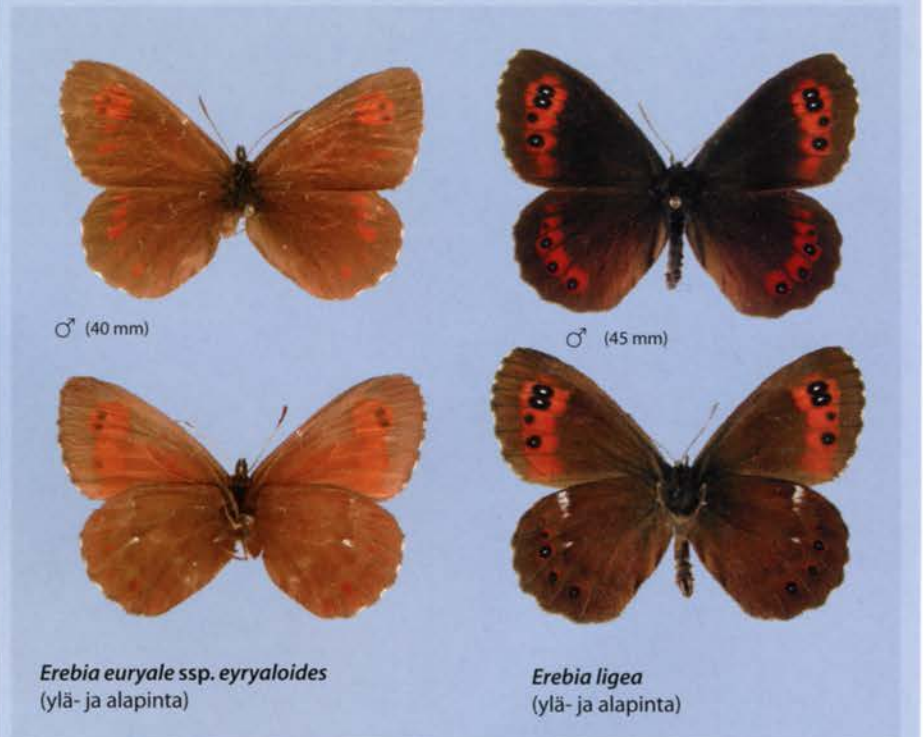
### *Erebia euryale* (Esper, [1805]) ssp. *euryaloides* Tengström, 1869

Suomen havainto

Kb: Lieksa; 14.8.1976; 1 ex.; P. Grotenfelt leg.; J. Kullberg L. gen. prep. det.

#### Tuntomerkit

Pohjoiseurooppalainen alalaji ssp. *euryaloides* on keskikokoinen 38–44 mm (n = 33 ex. Itä-Karjala) tumman ruskea nokiperhonen, joka on kuvattu aikanaan *E. ligea* (metsänokiperhonen) variaationa Itä-Karjalasta. Siipien reunissa olevia silmätaplia ympäröivät tumman punaruskeat laikut, jotka varsinkin pienemmillä yksilöillä ovat usein tummilla siipisuonien kohdilta jakautuneet osiin. Silmätaplat koirilla heikot, pistemäiset tai voivat puuttua kokonaan, naarailla keskimäärin voimakkaammat, mutta voivat niiltäkin puuttua kokonaan eikä valkoinen keskusta yleensä erotu. Siipiripset ovat mustavalkoiset. Etusiipien alapintojen pohjaväri on tumman ruskea ja etusiipien punaruskea reunus on usein levinyt laajalti siiven keskusta saakka — silmätaplat heikot ja pistemäiset — voivat puuttua kokonaan. Koiraiden takasiivet ovat lähes yksivärisen tumman ruskeat ja keskivyö hyvin heikko. Silmätaplat ovat yleensä häviävän pienet tai ne puuttuvat kokonaan — niiden sijaan voi erottaa punaruskaa täplämäistä ku-



viointia. Naaraiden keskivyö erottuu yleensä selvänä, koska siiven tyvi ja varsinkin ulko-osa ovat selvästi valkoisen tai keltaisen suomuksen kirjavoimaa erityisesti keskivyön etureunan ulko-

puolella, missä on usein havaittavissa kontrastinen mutkitteluva reunakuvio. Vaalean suomuviyökköksen reunassa sijaitsevat silmätaplat ovat heikot tai lähes olemattomat, mutta

niiden ympärillä on yleensä selvät pyöreät purnertavat tai oranssit laikut.

*E. euryale* ssp. *euryaloides* poikkeaa Keski-Euroopan vuoristoalueilla esiintyvistä nimialalajista ssp. *euryale* selvästi pienempien täpliensä perusteella ja pyöreämmän siiven muotonsa perusteella. *E. euryale* ssp. *euryaloides* on meikäläisistä lajeista sekoitettavissa lähes koko maassa esiintyvään *E. ligeaan*, 36–46 mm (Marttila 2005), mutta on sitä keskimäärin 2–3 mm pienempi. Norjan rannikkoa ylös pohjoiseen Lappiin esiintyvän erillisen Ruijan *E. ligea* ssp. *dovrensis* Strand, 1902 populaation yksilöt ovat kooltaan pienempiä ja tummempia siten muistuttaen enemmän *E. euryalea* kuin suuret eteläiset yksilöt. *E. ligean* siipiripset ovat voimakkaammin leveältä mustavalkoiset eikä se ole yhtä pyöreäsiipinen kuin *E. euryale*. Sekä koiraiden että naaraiden punaruskeat laikut ovat yleensä *E. ligealla* enemmän oranssin sävyisiä kuin *E. euryalella* ja siipisuonet eivät samalla tavalla jaa niitä osiin. Kallisteltaessa hyvässä valossa on *E. ligealla* hyväkuntoisena havaittavissa etusiipien punaruskean vyöhykkeen sisäpuolella varsin leveä siiven takareunan puolella sisäänpäin kääntyvä kiiltävien androgoniaalisuomujen vyöhyke, joka *E. euryalella* puuttuu. Yleensä *E. ligean* molempien sukupuolten silmätäplät ovat selvät (varsinkin etusiiven 1., 2. & 4.), suuremmat ja niissä on lähes aina havaittavissa selvä valkoinen keskiosa, jopa takasiivissä, mutta myös täysin täplättömiä yksilöitä tunnetaan! Yleisesti ottaen sanottakoon, että suuret ja värikkäät yksilöt ovat poikkeuksetta *E. ligeaa*. Kaikilla luonnontieteellisen keskuksen (LTKM) ssp. *euryaloides* yksilöillä täplät joko puuttuvat tai ovat pistemäisiä. Helpommin tunnettavissa olevilla naarailla takasiipien keskivyön ja silmätäplien väliin jäävä vyöhyke jää *E. ligealla* huomattavasti tummemmaksi kuin *E. euryalella*, jolla sekä siiven tyviosassa että keskivyön ulkopuolella runsaasti valkoista tai keltaista suomutusta — keskivyö on näin ollen *E. euryalella* hyvin kontrastinen. Koiraiden määrityksen varmistaminen voi vaatia genitaalien tarkastelua. Tällöin kannattaa kiinnittää huomiota *E. ligean* valvan hyvin erottuvaan piikkikäseen kyhmyyn, joka *E. euryalella* puuttuu.

#### Levinneisyys

*E. euryalen* nimialalaji elää Keski-Euroopan boreaalisissa vuoristoissa Pyreneiltä Alppien Balkanille, Karpaateille ja Eelä-Puolaan. Pohjoinen alalaji ssp. *euryaloides* on levinnyt Suomen itärajalta Karjalan keskiosien ja Arkangelin alueen kautta Kaninin niemimaalle ja aina Pohjois-Uralille saakka. Se esiintyy Keski-Venäjän metsäisillä alueilla ja työntyy etelämmäksi Ural-vuoristoa myöten aina sen metsäisiin eteläosiin saakka. Kaninin niemimaaalta *E. euryalen* variaationa kuvattua taksonia *arctica* R. Poppius, 1906 pidetään nykyisin ja aiheesta ssp. *euryaloides* alalajin tundraan elävänä pienikasvuisena muotona 34–44 mm (n = 24 exx.), joka esiintyy pohjoisessa aina Kaninin niemimaaalta Pohjois-Uralille (Gorbunov 2001). Eräät ovat tosin esittäneet vakavissaan myös kyseisen taksonin erottamista omaksi lajikseen (Tuzov ym. 1997), mutta esimerkiksi LTKM:n suuremmissa aineistoissa *arcti-*

*ca* ja *euryaloides* populaatioiden välinen vaihtelu sulautuu toisiinsa — pohjoisessa yksilöt vain ovat keskimäärin pienempiä ja naaraat alapuolelta keltaisempia eikä muodoilla ole genitaalieroja (Gorbunov 2001). Pohjois-Uralin yli työntyy Euroopan puolelle *E. euryalen* itäinen sisarlaji *E. jeniseiensis* Trybom, 1877, joka eroaa meikäläisestä *E. euryalesta* vain genitaalitutomerkein.

#### Elintavat

Toukka elää erilaisilla heinillä ja saroilla ja talvehtii kahdesti (Gorbunov 2001). Aikuiset lentävät heinäkuun alkupuolelta elokuulle. LTKM:n kokoelmissa olevien karjalaisten yksilöiden aikaisin havaintopäivä on 12.7.1939, jolloin Mauri Kononen on tallettanut lajia *Kb* Suojärveltä useita yksilöitä (Kononen 1939). Lauri Kaila on kerännyt lajia runsaana 27.7.1993 Kon Kivachin luonnonpuistosta. Laji lentää tyyppillisesti erilaisissa tuoreapohjaisissa ja rehevissä elinympäristöissä, kuten niityillä, metsänreunoissa ja rannoilla sekä nousee vuoristoissa alpiinisen vyöhykkeen kosteisiin alaosiin.

Jaakko Kullberg

#### *Scopula marginepunctata* (Goeze, 1781)

Suomen havainto

N: Hanko 664:26; 12.–20.8.2006; 1 ex.; K.-E. Lundsten

#### Tuntomerkit

Pohjaväriiltään harmaa, kotimaisten *Scopula*-suvun lajien joukossa keskikokoinen mittari, siipiväli 22–25 mm (Hausmann 2004). Kirjailut ruskehtavia tai harmahtavia. Siivissä on kauttaaltaan ruskehtavia suomuja, minkä vuoksi yleisvaikutelmaltaan suttuinen laji. Ulkonäkö, etenkin yksilöiden tummuusaste vaihtelee maantieteellisesti (Hausmann 2004). Suomalaisista lajeista lähinnä sotkettavissa myös tummuusasteeltaan maantieteellisesti vaihtelevaan *S. incanata* (harmolehtimittari) (esim. Venäjän aroilla esiintyvä *S. incanata* on meikäläistä olennaisesti vaaleampi ja vähemmän harmahtava). *S. marginepunctata* on kuitenkin yleensä yleisävyltään ruskehtavampi, levottomamman kirjava ja siipiripsien tyvipilkut suhteellisen suuret. Lisäksi ulompi poikkiviiru taipuu siiven etureunassa selvästi siiven tyveä kohti (Mikkola ym. 1989). Lisäksi *S. marginepunctatalla* on takasiiven keskipisteen ulkopuolella selvästi mustah-

tava tai tumman harmaa siksak-viiva, joka *S. incanatalta* joko puuttuu tai on ruskehtava tai harmaa. Lisäksi viivan suunta on lajeilla poikkeava.

Etelä-Euroopassa esiintyy useita *S. marginepunctata* muistuttavia lajeja (mm. *S. submutata*, *S. vigilata*, *Glossotrophia confinaria*). Näistä pohjoisimmaksi levinneen *S. submutatankin* meitä lähimmät esiintymät ovat Romanian pohjoisosissa, joten näiden lajien löytyminen Suomesta tai muualta Pohjois-Euroopasta on erittäin epätodennäköistä.

#### Levinneisyys

Euraasialainen laji, jonka levinneisyys Euroopassa käsittää koko Etelä- ja Keski-Euroopan Brittein saaret mukaan lukien ja idässä levinneisyys ulottuu Venäjän Euroopan-puoleiseen osaan, Uralille saakka (Fauna Europaea Web Service 2008). Baltiassa lajin vakituinen levinneisyysalue ei ulotu Itä-Liettuaa pohjoisemmaksi (Hausmann 2004). Lisäksi Etelä-Virosta laji on havaittu kerran 2000-luvulla (U. Jürivete, suull. tieto). Ruotsissa laji on tavattu vain Skoonessa (Gustafsson 2008). Suomalainen yksilö on lähes varmudella vaeltaja. Havainto sopii hyvin elokuun puolivälissä vallinneeseen kaakkoiseen ilmastotaukseen, mikä osui aluksi Lounais-Suomeen, mutta suuntautui Itämeren päälle siirtyneen matalapaineen vaikutuksesta myöhemmin Kaakkois-Suomeen ja lopulta Keski-Suomeen.

#### Elintavat

Lentää pääsääntöisesti kahtena osin päällekkäisenä sukupolvena toukokuun puolivälillä syyskuun loppupuolelle, sukupolvet levinneisyysalueen pohjoisosissa eteläosia selvemmin erotuvat (Hausmann 2004). Aikuiset ovat aktiivisimmillaan hämärässä ja yöllä. Toukka elää mm. keltamataralla (*Galium verum*), ajuruohoilla (*Thymus* spp.), marunoilla (*Artemisia* spp.), siankärsämöllä (*Achillea millefolium*) sekä monilla muilla kuivan paikan matalilla kasveilla, mutta mahdollisesti suosii maksaruohoja (*Sedum* spp.) (Mikkola ym. 1989, Hausmann 2004).

Panu Välimäki

#### *Asthena anseraria* (Herrich-Schäffer, 1855)

Suomen havainto

N: 19.6.2006; 1 ex.; Lisäksi 5–10 muuta yksilöä; P. Koskinen

N: Inko; 19.6.–4.7.2006; 1f; T. Kämäräinen



*Scopula marginepunctata* ♂ (22 mm)

#### Lähilaji: *Scopula incanata*

- *S. incanatalta* siipiripsien tyvipilkut pienet
- yleensä siniharmaampi kuin *S. marginepunctata*, mutta tummuus ja harmaus vaihtelevat kummallakin lajilla
- *S. incanatalta* ei siksak-viivaa takasiivessä keskipisteen ulkopuolella, tai se on heikko





*Stegania cararia* ♀ (20 mm)



♀ (21 mm)

#### Lähilaji

##### ◀ *Stegania dilectaria*:

- etusiivissä selkeät viirut, alanurkassa varjostuma
- tavattu meitä lähinnä Etelä-Puolasta



*Parectropis similaria* ♂ (28 mm)

#### Tuntomerkit

Pieni puhtaan silkinvalkea mittarilaji. Sekä etu- että takasiivissä ruskehtavia, mutkittavia poikkiviiruja, jotka ovat suhteellisen tasaisin välein (Mikkola ym. 1989). Siiven keskikipilut ovat pienet, mutta erittäin terävärajaiset ja siipeä "hallitsevat". Lähilajilla *A. albulata* (pähkinämittari) etenkin kaksi ensimmäistä etusiiven heikosti näkyvän keskipesteen ulkopuolella näkyvä poikkiviirua ovat *A. anseraria* poiketen hyvin lähekkäin toisiaan.

#### Levinneisyys

Lajia tavataan Länsi-Euroopasta Japaniin saakka (Mikkola ym. 1989). Laji esiintyy laajasti Keski-Euroopassa, mutta puuttuu Brittein saarilta, Iberian niemimaalta ja osasta Balkanin niemimaata (Fauna Europaea Web Service 2008). *A. anseraria* levinneisyys Euroopassa ulottuu idässä keski- ja eteläosaan Euroopan-puoleista Venäjää ja se tunnetaan myös kaikista Baltian maista. Virossa laji esiintyi pitkään vain Saarenmaalla ja Lounaisrannikolla (Puhtu) sekä aivan kaakossa, mutta viime vuosina lajia on havaittu myös maan luoteisrannikolla (Jürivete ym. 2000). Laji löytyi myös Ruotsista Gotlannin saarelta Suomen ensihavainnon aikoihin (N. Ryrholm & N. Savenkov, suull. tiedot) ja nykyään sen tiedetään esiintyvän myös Öölannissa (Gustafsson 2007). Suomesta ilmoitetut yksilöt olivat suurella todennäköisyydellä paikallista kantaa (pois lukien Inkoon ulkosaaristossa havaittu yksilö).

#### Elintavat

Toukka elää mustamarjakanukalla (*Cornus sanguinea*) (Mikkola ym. 1989) sekä mahdollisesti lumimarjakanukalla (*Cornus alba*), joita tavataan Suomessa yleisesti puutarhakasveina, mutta harvoin villiintyneenä (Hämet-Ahti ym. 1984). Jo Virossa mustamarjakanukka esiintyy myös lehtometsissä. Suomalaisella havaintopaikalla kasvaa nimenomaan mustamarjakanukkaa. Laji tal-

vehtii kotelona. Lajin aikuisia saa hyvin kopistelemalla kanukkapensaita illalla ennen hämärän tuloa.

Panu Välimäki

#### *Stegania cararia* (Hübner, 1790)

Suomen havainnot

Ka: Virolahti 671:53; 14.8.2006; 1 f;

J.-P. & P. Kaitila & S. Korpela

Ka: Virolahti 671:53; 22.8.–1.9.2006; 1 f;

O. Helminen, L. Jalonen & I. Seuranen

#### Tuntomerkit

Varsin omaleimaisen näköinen ja helposti tunnettava mittarilaji. Pienehkö laji, siipiväli 20–24 mm, jonka siipien pohjaväriytyy on vaalean kellertävä. Siivet ovat kauttaaltaan ruskehtavien suomujen kirjavoimat. Etusiiven ulkoreunassa on 2 selvästi erottuvaa isoa laikkuja, joista ruskea kirjailu puuttuu. Lajin koiraalla on kampa-maiset tuntosarvet. Toista samankaltaista lajia ei Pohjois-Euroopassa esiinny, mutta Keski-Euroopassa pohjoisessa eteläiseen Puolaan asti esiintyvä *Stegania dilectaria* on melko samankaltainen. *S. dilectaria*lla on kuitenkin etusiivessä selvästi erottuvat keskisarekkeen viirut, jotka *S. cararia*lta puuttuvat. Lisäksi *S. dilectaria*lta etusiiven alanurkassa on selvä varjostuma.

#### Levinneisyys

Laajalle levinnyt euraasialainen laji, jonka levinneisyys ulottuu Venäjän Kaukoidästä Keski-Siperian kautta läntiseen Keski-Eurooppaan (Mikkola ym. 1989). Laji puuttuu Britannian, Hollannin ja Skandinavian lisäksi eteläisimmästä Euroopasta, mm. Espanjasta, Etelä- ja Keski-Italiasta sekä Balkanin etelä- ja keskiosista (Fauna Europaea Web Service 2008). Baltiassa laji on itäinen ja esiintyy laajemmalti ainoastaan Liettuassa. Kaakkoiseen Viroon laji on levinnyt 2000-luvul-

la ja aivan viime vuosina laji on tavattu myös Koillis-Virosta Peipsijärven pohjoisrannalta. Laji on tavattu myös Pietarin ympäristöstä. Suomalaisen yksilöiden alkuperä on tulkinnanvarainen. Ne saattoivat olla lähialueloikkareita tai kuulua vastikään kaakkoisimpaan Suomeen levinneeseen, toistaiseksi hyvin pieneen kotimaiseen kantaan. Virolahden yksilöt tavattiin eriaikaisesti (kahden viikon väli) lähekkäisiltä paikolta hiekkapohjaiselta, lajin elinympäristöksi soveltuvalla alueella. Havaintoaikoihin ei ollut voimakkaita vaelluksia, mutta löytöaikoina vallitsivat heikot itä- ja kaakkoistuulet, joiden mukana yksilöt ovat saattaneet vaelttaa lähialueilta. Havaitut yksilöt saattoivat olla myös Juhannuksen aikoihin vaeltaneiden perhosten kotimaassa kehittyneitä jälkeläisiä. Ensimmäisen havainnon aikaan mm. Kannaksella ja Koillis-Virossa oli laajoja metsäpaloja, joista savun hajua kulkeutui laajalti Suomeen. Lähialuevaeltajalukintaa tukee edelleen havaintojen puuttuminen kokonaan vuodelta 2007.

#### Elintavat

Aikuiset perhoset lentävät Baltiassa kesäkuun alusta heinäkuun alkuun. Suomalaiset yksilöt tavattiin kuitenkin elo-syyskuussa ja ne ovat selvästi toisen sukupolven yksilöitä, jollaisia Virossa tai Latviasta ei tunneta. Laji on yöaktiivinen ja tulee kohtalaisesti valolle. Lajin elinympäristöjä ovat kuivat, hiekkapohjaiset avoimet ja puoliavoimet alueet. Venäjällä laji esiintyy sekä arolla että metsästepillä.

Jari-Pekka Kaitila & Lassi Jalonen

#### *Parectropis similaria* (Hufnagel, 1767)

Suomen havainnot

Ka: Virolahti 670:53; 18.–27.6.2006; 1 f;

O. Öhman

Ka: Virolahti 671:53; 25.–29.6.2006; 1 m;

J.-P. & P. Kaitila

Ka: Virolahti 671:52; 6.–13.7.2006; 1 f;

O. Öhman

Ab: Bromarv 665:27; 24.6.–2.7.2006; 1 ex.;

H. Koski

#### Tuntomerkit

Pienehkö jäkälämittarilaji, siipien kärkiväli 25–33 mm. *P. similaria* on helppo erottaa muista eurooppalaisista jäkälämittareista. Lähellä etusi-



*Asthena ansenaria* ♂ (17 mm)

#### Lähilaji: *Asthena albulata*

- *A. albulata*lla siipien keskikipilut heikot, näiden ulkopuoliset poikkiviirut siivissä lähellä toisiaan
- sävyiltään kellertävämpi kuin *A. ansenaria*, joka on pohjaväriiltään lähestulkoon silkinvalkea

ven ulkoreunaa on aaltoviivan kohdalla oleva selvä valkea laikku, joka puuttuu muilta jäkälämittareilta.

#### Levinneisyys

Euraasiassa laji, joka on idässä levinnyt aina Japaniin asti (Mikkola ym. 1989). Laajalle levinnyt Etelä- ja Keski-Euroopassa, puuttuu Välimeren saarilta (Fauna Europaea Web Service 2008). Pohjois-Euroopassa laji esiintyy yleisenä Britanniassa, Tanskassa, Etelä-Ruotsissa, Liettuassa ja Latviassa (Mikkola ym. 1989). Virossa lajille ei tunneta populaatioita, mutta Etelä-Virosta lajistatunnetaan muutama havainto viime vuosilta, ei kuitenkaan vuodelta 2006 (U. Jürivete, suull. tieto). Irlannista ja Norjasta lajia ei tunneta. Suomalaiset yksilöt olivat todennäköisesti loikkareita eteläisestä Baltiasta (*O. fasciuncula* -vaellus), vaikka Virolahden 3 yksilöä tavattiin suhteellisen pitkän ajan kuluessa.

#### Elintavat

Lajin lentoaika on kesäkuu ja heinäkuun alku. Etelämpänä lento alkaa jo toukokuun puolella. Aikuinen on yöaktiivinen ja tulee kohtalaisesti sekä valolle että syöttille. Se on muiden jäkälämittarien tapaan helposti hätistettävissä lentoon jo valoisaan aikaan. Toukka on polyfagi monilla lehtipuilla, mm. tammella (*Quercus robur*) ja koivuilla (*Betula* spp.) (Mikkola ym. 1989). Parhaita elinympäristöjä ovat rehevät lehtimetset ja koivikot.

Jari-Pekka Kaitila, Hannu Koski & Ossi Öhman

#### *Dysgonia algira* (Linnaeus, 1767)

Suomen havainnot

N: Helsinki Vuosaari 667:39; 23.8.2007; 1 ex.;

J.-P. Kaitila

N: Sipoo 668:41; 21.8.–11.9.2007; 1 ex.;

L. Jalonen, I. Seuranen & O. Helminen

N: Hanko 664:28; 28.8.–13.9.2007; 1 ex.;

L. Jalonen, I. Seuranen & O. Helminen

N: Espoo Soukka; 24.8.2007;

T. & K. Nupponen

#### Tuntomerkit

Hieman suomalaisia keskivertoyökkösiä suurempi laji, siipiväli 38–44 mm. (Goater ym. 2003). Etusiipi on tyviosasta suklaan ruskea, selvästi poikkivyyöstä erottuva. Keskiosastaan kapeampi poikkivyyö on harmaa ja tasaisesti kaareutuva paitsi sisäosasta, missä selvähkö kulma (puuttuu Välimeren alueella paikoittaise-

na elävältä lähilajilta, *D. torrida*) (Goater ym. 2003). Poikkivyyön ulkopuoli on väritykseltään siiven tyven kaltainen ulompaan poikkivirruun saakka, minkä ulkopuolinen osa ruskean ja harmaan kirjava. *D. algiraa* ei voi sotkea ulkonäkönä puolesta muihin Pohjois-Euroopassa tavattuihin yökköslajeihin. (Skou 1991, ks. myös Goater ym. 2003)

#### Levinneisyys

Lajin varsinaisen levinneisyyden on ajateltu kattavan Välimeren ympäristön ja Etu-Aasian, mistä käsin laji vaeltaa pohjoiseen (Skou 1991). Euroopassa lajia on tavattu Länsi-Euroopasta Venäjän Euroopan-puoleisen osan eteläosaan jatkuvalle vyöhykkeellä (Fauna Europaea Web Service 2008). *D. algiraa* ei ole tavattu Baltian maisa eikä aiemmin muissa Pohjoismaissa kuin Tanskassa. Viimeaikaiset havainnot kuitenkin viittaavat siihen, että lajin levinneisyysalue on laajenemassa ja että lajilla on vakiintunut kantaja Lounais-Saksassa [Nikus (2007) Sihvonen & Heikkilä (2007) mukaan]. Samoin Länsi-Ukrainan Ivano-Frankivissa lajia havaittiin ensi keran siellä mahdollisesti talvehtineena kesäkuussa 2007 (R. Bidychak, suull. tieto). Tässä mielessä lajin havaitseminen Suomessa ei ollut suuri yllätys, mutta epäilyksettä kysymyksessä ovat vaeltaneet yksilöt.

#### Elintavat

Laji lentää Etelä-Euroopassa kahtena tai jopa kolmena sukupolvena toukokuulta lokakuulle (Goater ym. 2003). Toukka on moniruokainen, elää mm. karhunvatukalla (*Rubus fruticosus*). Laji talvehtii kotelona. (Skou 1991)

Panu Välimäki

#### *Eublemma parvum* (Hübner, 1808)

Suomen havainnot

Ka: Virolahti; 9.–14.8.2007; 1 ex.; T. Klemetti,

K. Helomaa & K. Saloranta

Ab: Turku Ruissalo; 17.8.2007; 1 ex.;

T. Kämäräinen & M.-L. Westerlund (Kämäräinen 2008)

#### Tuntomerkit

Yksi Euroopan pienimmistä yökkösistä, siipiväli 14–18 mm. Se on sekoitettavissa Suomessa tavatuista yökkösistä vain *Eublemma minutumiin* (harmokääpiöyökkönen), jonka siipien kuviointi poikkivyyneen on hieman samankaltainen. *E. parvumin* etusiiven tyvi on kuitenkin sel-

västi punertavan ruskea ja *E. minutumilla* etusiiven tyviosa on taas valkea. Pienen kokonsa puolesta *E. parvumia* voitaneen luulla myös joskin pikkuperhoseksi, lähinnä kääriäiseksi (Tortricidae), vaikka siipien kuvioinniltaan laji ei muistuta mitään suomalaista pikkuperhoslajia.

#### Levinneisyys

Lähinnä subtrooppisen alueen laji, joka esiintyy yleisenä Pohjois-Afrikassa, Lounais-Aasiassa (Turkista Intian itäosiin) sekä Etelä-Euroopassa (Rakosy 1996). Levinneisyytensä pohjoisrajoillaan laji on paikoittaisempi suosien reunavuoristojen lämpimiä etelärinteitä esim. Bulgariassa ja Italian Alpeilla (J.-P. Kaitila, omat havainnot). Ukrainan ja Euroopan-puoleisen Venäjän eteläsimmissä osissa laji esiintyy myös aroympäristössä, mutta on ainakin Etelä-Uralin alueella hyvin harvinainen (Nupponen & Fibiger 2002). Vakituisen levinneisyysalueen pohjoispuolelta lajista on tavattu vaeltaneita yksilöitä mm. Englannista, Hollannista, Saksasta ja ennen nyt ilmoitettavia havaintoja pohjoisina Tanskasta (Fauna Europaea Web Service 2008).

#### Elintavat

Etelä-Euroopassa laji esiintyy säännöllisesti vähintään kahtena sukupolvena toukokuusta syyskuulle. Lajin toukat elävät monien asterikasvien (*Asteracea*) kukinnoissa ja siemenkodissa. Mainittuja ravintokasveja ovat mm. hirvenjuuret (*Inula* spp.), kaunokit (*Centaurea* spp.), jäkävät (*Gnaphalium* spp.) ja olkikukat (*Helichrysum* spp.) (Rakosy 1996). Laji talvehtii kotelona (Rakosy 1996).

Jari-Pekka Kaitila

#### *Cucullia praecana* Eversmann, 1843

Suomen havainnot

Ab: Vihti; 28.8.2007; 2 toukkaa pujolta (*Artemisia vulgaris*); T. Kämäräinen (Kämäräinen 2008)

Ab: Vihti; 2.9.2007; 2 toukkaa pujolta (*Artemisia vulgaris*); T. Kämäräinen (Kämäräinen 2008)

Ka: 23.8.2007, 2 toukkaa pujolta (*Artemisia vulgaris*); T. Salin (T. Salin, suull. tieto)

#### Tuntomerkit

Keskikokoinen *Cucullia*-suvun laji, siipiväli 37–44 mm (Ronkay & Ronkay 1994). Etusiipien pohjaväri on *C. praecanalla* sinertävän vaalean harmaa. Munuais- ja rengastäplät eivät selvästi rajautuneet, mutta näkyvät, vaalean ruskeatäyteiset. Takasiipi on vaalean okran sävyinen, suttuinen ja ulkoreunastaan leveästi siiven tyveä tummempi. *C. praecana* ei juuri ole sekoitettavissa muihin Euroopassa esiintyviin lajeihin. Osalla yksilöistä yökköstäplien yli kohti siiven kärkeä kulkee vaalean kellertävä pitkänomainen vyöhyke. *C. umbratica* (kellerväkaapuyökkönen), *C. lactucae* (savukaapuyökkönen) ja *C. lucifuga* (tuhkakaapuyökkönen) ovat tasaisemman värisiä, pitkäsiipisempiä ja kookkaampia kuin *C. praecana*. Ulkoisesti *C. praecana* lähin-



*Dysgonia algira*

♂ (37 mm)



*Eublemma parvum* ♀ (16 mm)

#### Lähilaji: *Eublemma minutatum*

– *E. minutatumilla* siiven tyvi hyvin vaalea, *E. parvumilla* selvästi punertavan ruskea



*Cucullia praecana* ♂ (41 mm)



*Hadena filograna* ♂ (32 mm)



*Mythimna loreyi* ♂ (37 mm)

nä on kapea- ja pitkäsiipisempi *C. cineracea*, joka on kuitenkin hyvin paikoittainen ja elinympäristövaatimuksiltaan erikoistunut lämpimien vuoristorinteiden laji, joka esiintyy ainoastaan Alpeilla ja Etelä-Uralilla (Ronkay & Ronkay 1994).

#### Levinneisyys

Eurosiperialainen laji, jolla on kapea itä- ja pohjoispainotteinen levinneisyys Euroopassa. Laji on ilmoitettu ainoastaan Euroopan-puoleisen Venäjän itä- ja keskiosasta, Valko-Venäjältä, Puolasta, Baltian maista, Tanskasta ja Ruotsista (Fauna Europaea Web Service 2008). Virossa *C. praecana* oli pitkään hyvin harvinaisena maan kaakkoisosissa esiintyvä laji, mutta 2000-luvulla se on laajentanut levinneyttänsä koko Etelä-Viron alueelle. Suomalaiset yksilöt edustavat epäilemättä kotimaista kantaa.

#### Elintavat

*C. praecana* on pohjoinen steppilaji, joka esiintyy Euroopassa vain suhteellisen lämpimillä ja kuivilla ketomaisilla paikoilla ja avohakkuilla (Ronkay & Ronkay 1994), millaisilta myös suomalaiset toukkahavainnot tehtiin (T. Kämäräinen & T. Salin, henk. koht. tiedot). Aikuiset lentävät kesäkuun lopulta elokuun loppuun. Muiden suvun lajien tapaan, parhaiten havaittavissa toukana Suomessa, vaikka Ronkay & Ronkayn (1994) mukaan tuleekin hyvin valolle. Toukan ravintokasveista Suomessa esiintyy vain pujoa (*Artemisia vulgaris*), minkä kukintoja ja siemeniä toukat syövät. Täysikasvuisia toukkia voi löytää heinäkuun lopulta syyskuulle. Toukat suosivat paahteisia maastonkohtia ja parhaiten toukkia on Virossa löydetty rakennusten eteläseinustoilta (U. Jürivete, suull. tieto). Suomalaisista lajeista *C. praecanan* toukat ovat lähinnä sotkettavissa *C. artemisiaen* (marunakaapuyökkönen) toukkiin, mutta *C. praecanalla* selkänystyt ovat matalampia ja pyörityneitä toisin kuin jälkimmäisen lajin jyrkästi erottuvat teräväkärkiset nystyt (Ahola & Silvonen 2005).

Panu Välimäki

#### *Hadena filograna* (Esper, 1788)

Suomen havainnot  
N: Helsinki Kuivasaari 666:38; 19.–26.6.2006; 1 ex.; B.-G. Kumlander  
Ka: Virolahti 671:52; 06.2007; 1 ex.;  
M. Rantala & J. Jokinen

#### Tuntomerkit

Keskikokoinen *Hadena*-suvun laji, siipiväli 30–35 mm. Etusiipien pohjaväri lievästi oliivinviherteen siniharmaa. Etusiipien tummuusaste vaihtelee maantieteellisesti hopeanharmaasta aina melanistisen tummanharmaaseen, kotimaiset yksilöt suhteellisen vaaleita. Tyvijuomun yhteydessä tyypillisesti oranssinkeltaisia suumuja, jotka muodostavat vaihtelevasti erottuvan kuvion. Munuais- ja rengastäplien sisäosa muuta siipeä tummemmat, poikkiviirut kaksinkertaiset. Etusiipien ripset selvästi kaksiväriset, tummissa takasiivissä yksivärisen valkeat. (Hacker ym. 2002)

#### Levinneisyys

Lajin levinneisyys ulottuu Pohjois-Afrikasta Lähi-Idän kautta Etelä-Uralille ja kattaa käytännössä koko Keski- ja Etelä-Euroopan. Pohjois-Euroopassa lajin levinneisyys ulottuu Tanskaan, Etelä-Ruotsiin ja Baltiaan, pohjoisina Virossa pohjoisrannikolle saakka. (Hacker ym. 2002) Ruotsissa lajia on tavattu aina Uplantiin saakka (Gustafsson 2007).

#### Elintavat

*Hadena filograna* elää kuivilla ja lämpimillä ja avoimilla paikoilla, kuten alvareilla, kedoilla, joutomailla ja stepeillä. Lajilla on Keski-Euroopassa vain yksi sukupolvi, joka lentää toukokuulta heinäkuuhun. Monien sukulaislajien tapaan, toukat käyttävät ravinnokseen useiden kohokikasvien (*Silene* spp.) kukkia ja siemeniä. (Hacker ym. 2002)

Panu Välimäki

#### *Mythimna loreyi* (Duponchel, 1827) (= *Acantholeucania* l.)

Suomen havainto  
N: Kirkkonummi 665:35; 20.–23.9.2006;  
1 ex.; D. Lindblom

#### Tuntomerkit

Pohjaväriiltään vaalean okran sävyinen keskikokoinen yökkönen, siipiväli 33–40. Teräväkärkisen etusiiven keskiosassa kulkee tumma pitkittäisjuova (tyvijuoma + keskisaran takareuna), joka jatkuu näennäisesti lähes yhtenäisenä siiven tyvestä kirkkaan valkoisena näkyvän surkastuneen munuaistäplän ulkopuolelle. Juovan alapuolinen siiven keskiosa on laajasti muuta sii-

peä vaaleampi. Tumman juovan yläpuolella kulkee samansuuntainen vaalea viiru (keskisaran takareunan kostaalipuolella). Vaalea viiru yhtyy siiven kärjestä lähtevään pohjaväriä vaaleampaan kärkijuomuun. Etusiipi on yleensä poikkiviiruton, mutta ulompi poikkiviiru voi toisinaan näkyä pisterivinä. Takasiipi ripsineen on puhtaan valkoinen, suonet ruskehtavat. (Hacker ym. 2002). Se on Pohjois-Euroopassa paikallisesti tavattavia lajeja olemukseltaan kapea- ja pitkäsiipisempi, jonka väärinmäärittäminen edellyttää huolimattomuutta. Sekoitetavissa lentoaikansa puolesta lähinnä *M. pallens*-lajiin (vaalea-olkiyökkönen), pohjoisina Tanskassa ja Etelä-Ruotsissa (Skou 1991, Gustafsson 2008) paikallisena esiintyvään *M. litoralis*-lajiin tai meilläkin tavalliseen, mutta selvästi harmaaseen *M. obsoleta*n (luhtaolkiyökkönen). Edeltävästä lajista *M. loreyi* eroaa etusiiven tumman pitkittäisjuovan ja jälkimmäisestä valkeiden takasiipien perusteella, yksityiskohtiin puuttumatta.

#### Levinneisyys

Trooppinen / subtrooppinen laajalle levinnyt laji, jonka vakituinen levinneisyys kattaa koko Afrikan jatkuen Välimeren alueen kautta palearktisen vyöhykkeen eteläreunaa seuraten Kaakkois-Aasiaan ja Australiaan, puuttuu kuitenkin uudelta mantereelta (Hacker ym. 2002), missä esiintyy useita *Acantholeucania*-ryhmän lajeja. *M. loreyi* on tunnettu vaeltaja, jonka levinneisyys pelkkien havaintojen perusteella on lähinnä paleotrooppinen, sillä lajia on tavattu kautta Länsi-Euroopan ja läntisen Keski-Euroopan sekä pohjoisempina Tanskassa ja Virossa (Fauna Europaea Web Service 2008). Vakituista kantaa lajilla ei kuitenkaan tunneta Välimeren alueen ja Mustanmeren ympäristön ulkopuolella, joten Suomesta saatu yksilö on varmuudella vaeltaja.

#### Elintavat

Tunnettu harhailija, jota tavataan säännöllisesti vakituisen alueensa ulkopuolella. Suotuisissa olosuhteissa *M. loreyi* tuottaa jatkuvasti uusia sukupolvia (Hacker ym. 2002), mikä selittää sen, että lajia tavataan etelämpänä huhtikuulta lokakuulle saakka (Skou 1991). Toukat elävät monilla heinäkasveilla (*Poaceae* spp.) ja esiintyvät usein joko tilapäisinä tai säännöllisinä tuholaisina kaupallisilla viljelmillä.

Panu Välimäki

## *Epilecta linogrisea* (Denis & Schiffermüller, 1775)

Suomen havainto  
Ab: Dragsfjärd; 7.–14.8.2006; 1 ex.;  
J. Jokinen & R. Teriaho

### Tuntomerkit

Keskikokoinen morsiusyökkösten ryhmään kuuluva laji, siipiväli 33–41 mm. (Fibiger 1993). Etusiipi violettiin vivahtavan harmahtava tummin ja vaalein kirjauksin. Rengastäplän ja munuaistäplän reunat pohjaväriä vaaleammat, sisäpuolet ovat harmaat tai ruskehtavan harmaat. Pohjaväriältään keltaisen takasiiven ulkoreunassa on leveähkö tumma vyö. Lajia ei ulkonäkönsä puolesta voi sekoittaa muihin Euroopassa tavattuihin lajeihin. Etelä-Euroopassa lajin yksilöt kuuluvat muotoon *lutosa*, joka on nimimuotoa suurempi ja jonka etusiiven pohjaväri on selvästi vaaleampi. (Skou 1991, ks. myös Fibiger 1993)

### Levinneisyys

Atlanto-mediterraani, esiintyy etelässä Välimeren alueella ja Etu-Aasiassa, pohjoisessa levinneisyysalue ulottuu Länsi- ja Keski-Euroopan kautta Skandinaviaan (Fauna Europaea Web Service 2008). Puuttuu Venäjältä, Baltiassa tavattu vain Virossa, missä lajille tunnetaan vain yksi erillispopulaatio Ruhnun saarella. Ruotsissa laji esiintyy suhteellisen yleisenä Skoonesta Tukholman pohjoispuolelle Uplantiin saakka (Gustafsson 2008) ja on runsastunut pitkin itärannikkoa ja saaristoa viime vuosina (N. Ryrholm, suull. tieto). Tämän perusteella *E. linogrisea* on varsin odotettu lisä Suomen lajistoon. Suomen havainto ei sovi ajallisesti vuoden 2006 merkittäviin vaellustilanteisiin, mutta tämä ei sulje lähialuevaelluksen mahdollisuutta pois. *E. linogrisea* on potentiaalinen Suomeen kotiutumassa oleva laji.

### Elintavat

Aikuinen lentää Ruotsissa heinäkuun puolivälistä elokuun lopulle. Yksilöiden on todettu vaiuvan estivaatioon kuoriuduttua, minkä seurauksena lajin voi tavoittaa myös varsinaista lentoaikaa aiemmin, kesäkuussa (Fibiger 1993). *E. linogrisea* elää avoimissa ja kuivissa ympäristöissä, Pohjois-Euroopassa lähinnä nummimaisilla paikoilla. Laji suosii hiekkapohjaisia ympäristöjä, toukka on moniruokainen (Gustafsson 2008).

Panu Välimäki

## *Xestia ditrapezium* (Denis & Schiffermüller, 1775)

Suomen havainnot  
N: Tammisaari Hästö-Busö 664:29;  
30.7.–4.8.2006; 1 ex.; J. Huusko, J. Ketonen,  
S. Korpela & A. Virtanen  
N: Porvoo Virskär 6678:446; 6.–10.8.2006;  
1 ex.; B.-G. Kumlander

### Tuntomerkit

Keskikokoinen yökkönen, siipiväli 28–47 mm. (Fibiger 1993). Etusiipi on pitkänomainen, kapea ja pohjaväriältään punertavan ruskea. Munuais- ja etenkin rengastäplä ovat sisäosiltaan siiven pohjaväriä harmahtavammat, näiden välissä sekä rengastäplän sisäpuolella mustat täplät. Etusiiven etureunassa lähellä siiven kärkeä on lähisukuisille lajeille ominainen tumma täplä. Takasiipi on vaalean harmaa sekä koiraalla että naaraalla. (Skou 1991)

Suomessa tavattavista lajeista *X. ditrapezium* on värityksensä perusteella sekoitettavissa lähinnä *X. c-nigrum*in (kilpiruuniyökkönen). *X. ditrapezium*ilta puuttuu lähilajilleen tyypillinen valkea kolmion muotoinen alue, joka peittää suuren osan rengastäplästä ja jatkuu levenevänä siiven etureunaan saakka. Lajit eroavat myös takasiivistä, jotka *X. c-nigrum*illa ovat yleensä lähes valkeat. Etusiiven kuvioinniltaan *X. ditrapezium* muistuttaa lähinnä *X. triangulum*ia (kolmioruuniyökkönen), mutta siipien pohjaväri on edeltävällä tummempi ja siivet huomattavasti kapeammat. *X. ditrapezium*in takasiivet ovat myös vaaleammat kuin *X. triangulum*in. Muista Euroopassa esiintyvistä lajeista, myös *X. kollari* on kuvioinniltaan lähellä *X. ditrapezium*ia. *X. kollari* on kuitenkin edellä esitetyistä lajeista selvästi tummin ja levinneisyytensä seurauksena (Euroopassa vain Etelä-Uralilla) Pohjois-Euroopan näkökulmasta käytännössä lähes merkityksetön (Fibiger 1993).

### Levinneisyys

Transpalearktinen hyvin laajalle levinnyt laji, jonka levinneisyys ulottuu Kuriireilta Japanin ja Itä-Siperian, Kiinan, Keski-Aasian ja Kaukasuksen kautta Venäjälle ja edelleen Länsi-Eurooppaan (Fibiger 1993). Euroopassa lajin levinneisyys kattaa Länsi-, Etelä- ja Keski-Euroopan sekä Euroopan puolisen Venäjän Etelä-, Itä- ja Koillisosan (Fauna Europaea Web Service 2008). Baltiassa *X. ditrapezium*ia on nykyisin tavattu kaikista maista ja laji näyttää olevan edelleen leviämässä voimakkaasti. Liettuassa se esiintyy melko harvinaisena koko maassa (Ivinskis 2004). Latviasta tun-

nettiin pitkään vain hyvin vanhoja havaintoja, kunnes se 2000-luvun alussa palasi maan lajistoon. Nykyisin lajin esiintyminen keskittyy maan itäosaan, missä se on viime vuosina yleistynyt ja ollut aivan viime vuosina paikoin (Skaune) jopa yhtä runsas kuin lähilajinsa *X. triangulum* (N. Savenkov & I. Sulcs, suull. tiedot). Virossa laji tavattiin ensi kerran 2000-luvun puolella. Tämän jälkeen lajista on tehty joitakin yksittäishavaintoja maan eteläosista. Suomen havaintojen kanssa samoihin aikoihin lajia tavattiin yhteensä neljässä paikassa Gotlannissa ja Öölannissa (N. Ryrholm, suull. tieto) sekä yhdessä paikassa Etelä-Virossa (U. Jürivete, suull. tieto). Nämä havainnot viittaavat Suomen eteläpuolella Baltian yli Ruotsiin kakaosta suuntautuneeseen vaellusvirtauksen, minkä yhteydessä myös suomalaiset yksilöt mitä suurimmalla todennäköisyydellä kulkeutuivat.

### Elintavat

*X. ditrapezium* elää sekä metsäisissä ympäristöissä ja puistoissa (Fibiger 1993) että avoimissa kuivissa ympäristöissä, kuten stepeillä. Pohjois-Euroopassa laji lentää heinäkuun alusta elokuun puoliväliin, talvehti toukkanä. Toukka on moniruokainen, syksyllä ruohovartisilla kasveilla ja keväällä myös puilla ja penssilla (Fibiger 1993).

Panu Välimäki

## *Agrotis bigramma* (Esper, 1790) = *A. crassa* (Hübner, 1803)

Suomen havainto  
Ab: Dragsfjärd Öro 664:23; 29.8.–20.9.2006;  
1 m; J. & A. Kullberg

### Tuntomerkit

Keskikokoinen yökkönen, siipiväli 38–50 mm (Fibiger 1993), mutta pohjoiset yksilöt ovat yleensä keskimäärin pienempiä. Koiraan tuntosarvet ovat voimakkaasti kampamaiset. Etusiipi leveähkö — varsinkin naarailla, pohjaväri vaihtelee vaaleanruskeasta lähes tasaisen lyijynruskeaan. Koiraan pohjaväri on tasaisempi kuin kirjavampien ja pyöreäsiipisempien naaraiden. Poikkiviirut ovat yleensä selvät, varsinkin naarailla. Rengas- ja varsinkin munuais- ja keilatäplä ovat sisäosiltaan siiven pohjaväriä tummemmat. Takasiipi on koiraalla lähes kokonaan silkinvalkoinen aivan reunaan lukuunottamatta, naarailla tummanruskea väritys muuttuu tyveä kohden valkoiseksi, jolloin takasiipi on usein lähes kontrastisen kaksivärinen.



*Epilecta linogrisea* ♂ (32 mm)



*Xestia ditrapezium* ♂ (39 mm)



*X. c-nigrum*



*X. triangulum*



*Agrotis bigramma* ♂ (43 mm)



*A. segetum* ♂      *A. clavis* ♂

Suomessa tavattavista lajeista *A. bigramma* poikkeaan siipiensä leveyden perusteella — väriyksensä perusteella se on meikäläisistä lajeista sekoitettavissa lähinnä *A. segetum* –koiraisiin (orasyökkönen), joilla myös on pitkähampaaiset tuntosarvet ja valkoiset takasiivet. *A. bigramman* siivet ovat kuitenkin leveämmät, aaltoviirussa on selviä hammaskuvioita ja tuntosarvet ovat selvästi pidempikämpäiset. Siihen sekoitettavia Etelä-Keski-Euroopassa esiintyviä lajeja ovat lähinnä Pohjois-Ranskassa ja kaakossa Etelä-Ukrainassa esiintyvä *A. obesa* Boisduval, 1829 sekä Iberian niemimaalla, Sardiassa ja Sisiliassa esiintyvä vielä komeammilla tuntosarvilla varustettu *A. lata* Treitschke 1835 = *A. dirempta* Staudinger 1859 (Fibiger 1993, Fauna Europaea Web Service 2008). *A. obesa* erottaa etusiipien suhteessa vaaleamman harmaasta ja tasaisemmasta pohjaväristä sekä suuremmasta ja voimakkaammasta keilatäplästä.

#### Levinneisyys

Länsipalearktinen, tunnetaan Englannista, Tanskan ja Etelä-Ruotsin kautta Etelä-Siperiaan. Pohjoisessa satunnainen, pidetään vaeltajana Englannissa, Tanskassa ja Ruotsissa, mistä laji tavattiin maalle uutena 2004 (Franzén, & Johannesson 2005) — puuttuu Baltian maista. Skandinaviassa yksilömäärät ovat olleet kasvussa viime vuosina (O. Karsholt, suull. tieto).

#### Elintavat

*A. bigramman* elinympäristöjä ovat avoimet ja niukkakasvuiset, lämpimät ympäristöt kuten ruderatit ja viljelymaat. Toukka on polyfagi (heinät, ruohot ym.). Lisäksi sen mainitaan olevan paha viinirypäleviljelmien tuholainen. Aikuinen lentää elo-syyskuussa ja tulee sekä valolle että syötille. (Fibiger 1993)

Jaakko Kullberg

## Harvinaiset lajit

### Rare species

#### *Hesperia comma* (valkotäpläpaksupää)

*Hesperia comma* esiintyy Suomessa kahden alalajina, joista toisen esiintyminen rajoittuu Le Enontekiön reheville tunturi-alueille (ssp. *catena*) ja toisen nykyään vain Lounais-Suomeen (ssp. *comma*) — tai näin ainakin yleisen käsityksen mukaan. Kuitenkin eteläistä alalajia on muutamina viime vuosina tavattu Lounais-Suomen ulkopuolella *Ka* Miehikkälässä ja vuonna 2007 (28.7.) se havaittiin valtakunnallisen päiväperhosseurannan yhteydessä *Ta* Hämeenkoskella (Saarinen 2008). Lisäksi kyseinen taksoni ilmoitettiin jo edelliseltä vuodelta 2006 *Sa* Taipalsaarelta (15.7.). Seuraavat vuodet näyttävät onko esiintymisalueen laajeneminen todellista, vai onko kysymyksessä satunnaishavainnot? Pohjoisen alalajin tilanne on joka tapauksessa epäselvä, sillä siitä ei ole ilmoitettu yhtään havaintoa kahdelta viime vuodelta.

#### *Leptidea reali* (tummavirnaperhonen)

Laji löydettiin maalle uutena Ahvenanmaalta vuonna 2003, joskin myöhemmin paljastui ainakin yksi aiemmin (2000) samalta seudulta talletettu yksilö. Nykyvalossa *L. realin* esiintyminen ei rajoitu Lounais-Suomeen, sillä vuonna 2007 sitä ilmoitettiin tavatun sekä *Ka* Ylämaalta ja *Sa* Imatralta. Lajia siis todella kannattaa etsiä koko Etelä-Suomesta.

#### *Satyrium w-album* (jalavanopsasiipi)

Jalavilla (*Ulmus* spp.) (Marttila 2005) elävä *S. w-album* on leviittänyt laajasti eteläisimmän Suomen puistojalaviin ja vuonna 2007 laji havaittiin myös *Ta* Hattulassa ja *Sb* Kuopiossa. Laji levinnee paitsi jalavataimien siirtojen yhteydessä munana tai toukkana, mutta kenties myös perhosharastajien avustuksella (?).

#### *Lycaena dispar* (isokultasiipi)

*Lycaena disparin* jo joitakin vuosia jatkunut noususuhdanne näyttää edelleen jatkuvan. Vuosina 2006 ja 2007 lajia ilmoitettiin havaitun 12 paikalla yhteensä 28 yksilöä. *Ab* Korppoon Utön, *Ka* Haminan, *N* Pyhtään ja *Sa* Joutsenon yleisesti tunnettu-

jen elinpaikkojen lisäksi *L. dispar* havaittiin *Sa* Imatralta ja uusilla paikoilla *N* Hangossa ja *Ab* Tammisaareissa vuonna 2006. Vuodelta 2007 lajia ilmoitettiin viideltä uudelta paikalta *Ab* Kemiöstä, *Ab* Houtskarista, *N* Kirkkonummelta, *Sa* Imatralta ja *Kb* Kesälahdelta sekä edellisvuoden tapaan *N* Hangosta. Näistä Kesälahden havainto 17.7.2007 on Pohjois-Karjalan ensihavainto.

#### *Argynnis laodice* (etelänhopeatäplä)

Laji, jonka esiintyminen oli vakiintumassa koko eteläiselle rannikkoalueelle. Havaintomäärät lisääntyivät 2000-luvun alusta alkaen (2003: 54 exx.), mutta vuonna 2005 havaintoja ilmoitettiin enää viidestä yksilöstä. Havaintomäärät ovat edelleen laskussa. Vuonna 2006 *A. laodicea* ilmoitettiin vielä Ahvenanmaalta, Uudeltamaalta ja Etelä-Karjalasta yhteensä neljä yksilöä, mutta vuodelta 2007 ei yhtään.

#### *Epyphdryas iduna* (lapinverkkoperhonen)

Tätä normaalisti korkeintaan vain muutamia yksilöitä päivässä havaittavaa päiväperhosta oli erityisesti vuonna 2006 Enontekiön Kilpisjärvellä enemmän kuin koskaan aiemmin — kymmeniä havaittuja perhosia päivittäin, parhaimpina päivinä 250 yksilöä. Yhteensä yksilöitä ilmoitettiin 642! Havaintoja ilmoitettiin Saanan lisäksi Jollanoaivilta ja Jaehkasilta. Vuonna 2007, jolloin tunturiperhosia oli muuten poikkeuksellisen vähän, *E. iduna* oli edelleen Saanan etelärinteiden runsaimpia päiväperhosia, vaikka yksilömäärä putosikin edellisvuodesta (46 exx.). Runsaushuippu rajoittui kuitenkin Enontekiölle, sillä Inarin lapista ilmoitettiin yksilöitä varsin normaaliin tapaan Inarista Saariselältä (1 ex.) ja Utsjoelta Puollamoain ympäristöstä (yhteensä 6 exx.). Tosin vuonna 2006 Karigasniemelläkin havaittiin yksilöitä tavanomaista runsaammin (36 exx.), mutta seuraavana vuonna yleisen linjan mukaisesti jälleen niukemmin (4 exx.).

#### *Melitaea diamina* (tummaverkkoperhonen)

*Melitaea diaminan* tiedettiin esiintyvän vain *Oa* Kristiinankaupungin ja *Ta* Tampereen ympäristössä vielä 1990-luvulla, kunnes laji löytyi Kymijokilaaksosta kymmenisen vuotta sitten. Vuonna 2006 laji havaittiin *Oa* Isojoella ja 2007 se ilmoitettiin



*Melitaea diamina* — tummaverkkoperhonen



*Hemitea aestivaria* — lehvämittäri



*Epirrhoe rivata* — silkkiaranumittäri

myös *St Merikarvialta*, mikä vahvistaa Kristiinankaupungin ympäristöön keskittyneen Pohjanmaan esiintymän olevan huomattavasti yleistä käsitystä laajempi. Merikarvialta löytyneen populaation elinympäristö ei ollut silminnähtävien erityinen, vaan lähinnä kostea ja avoin painanne soratien ja rämeen välissä (J. Raitanen, suull. tieto). Suurella todennäköisyydellä laji esiintyy monin paikoin sen ravintokasvia, virmajuurta (*Valeriana* spp.) (Marttila 2005) kasvavilla Pohjanlahden rantaniityillä ja rannikkoseudun reheväsuvuisilla joutomaila. Lajilla saattaa olla laajemminkin edullinen vaihe menossa, sillä P. Ivinskis kertoi SPS:n viikonlopputapahtumassa Tampereella 12.4.2008, että laji on viime vuosina voimakkaasti levinnyt Liettuassa.

#### *Hemitea aestivaria* (lehvämittäri)

Edellisvuosien tapaan lajia tavattiin kottuullisen runsaasti etelärannikolla Uudenmaan ja Varsinais-Suomen alueella. Vuosilta 2006 ja 2007 lajista oli havaintoja myös *Ka* Kotkasta ja Virolahdelta, mistä samoilta paikoilta saatiin useita yksilöitä kesän aikana. Jo edellisessä tiedonantokoosteessa laji luokiteltiin paikalliseksi paikoin Lounais-Suomessa (Mutanen ym. 2007) ja nyt se näyttää levittäytyneen Suomenlahden rannikkoa pitkin itään tai mahdollisesti kaakon/etelän suunnalta Kymenlaaksoon?

#### *Scopula caricaria* (silkilehtimittäri)

Lajista ilmoitettiin havainnot 32 yksilöstä, mikä on enemmän kuin kolmena edellisellä vuonna yhteensä. Laji on kotiutunut Suomeen 2000-luvun alkuvuosina ja mahdollisesti edelleen runsastumassa. Levinneisyys painottuu kuitenkin edelleen Kaakkois-Suomen rannikkoalueelle ja aivan erityisesti *Ka* Virolahdelle, jossa lajilla on saatantunut olla tilapäiskanta jo 1970-luvun alkuvuosina, sillä kokoelmista on paljastunut ainakin yksi vuonna 1973 Virolahdelta tallennettu yksilö (A. Aalto leg.). Viime vuo-

sien läntisin havainto on *N* Kirkkonummelta (J. Junnilainen & H. Koski leg.). *S. caricaria*sta on aiempia havaintoja sekä sisämaasta (*Ka* Anjalankoski, *Sa* Imatra) että Lounais-Suomesta (*N* Tammisaari). Nämä havainnot ovat vuodelta 2004 elokuun alkupuolelta ja liittyvät vaelluksiin, sillä samaan aikaan havaittiin runsaan vaeltajiksi tulkittujen lajien tarjonnan lisäksi selviäkkin ulkomaista alkuperää olevia perhosia, kuten *Pelochrista mollitana*, *Loxostege sticticalis*, *Agrius convolvuli*, *Colias hyale*. Vastavasti vuoden 2005 havainto *Sa* Joutsesta on vaellustilanteesta (ks. Mutanen ym. 2007)

#### *Epirrhoe rivata* (silkkiaranumittäri)

Myös *E. rivata*a havaittiin vuositasaalla enemmän kuin koskaan aiemmin (2006: 20 exx., 2007: 37 exx.). Perinteisten havaintopaikkojen *N* Hangon ja Tammisaaren lisäksi lajia havaittiin myös pääkaupunkiseudulla ja *Ka* Virolahdella. Laji esiintyy jo laajasti etelärannikolla, mutta heikosti valolle tulevana ja kohtalaisen vaikeahkosti tunnettavana se jää helposti noteeraamatta. Aikuiset lentävät alkuyöstä ja etenkin aamun koittaessa, jolloin ne ovat parhaiten tavoitettavissa aktiivihavainnoinnilla. Päinvastaisesta vaikutelmasta huolimatta *E. rivata* sekoittuu lähinnä *Eyphya unangulata*an. *E. rivata*lla etusiiven keskisarakeen ulkoreuna ei ole takaosastaan siististi kaareutuva kuten *E. unangulata*lla. Lisäksi keskisarakeen ulospäin suuntautunut ”hammas” ole *E. rivata*lla yhtä selvä, minkä seurauksena ulompi poikkiviiru on koko matkalta tasaleveä (ja silkin valkea), kun taas *E. unangulata*lla poikkiviiru on ”hampaan” kohdalta kaventunut (ks. Baptria 1/2003).

#### *Eupithecia distinctaria* (tinjamipikkumittäri)

Edellisessä suurperhosyhteenvedossa ilmoitettiin, että laji löytyi vuonna 2005 vihdoin myös tunnetun *Ab* Dragsfjärdin esiin-

tymän ulkopuolelta Uudeltamaalta (Mutanen ym. 2007). Toteamus oli osin väärä, sillä laji on havaittu jo vuonna 2003 *Ab* Nauvossa. Joka tapauksessa havaintopaikkojen määrä näyttää olevan kasvussa, sillä vuonna 2006 *E. distinctaria* havaittiin jälleen uudella paikalla *N* Tammisaaressa. Kyseisellä paikalla kasvaa lajin ravintokasvia kangasajuruohoa (*Thymus serpyllum*) (Mikkola ym. 1989) (J. Itämies, suull. tieto), joten paikallispopulaation mahdollisuus on olemassa. Tätä tukee yksittäishavainto samalta paikalta myös vuodelta 2007. Toisaalta ravintokasvin harvinaisuuden seurauksena *E. distinctaria* tulee pysymään Suomessa harvinaisena ja paikoittaisena lajina.

#### *Pseudopanthera macularia* (panterimittäri)

Aikaisemmin tunnetun *Ki* Parikkalan seudun lisäksi, *P. macularia*lla on vuoden 2007 havaintojen perusteella elinvoimaisia populaatioita *Ka* Virolahdella ja pääkaupunkiseudulla, erityisesti *U* Siuntiossa.

#### *Alcis basterbergeri* (kangasharmomittäri)

*A. basterbergeri*stä ilmoitettiin kolme havaintoa vuodelta 2006, mutta ei yhtään vuodelta 2007. Kaikki havainnot, myös aikaisempien vuosien havainnot näyttävät kertyneen kahdesta vierekkäisestä ”kymppi-ruudusta”, *Ka* Virolahdella ja yhdellä paikalla lajia on havaittu kolmena peräkkäisenä vuotena (2004–2006), mikä viittaa lajin kotimaisuuteen. 13.–16.8.2006 saatu yksilö sopii ajallisesti myös vallinneeseen vaellustilanteeseen, mutta muut havainnot ovat kuitenkin selvästi vaellustilanteiden ulkopuolelta.

#### *Ptilophora plumigera* (sulkanirkko)

*Ptilophora plumigera*a ilmoitettiin havaitun vuosina 2006 ja 2007 yhteensä 83 yksilöä

(2006: 31 exx., 2007: 52 exx.), mikä on reilusti enemmän kuin kaikki aiemmat havainnot yhteensä. Laji siis näyttäisi saaneen hyvän tarsuksensijan maastamme ja sen voi sanoa esiintyvän paikoin jo runsaana pääkaupunkiseudulla. Lajin kannalta parhaita elinympäristöjä näyttävät olevan saaristossa sijaitsevien, vanhojen lehtometsien lämpimät reunat, jossa kasvaa runsaasti suuri-kokoisia vaahteroita. Muu puusto on pääasiassa tervaleppää ja saarnaa (P. Koskinen, suull. tieto).

#### *Hyporaia aulica* (ketosiilikäs)

Laji, jota perinteisesti on havainnointu N Hangon Tvärminnessä. Muutamia vuosia sitten laji löytyi Ab Paraisilta ja vuonna 2005 Al Lemlannista. Vuonna 2007 löytyi jälleen uusi esiintymä N Tammisaaresta. *H. aulica* esiintyy siis laajalti, joskin hyvin paikoittaisena Lounais-Suomessa.

#### *Calyptra thalictri* (kynelyökkönen)

Havainnot 104 yksilöstä vuosilta 2006 ja 2007 kielivät lajin vankasta jalansijasta ja todennäköisestä runsastumisesta. Huomioitavaa kuitenkin on, että jälkimmäiseltä vuodelta ei ilmoitettu kuin 15 yksilöä, ja näistäkin vain kaksi (*Sa Valkeala* 26.7.–4.8., *Ta Nastola* 24.–25.7.) vaellustilanteiden ulkopuolelta. Pohjoisin havainto ilmoitettiin Om Kärämäeltä. Lajin aseman tulkintaa kotimaisena on kautta aikain vaikeuttanut sen lentoaikaan ajoittuneet vaellustilanteet. Onko tämä sattumaa, vai onko kysymyksessä sittenkin vaeltaja? Kaikki *C. thalictri*-havainnot yhdistettyinä viittaavat siihen, että laji elää vakainasena laajalla alueella sisämaassa keskisessä Suomessa, sillä tältä alueelta on vuosittain toistuvia havainnoita. Kotimainen kanta saa ilmeisesti vahvistusta rajojemme ulkopuolelta idästä (Virosta tunnetaan edelleen alle 10 löytöä ja etelämpää Baltiasta sitä ei ole tavattu lainkaan) ja rannikkohavainnot koskevatkin todennäköisesti usein vaeltaneita yksilöitä.

#### *Euchalcia modestoides* (varjopatinayökkönen)

Tätä todennäköisesti 1970-luvun jälkipuoliskolla Suomeen kotiutunutta lajia (ks. Mikkola & Jalas 1979) havaittiin sekä Uudellamaalla että Etelä-Hämeessä. Jälkimmäisen maakunnan havainnot (*Ta Kärkölä* ja Hattula) koskivat yksittäisiä aikuisia, mutta Uudeltamaalta ilmoitettiin kymmeniä toukkia. (ks. erillinen boksi oikealla kasvatuksista)



Kuvat 1 ja 2. Aikuisten varjopatinayökkösten (*Euchalcia modestoides*) kohtaaminen on usein sattumanvaraista. Oikeaan aikaan oikeassa paikassa toukkien etsiminen saattaa tuottaa kuitenkin tulosta. Täysikasvuiset toukat ovat varsin helposti löydettävissä.

## Suomalaiset patinayökköset *Euchalcia modestoides* ja *E. variabilis* ovat varmimmin havaittavissa toukkana

#### *Euchalcia modestoides* (varjopatinayökkönen)

*Euchalcia modestoides* elää toukkana lemmikkikasveihin (Boraginaceae) kuuluvilla koirankielellä (*Cynoglossum officinale*), raunioyrteillä (*Symphytum* spp.) ja imiköillä (*Pulmonaria* spp.) (Goater ym. 2003). Näistä ensin mainittua tavataan Suomessa vain harvinaisena kulttuurivieraana ja seuraavia [lähinnä rohtoraunioyrtti (*S. officinale*)] paikoittaisina viljelyskarkulaisina (Hämet-Ahti 1984). Imiköistä Suomessa esiintyy vain lehtoimikkä (*P. obscura*), jota tavataan suhteellisen yleisenä Etelä-Suomen lehtomaisissa metsissä noin Tampereen korkeudelle saakka (Hämet-Ahti 1984).

*E. modestoides* on helppo havaita toukkana lehtoimikältä, etenkin toukkien jo hieman kasvettua. Toukkia voi löytää toukokuun alusta kesäkuun puoliväliin, parhaiten toukokuun lopulla. Parhaimpaan toukka-aikaan löytää kaiken kokoisia toukkia, vajaan sentin mittaisista täysikasvuisiin (ks. kuvat 1, 2 ja 4). Tämä johtuu siitä, että *E. modestoides* voi talvehtia vaihtelevasti joko pikkutoukkana tai munana (Goater ym. 2003). Pienemmät toukat elävät lehdestä taittamansa lehtirullan sisällä (Goater ym. 2003). Nämä rullat ovat yleensä hyvin erottuvia, mutta toisinaan avautumassa olevat lehdet vaikeuttavat toukkien etsintää (kuva 7). Goater ym. (2003) tiedoista poiketen, vastakuoriutuneet toukat eivät ainakaan välttämättä vielä rullaa lehteä, vaan elävät lehtoimikän kukinnoissa. Täysin vapaana toukka ei tällöinkään ole, vaan toukallisissa kukinnoissa näkyy hyvin heikkoa seittiä, jolla yksittä-





Kuvat 3 ja 4. *E. modestoides* -toukkien etsintä oli tuloksellisinta muutaman vuoden vanhalla avohakuulla, jonka maaperä oli ravinteikasta. Imikän versoja oli kosteassa maassa runsaasti. Pienessä kuvassa toukka keskenkasvuina.



Kuvat 5 ja 6. *E. modestoides* -toukkien lisäksi toukokuun lopulla imikällä elää myös messinkiyökkösen (*Diachrysis chrysis*) toukka, joka erottuu *E. modestoides* -toukasta tasaisen kirkkaamman värityksen ja hoikemman ulkomuotonsa perusteella. *Ethmia pusiella* toukat ovat puolestaan mustakeltaisia ja kirjavia pudottautuen häiritteessä helposti lehdistä.

siä kukkia on punottu yhteen. Itse toukka löytyy todennäköisesti jonkin kukinnan kukan sisältä. Täysikasvuina toukka elää vapaana ja toukallisen imikkäpehkon tunnistaa selvästi erottuvista yökköstoukkamaisista syöntijäljistä ja ellei toukka ole parhailaan syömässä, se sulattelee aiempaa ateriaansa joko verson tyvellä tai jonkin lehden alla. Toukka kotoituu lehden yläpinnalle vaaleaan kehtoon rullaten lehden samalla kasaan (kuva 9). Lehtomikällä samanaikaisesti kuin *E. modestoides* elävät myös *Ethmia pusiella* (imikkätäpläköi) (kuva 6) sekä *Diachrysis chrysis* (messinkiyökkönen) (kuva 5). *E. pusiella* toukat ovat keltaisen sekä mustan kirjavia, vilkasliikkeisiä ja pudottautuvat pienimmästäkin tärähdyksestä maahan. *D. chrysis* -toukat ovat pääkapseli mukaan lukien lähes yksivärisen vihreitä, kun taas samoin pohjaväriältään vihreillä *E. modestoides* -toukilla selkäpuoli on tummanystyinen ja pääkapseli vihreän ja tumman ruskean kirjava. Pienet *E. modestoides* -toukat ovat kauttaaltaan tummia. Myös *D. chrysis* -toukat kotoituvat lehtitaitteeseen, mutta kotelokehto on silkin valkeasta *E. modestoides* -kehdestä poiketen likaisen ruskea. Kasvatus on varsin helppoa (kuva 8).

Lehtomikka on nimensä mukaisesti lähinnä metsäisissä ympäristöissä viihtyvä kasvi. Parhaimmilla kasvupaikoilla maaperä on ravinteikasta hieta-savimaata, samanlaista jossa viihtyvät esimerkiksi haapa (*Populus tremula*) ja lehtokuusama (*Lonicera xylosteum*) (kuva 3). *E. modestoides* -toukat näyttävät kuitenkin viihtyvän vain avoimilla paikoilla kasvavilla kasveilla, vaikka lajin suomenkielinen nimi antaa muuta ymmärtää. *E. modestoides* kuuluu tavallaan samaan joukkoon kuin mm. *Parnassius mnemosyne* [pikkuapollo; kiurunkannus (*Corydalis solida*)], *Pyrrhia exprimens* [rusojaloyökkönen; lehtoukonhattu (*Aconitum lycoctonum*)] ja *Panemeria tenebrata* [aurinkoyökkönen; lehtotähtimö (*Stellaria nemorum*)], sillä toukan ja ravintokasvin elinympäristövaatimukset eivät kohtaa parhaalla mahdollisella tavalla. Avoimella hakkuuaukealla *E. modestoides* -toukia saattaa parhaimmillaan havaita useita yhdessä imikkäpehkoissa, mutta jo pienikin varjostus vaikuttaa aiheuttavan toukkien täydellisen puuttumisen. Avoimen hakkuun heinittyessä myös ravintokasvien määrä vähenee nopeasti jo parissa vuodessa. Tämän





**Kuva 7.** Nuoret *modestoides*-toukat suosivat avautuvien lehtien käärojä, niitä myös kehräten. Syöntijäljet lehdessä tai lehden kitullaisuus paljastavat usein toukan olemassaolon.



**Kuva 8.** Kasvatus onnistui hyvin huolehtimalla, että itse kasvi pysyy voimissaan. Märässä 3 litran rahkapurkissa tuoretta lehteä riitti sopivan ajan toukkien kehittymiselle täysikasvuiseksi.



**Kuva 9.** Koteloaika oli sisäkasvatuksessa vain n. 10 päivää, vaikka luonnossa aikuisia tavaataan useimmiten vasta heinäkuun lopulla.

seurauksena laji ei yleensä pystyne elämään yhdessä paikassa vuodesta toiseen, vaan esiintymispaikat vaihtuvat ihmistoiminnasta riippuen.

Timo Lehto & Leif Öberg

***Euchalcia variabilis***  
(kaunopatinayökkönen)

*Euchalcia variabilis* elää toukkana leinikkikasveihin (Ranunculaceae) kuuluvilla lehtoukonhattulla (*Aconitum lycoctonum*) ja lehtoängelmällä (*Thalictrum aquilegifolium*) (Göter ym. 2003). Lehtoukonhattua kasvaa Suomessa luontaisesti vain muutamain paikoin itärajan tuntuman rehevissä lehdissä, ja hyvin harvinaisena, *E. variabilis* -yökkösen kannalta merkityksettömänä puutarhakarkulaisena (Hämet-Ahti 1984). Karjalassa, Laatokan luoteispuolella Suomen esiintymien jatkeena itärajan takana alkaa lehtoukonhatun laaja ja yhtenäinen esiintymisalue (Anderberg 2008).

*E. variabilis* -toukkia löytyi vähällä etsimisellä lehtoukonhatulta Sortavalaan vievän tien varresta Venäjän Karjalasta (6858:694) kesäkuun alkupäivinä 2005. Toukat olivat noin 1,5–2 cm:n mittaisia. Lajia löytyi yhtä hyvin sekä aurinkoisista että varjoisista paikoista. Havaintojen mukaan toukat tuntuvat suosivan suuria ukonhattutuppaita, joista ne asuttavat lähes poikkeuksetta tuppaiden sisäosissa kasvavia nuoria lehtiä. Asutun lehden näkee jo kaukaa, sillä se on nuukuksissa ja kuivahtaneen oloinen (huom! ruoti on silti normaalisti pysty). Jostakin lehden kätköistä löytyy myös toukka (kuva 10). Samalla tavalla käyttäytyy myös *Polychrysis monetan* (rahayökkönen) toukka, joka on tapapäästään pullistunut toisin kuin aina lähes tasapaksu *E. variabilis*. *E. variabilis* -toukalla on lisäksi keltainen viiva kyljessä, vaikkakin se tulee esiin vasta vanhemmiten (kuva 11). Melko nopeakasvuiset toukat syövät kasvatuksessa mielellään ritarinkannusta (*Delphinium* sp.), mutta vastoin kirjatietoja ne eivät koskeneet ängelmiin (*Thalictrum* spp.). Toukka koteloituu harvahan kotelokoppaan lehden alapinnalle (kuva 12). Kasvatuksessa kotelot kuoriutuivat heinäkuun alkupuoliskolla. Toukista ei löydetty loisia.

*E. variabilis* kuuluu paikallisena Sortavalan alueen perhosfaunaan. Sillä on vahva kanta heti Suomen itärajan takana, joten sen löytyminen nykyisten rajojen sisäpuolisista lehtoukonhattua kasvavista lehdissä ei olisi yllättävää. Yksittäisiä havaintoja lajille soveltuvista elinympäristöistä on tehtykin, mutta selvää näyttöä lajin kotimaisesta kannasta ei ole. Myös se, ettei lajin toukkia havaittu kesällä 2005 etsinnöistä huolimatta Suomen puolella olevista lehtoukonhattukasvustoista (huom. tehty SPS:n hallituksen luvalla; vrt. keräilyrajoitukset), viittaa siihen, että lajilla ei ole tällä hetkellä esiintymiä niissä.

Manu Soininmäki



**Kuvat 10, 11 ja 12.** *E. variabilis* -toukat elävät useimmiten lehtoukonhattujen sisimpien nuorien lehtien kätköissä. Täysikasvuinen toukka on tasapaksu ja sen kyljessä kulkee keltainen raita. Koteloituminen tapahtuu harvahan kotelokoppaan lehden alapinnalle.

## *Hydraecia ultima* (hierakkayökkönen)

Lajia tavattiin kutakuinkin saman verran molempina vuosina (2006: 107 exx., 2007: 127 exx.). Pääosa havainnoista on elokuun loppupuolelta, mutta äärihavainnot ovat heinäkuun loppupuolelta syys-lokakuun vaihteeseen. Tuolle aikavälille sopii useitakin vaellusvirtauksia, joten yksilöiden alkuperää ei voi varmuudella todeta. Sekä havaintojen laaja maantieteellinen katta-

vuus että hajautuminen pitkälle ajanjaksolle vuosittain antavat syytä olettaa, että kysymyksessä on kotimainen laji, jonka levinneisyys kattaa ainakin tilapäisluonteisesti Varsinais-Suomi-Pohjois-Karjala-linjan kaakkoispuolisen Suomen. Toisaalta havaintojakaumien huippujen tarkka ajoittuminen vaellusvirtauksiin sekä 2006 että 2007 (vuonna 2007 hieman aiemmin kuin vuonna 2006), viittaa *H. ultima* -kannan saavan lisävahvistusta vaellustilanteissa.

## *Xestia borealis* (pohjanharmoyökkönen)

*Xestia*-suvun yökkösten laajamittaisesta kadosta huolimatta *X. borealista* ilmoitettiin ilahduttavat 27 yksilöä *Lkor* Sodankylästä vuodelta 2007.

## Runsastumassa ja/tai leviämässä olevat lajit

### Expansive species

#### *Hemaris fuciformis* (kuusamakiitäjä)

*Jos* *Macroglossum stellatarum* (etelänpäiväkiitäjä) oli vuoden 2006 kiitäjäilmiö, lähes samaa voi sanoa olleen *H. fuciformis* vuotta myöhemmin. Lajia havaittiin vuonna 2007 laajemmalla ja yhtenäisemmällä alueella kuin koskaan aiemmin. Varsinais-Suomessa ja Uudellamaalla yksilöitä havaittiin huomiota herättävän paljon. Vastavasti lajia ilmoitettiin selvästi perinteisen levinneisyysalueen ulkopuolelta Etelä-Karjalasta (Virolahti) sekä Satakunnasta (Eura, Vammala, Pori ja Siikainen). Pohjoisimmat havainnot olivat idässä *KI* Parikkalasta (ent. Saari) ja lännessä *St* Siikaisista, joista jälkimmäisestä ilmoitettiin kolme toukkahavaintoa.

#### *Celastrina argiolus* (paatsamasinisiipi)

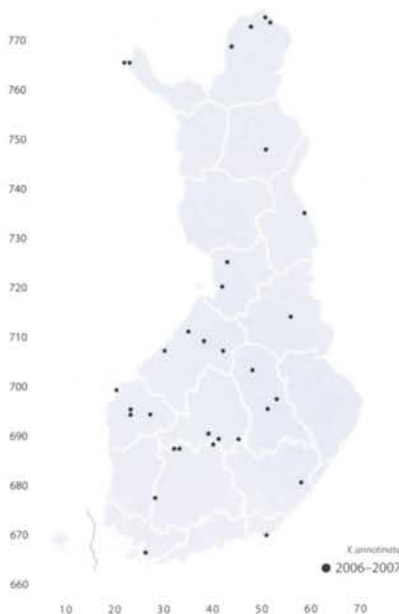
*C. argiolus* on laji, joka on varsinaisesti 2000-luvulla vakiintunut Lappiin ja nykyisin levinnyt aivan pohjoisimmille alueille saakka. Vuonna 2005 pohjoisin havainto ilmoitettiin *Lkoc* Kittilästä, seuraavana vuonna jälleen paitsi Metsä-Lapista (*Lkor* Sodankylä ja Pelkosenniemi), mutta myös pohjoisempanakin *Li* Inarista. Vuonna 2007 lajia havaittiin useampia yksilöitä (3 exx.) samana päivänä *InL* Utsjoella, mikä on huomattavasti pohjoisempaa kuin mitkään aiemmat havainnot. Pohjoisimmat havainnot ovat sikäli merkittävät, että lajin tunnettu ravintokasvi paatsama (*Rhamnus frangula*) ei esiinny näin pohjoisessa. Aiempi *C. argiolus* -sinisiiven pohjoisuusennätys *Lkoc* Muonion korkeudelta noudattaa tarkoin paatsaman levinneisyyden pohjoisrajaa. Marttila (2005) mainitsee paatsaman lisäksi

Levinneisyyskarttojen tiedot perustuvat Suomen perhostutkijain Seura ry:n tietokantaan 15.6.2008 mennessä ilmoitettuihin havaintoihin.

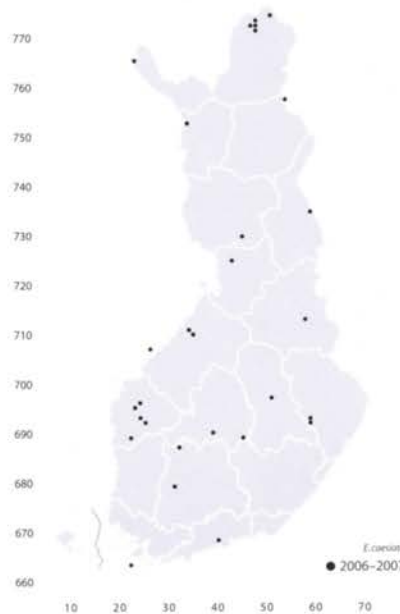
## Pohjoiset lajien ahdinko — tuloksia



Viidalepp ja Mikkola (2007) peräänkuuluttivat havaintoja tietyistä borealisista perhoslajeista, jotka oletettavasti kärsivät ilmaston lämpenemisestä ja vetäytyvät kohti pohjoista. Pääosa seurantaan valituista lajeista on ollut varsin tavanomaisia Etelä-Suomessakin ja siksi havaintojen ilmoittamiskynnys on jäänyt korkeaksi. Esimerkkeinä seurantalajeista, joita on ilmoitettu tavatun Etelä-Suomessa vain niukasti vuosina 2006 ja 2007 ovat *Xanthorhoe annotinata* (metsäkenttämittari), *Entephria caesiata* (metsäpohjanmittari) ja *Elophos vittaria* (pohjanrengasmittari). *X. annotinata* n. 30 havaintopaikasta *Ta* Tampereen eteläpuolella, rannikon läheisyydessä lajia tavattiin vain *Ab* Perniössä ja *Ka* Virolahdella. *E. caesiata* tilanne näyttää pitkälti samanlaiselta — vajaa 30 havaintopaikkaa, joista Pirkanmaan eteläpuolella vain kaksi, *Ab* Dragsfjärd ja *N* Porvoo. *E. vittaria* havaittiin Etelä-Suomessa edellisiä yleisemmin, mutta tämänkin lajin kohdalla *Ta* Tampereen eteläpuolisesta kuudesta havaintopaikasta (yhteensä 20) vain kolme sijaitsee rannikon läheisyydessä *Ka* Virolahdella, *N* Pernajassa ja Ruotsinpyhtäällä. Ilahduttavasti sekä *Malacodea regelaria* (kuultomittari) että *Macaria loricaria* (pensasmittari) havaittiin aivan eteläisimmässä Suomessa, jälkimmäistä lajia useassa paikassa. *M. regelarian* eteläisiä havaintopaikkoja oli kaksi, *N* Pernaja ja Espoo. Nyt kertyneet havainnot eivät todennäköisesti vielä anna totuudenmukaista kuvaa seurantalajien nykytilasta. Pohjoisten lajien tilanteen heikkeneminen on kuitenkin hyvin järjekenkäypää ja jopa todennäköistä. Ilmiön todentamiseksi lajiston nykytilan dokumentointi ja siis havaintojen ilmoittaminen on juuri nyt erityisen tärkeää.



*Xanthorhoe annotinata* (2006-2007)



*Entephria caesiata* (2006-2007)

herukat (*Ribes* spp.) lajin mahdollisina ravintokohteina. Lisäksi naaraiden on havaittu munivan ainakin hevonhierakalle (*Rumex longifolius*) ja tuhkapensaalle (*Cotoneaster* sp.), joista ainakin jälkimmäisellä toukat näyttivät myös menestyvän (P. Välimäki, omat havainnot). Lisäksi lajia on tavattu runsaana kuivaan mäntykankaaseen rajoituvalla tienpenkalla, paikalla, missä ei kasva mitään edellä mainituista lajeista (M. Mutanen, suull. tieto). Näiden havaintojen perusteella lajin ravintokasvivalikoima näyttää olevan selvästi aiempaa käsitystä laajempi.

### *Araschnia levana* (karttaperhonen)

*A. levanan* levinneisyys vaikuttaa vakiintuneen pohjoisessa Ks Kuusamon tasalle, sillä lajia havaittiin täällä useampia yksilöitä kahdesta eri paikasta vuosina 2006 (4 exx.) ja 2007 (2 exx.). Lajin levinneisyys kattaa nykyään koko etelärannikon ja Itä-Suomen. Kahtena viime vuotena on saatu viitteitä, että laji olisi nyt laajentamassa esiintymisalueitaan sisämaassa länteen, sillä sitä havaittiin Ta Hattulassa, St Porissa ja Oba Utajärvellä. Lisäksi *A. levana*sta on ilmoittamaton toukkahavainto Om Raahesta (Kaitila & Saarinen 2008).

### *Aplocera plagiata* (mäkiokamittari)

Lajin ennakoitu leviäminen itään näyttää tosiasialta. Havaintojen määrä Lounais-Suomen perinteisen esiintymisalueen ulkopuolella on jatkuvasti lisääntynyt. Vuonna 2006 lajia havaittiin Etelä-Karjalassa 10 yksilöä ja se ilmoitettiin myös vuonna 2007 Ka Virolahdelta saakka.

### *Petrophora chlorosata* (sananjalkamittari)

Vanhastaan rannikkoalueella (Kymenlaakso pois lukien) esiintynyt laji, joka havaittiin Etelä-Hämeessä ensi kertaa vasta 2000-luvun alkupuolella. Vuonna 2006 havaintoja kertyi kahden ”kymppiruudun” alueilta (Kärkölä ja Janakkala), mutta seuraavana vuotena Janakkalan lisäksi myös kolmesta uudesta ruudusta [Urjala (2 ruutua) ja Valkeakoski], joten lajin kanta vaikuttaa edelleen vahvistuvan sisämaassa.

### *Alcis jubatus* (naavamittari)

*A. jubatus* nostettiin esiin jo edellisessä tiedonantokoosteessa lajina, jonka levinneisyys on laajentumassa (Mutanen ym. 2007).



*Hemaris fuciformis* — kuusamakiitäjä



*Petrophora chlorosata* — sananjalkamittari

Suotuisa kehitys näyttää edelleen jatkuvan sillä vuosina 2006 ja 2007 *A. jubatus*ta ilmoitettiin 29 ”kymppiruudusta”, jotka jakautuvat suhteellisen tasaisesti Lounais-Suomesta Pohjois-Savoon (*Ab, Ka, St, Ta, Sa, Kl, Oa, Tb, Sb, Kb, Om*). Pohjoisin

## Kokemuksia *Cleorodes lichenarius* -kasvatuksista



Tutkimuksiani varten olen etsinyt ja kasvattanut *C. lichenarius* -toukkia Ahvenanmaalta. Toukkia olen etsinyt puiden rungoilta sekä syksyisin että keväisin usean vuoden aikana. Pieniä toukkia voi löytää jo elokuussa lepäilemässä rungoilta ja erityisesti rustojäkäliltä (*Ramalina* spp.), joita toukat ravintonaan suosivat ja joihin ne värityksensä puolesta sulautuvat lähes erehdyttömästi. Parhaiten toukkia löytää puolipilvisinä päivinä, jolloin suorasta auringonpaisteesta aiheutuva valon ja varjojen kontrasti eivät haittaa etsimistä. Helpoimmin toukkia löytää syksyllä, jolloin olen parhaimmillaan löytänyt n. 20 toukkaa kymmenessä minuutissa. Aina osa toukista on ollut loisittuja, mutta loisittujen toukkien määrä on vaihdellut paljon vuosien välillä. Keväisin isoja toukkia löytää myös suhteellisen vähällä työllä, mutta huomattavasti vähemmän, arviolta toukan tai kaksi tunnissa. Keväällä loisitut toukat voi suhteellisen varmasti erottaa loisimattomista pelkästään koon perusteella. Loisitut toukat ovat huomattavasti pienempiä ja kasvavat erittäin hitaasti tai eivät juuri lainkaan. Luonnosta kerättyjen toukkien kasvattaminen aikuisiksi on helppoa, kunhan muistaa pitää jäkälät sopivan kosteina ja varoo, etteivät ne kuitenkaan pääse homehtumaan. Jäkälän kuivuminen aina kastelujen välillä on (ainakin) jäkälälle hyväksi eikä lyhytaikaisena näytä haittaavan toukkiakaan. Kasvatuspurkin on syytä olla kohtuullisen tiivis, niin että jäkälät eivät pääse heti kostutuksen jälkeen kuivumaan, mutta ilman tulee kuitenkin päästä purkissa vaihtumaan. Itse olen kasvattanut toukkia yksittäin Petri-mal-



Sekä aikuinen jäkälämittari (*Cleorodes lichenarius*) että keskenkasvuinen toukka suojautuvat hyvin ympäristöönsä.

joissa. Kuivuneita jäkälää voi suihkuttaa sumutuspullolla. Syksyllä löytyneet toukat eivät kehity aikuisiksi suoraan. Toukkien talvehdittämisen ajan (muutama kuukausi) olen pitänyt niitä pimeässä kylmiössä (n. 4 °C). Talvehtimisen jälkeen olen kasvattanut toukkia noin puolen desin purkeissa, joissa toukka lopulta kutoo kotelokopan silkistä ja jäkälän palasista yleensä johonkin jäkälän taitteeseen. Kotelot olen poistanut kotelokopista ennen kuoriutumista.

Heikki Pöykkö

havainto lajista ilmoitettiin seurantajaksolla *Oba* Kiimingistä. Ilmoitettujen yksilöiden kokonaismäärä oli 78 (2006: 58 exx., 2007: 20 exx.) Lisäksi ilmoittamaton havainto on tiedossamme *Ks* Kuusamosta.

### *Cleorodes lichenarius* (jäkälämittari)

(ks. myös infoboksi edellisellä sivulla)

*C. lichenarius* -yksilöitä ilmoitettiin sen ”perinteisiltä” esiintymispaikoilta Ahvenanmaalta. Lisäksi lajia havaittiin jälleen *U* Hangon ja Tammisaaren ympäristössä, mikä yhdessä aiemmassa tiedonantoartikkelissa esitettyjen havaintojen kanssa viittaa lajin esiintymiseen paikallisena Manner-Suomessa, erityisesti Hangossa. Yksi yksilö havaittiin myös *Ab* Dragsfjärdissä (2.–12.7.2006), missä lajia ei liene aiemmin ilmoitettu. Vuoden 2006 löydöt Manner-Suomesta saattavat Hangon havaintoa (08. 2006) lukuun ottamatta liittyä heinäkuun alkupuolen vaellustilanteeseen. Myöskään vuoden 2007 havainnot *U* Hangosta (1.7. ja 07.2007) eivät ajallisesti sovi valinneisiin vaellustilanteisiin.

### *Cerura erminea* (valkohangokas)

Lajia ilmoitettiin yhteensä 51 yksilöä, joista 26 yksilöä vuodelta 2007, mikä sekin lie-nee vuosienmäärä. Lajin kotimaisuudesta ei nykyisellään ole epäilystäkään, mutta kuinka laajalle levinnyt siitä tulee, jää nähtäväksi. Havainnot ovat aiemmin painottuneet kaakkoiselle etelärannikolle (erityisesti *Ka* Virolahdelle ja Haminaan), mutta näinä

vuosina lajia on havaittu yksittäin Uudellamaalla myös Porvoota lännempänä Helsingissä (14.–25.6.2006), Vantaalla (21.6.2006), Espoossa (12.6.2007) ja Hangossa (6.–12.6.2007), joista kaksi jälkimmäistä eivät ajoitu vaelluksiin. Lisäksi *C. erminea* on kaakossa levinnyt hitaasti pohjoiseen ja esiintyy ainakin *Sa* Joutsenon ja Imatran seudulla. Lajin esiintyminen vaikuttaa kuitenkin edelleen kovasti kaakkoispainotteiselta.

### *Acronicta aceris* (vaahterayökkönen)

Vuonna 2006 lajista ilmoitettiin havaintoja 181 yksilöstä, joista toukkia oli 68. Vuonna 2007 yhteensä 152 yksilöä. Laji on selvästi runsastunut esim. Hankoniemen alueella. Lisäksi se on viimeistään nyt levinnyt myös itään ja pohjoiseen pitkin rannikkoa. Levinneisyys ulottuu nykyisellään idässä vähintään *U* Porvoon [itäisin havainto *Ka* Kotkasta (Virolahdella 2000-luvulla useampana vuonna loikkarina)] ja pohjoisessa *St* Porin seudulle. Sisämaahavainnot puuttuvat edelleen, vaikka ravintokasveista etenkin vaahteraa (*Acer platanoides*) (Mikkola & Jalas 1979) on monin paikoin puistopuuna.

### *Ipimorpha retusa* (pajukääröyökkönen)

*I. retusa* kuuluu lajeihin, joille tarkasteltava ajanjakso on ollut erityisen edullinen. Uudellamaalla laji esiintyi pitkästä aikaa runsaana vuonna 2007 (T. Lehto, suull. tieto), mikä näkyy myös ilmoitettujen havain-

topaikkojen suurena määränä. *N* Ruotsinpyhtäällä lajia havaittiin yhdellä paikalla 45 yksilöä. Etelä-Suomen havaintoja merkittävämpiä ovat kuitenkin pohjoiset havainnot. Vuosina 2006 ja 2007 *I. retusa* -havaintoja kertyi poikkeuksellisen runsaasti myös Pohjois-Hämeestä, Pohjois-Savosta sekä Pohjois-Karjalasta, mikä viittaa esiintymisen vakiintumiseen Etelä-Suomesta *Oa* Vaasa – *Kb* Ilomantsi -linjalle saakka. Lisäksi laji havaittiin ensikertaa Kainuussa vuonna 2006 (*Ok* Sotkamo). *I. retusa* näytetään siis olevan leviämässä pohjoiseen erityisesti Itä-Suomessa.

### *Xylena exsoleta* (harmohirsiyökkönen)

Myös tämän myöhäissyksyn tavoitellun yökkösen kannat vaikuttavat kohentuneen, kuten jo vuoden 2005 havainnot antoivat odottaa (ks. Mutanen ym. 2007). Vuosina 2004–2005 vuosittaiset havaintomäärät olivat noin 10 yksilön tasolla, kun ns. ”normaalina” vuosina havaintoja on korkeintaan muutamasta yksilöstä. Vuonna 2006 havaintoja kertyi 16 yksilöstä, mutta edelleen varsin perinteisiltä paikoilta Uudeltamaalta ja Varsinais-Suomesta. Vuonna 2007 havaintomäärät pysyttelivät edelleen pitkäaikaisen normin yläpuolella (18 exx.). Lisäksi lajia tavattiin perinteisen esiintymisalueensa ulkopuolella, yksittäiset yksilöt havaittiin *Ab* Pyhärannassa sekä *Ta* Hämeenlinnassa ja yhteensä kaksi yksilöä Etelä-Pohjanmaalla *Oa* Seinäjoella ja Vaasassa. Nämä havainnot kertovat lajin mahdollisesta leviämisestä kohti pohjoista.

## Voiko tyttöihin luottaa, osa II

Olin yhdessä Petri Hirvosen kanssa kesällä 2007 pikavisiitillä Lapissa. Pysähdyimme Karigasniemen hietikoille havainnoimaan perhosia, pääasiallisena tavoitteenamme olivat *Eucosma guentheri* -kääriäinen ja *Coleophora svenssoni* -pussikoi. Mikroja havainnoidessa lentävät suurikokoisemmat perhoset jäävät usein huomaamatta, koska katse on suurimman osan aikaa suunnattuna omiin kengän kärkiin. Toisinaan siitä voi kuitenkin olla myös hyötyä, kuten seuraava esimerkki osoittaa. Puolen yön aikaan havaitsin keskikokoisen valkean mittarin ”pomppivan” hietikolla. Yksilö näytti ikäänkuin lentokyvottomältä, sillä se lennähti toistuvasti noin 10 sentin pyrähdystä pudoten taas maahan. Lähempi tarkastelu osoitti kysymyksessä olevan *Perizoma minoratum* (pohjannauhamittari) -naaras. Arvelimme naaraan olevan munintapuuhiissa ja jäin tarkkailemaan sen käyttäytymistä kontillaan parin kymmenen sentin etäisyydeltä. Naaras laskeutui toistuvasti usealle eri kasvilajille ja tunnusteli kasveja sekä tuntosarvillaan että takaruumiin kärjellään. Tämä on yleinen käyttäytymismalli, jolla perhosnaaraat arvioivat kasvien soveltuvuutta toukkien ravinnoksi. Yleensä naaras jätti munimatta, mutta tietyn pienen, noin

neljän sentin korkuisen suhteellisen pienilehtisen kasvin kohdalla se teki toistuvasti poikkeuksen ja muni lehtihankaan aina yhden munan kasvia kohti. En ollut varma kasvilajista, joten jatkoin naaraan seuraamista. Vajaan 20 munintatapahtuman jälkeen naaras osui helposti määritettävälle, suurikokoisemmalle kasville ja muni tähänkin yhden munan. Kasvi, jolle naaras muni oli punakko (*Bartsia alpina*), kuten myös pienemmät kasvit, joista otetun näytteen määritin myöhemmin mikroskoopin alla. Täysin varma en edelleenkään voi olla kaikista pienistä munintakasveista, joista osa saattoi olla myös silmäruohoja (*Euphrasia* spp.). Joka tapauksessa havaintoni näyttää vahvistavan Mikkolan ym. (1985) esittämän epäilyn, että laji elää meillä myös punakolla. Kilpisjärven Saanallakin laji vaikuttaa olevan runsaimmillaan juuri punakkoa kasvavissa kohdissa. *P. minoratum*in tiedetään ulkomailla elävän silmäruohoilla (Mironov 2003). Punakko kuuluu samaan naamakukkaiskasvien heimo (Scrophulariaceae) kuin silmäruohotkin. Ravintokasvien vaihtelu maantieteellisesti eri perhospopulaatioiden välillä ole tavatonta kunhan kasviheimon rajoja ei ylitetä, sikäli punakko *P. minoratum*in ravintokasvina ei ole yllätys.

Panu Välimäki

**Taulukko 1.** *Xestia xanthographan* keskimääräinen yksilömäärä ilmoitettua näytettä kohti havaintomaakunnittain vuosina 2006 ja 2007.

**Table 1.** The average number of *Xestia xanthographa* individuals in recorded samples in each biogeographical province in 2006 and 2007.

yksilöä/ilmoitus

2006  
2007



### *Eremobina pabulatricula* (kirjojuuriyökkönen)

Laji, josta on erikseen toivottu ilmoitettavan kaikki havainnot tulevaa uhanalaistarkastelua varten. Yleinen käsitys on ollut, että laji olisi voimakkaasti taantunut muuttaman viime vuosikymmenen aikana, mutta havaintoaineisto ei varsinaisesti tue tätä johtopäätöstä tai vaihtoehtoisesti laji on palaamassa entisille asuinsijoilleen. Vaikka yksittäisten esiintymispaikkojen lukumäärä olisi vähentynyt, lajia tavataan edelleen monin paikoin koko rannikkovyöhykkeellä Etelä-Pohjanmaalta Etelä-Karjalaan ja paikoin sisämaassakin (*Al, Ab, N, Ka, St, Sa, Oa*). Havaintojen tehostettua ilmoittamista on kuitenkin edelleen syytä jatkaa.

### *Amphipoea crinanensis* (tummaseko-yökkönen)

Lajia havaittiin ilahduttavan runsaasti Itä-

ja Kaakkois-Suomessa sekä Uudellamaalla (74 exx.). Havainnot jakautuivat viiden maakunnan kesken (*N, Ka, Sa, Kl, Kb*). Perinteisesti Kaakkois-Suomen lisäksi *A. crinanensis* on havaittu Ahvenanmaalla, mutta aivan viime vuosilta sieltä ei ole ilmoitettu yhtään yksilöä.

### *Xestia xanthographa* (ketomaayökkönen)

*X. xanthographa* kuuluu lajeihin, jotka jäivät erityisesti mieleen kesästä 2007 (2006: 292 exx., 2007: 2638 exx.). Lajia tavattiin etenkin etelärannikolla massoitain, parhaimmillaan käsisyötöt peittyivät ja syöttöryssissä yksilöitä oli kertoman mukaan litroitain. Samanlaisen kuvan saa tarkastelemalla ilmoitettuja yksilömääriä, vaikka yleisenä lajina suuri osa havainnoista jäi ymmärrettävästi rekisteröimättä (tai yksilöt laskematta). Lajia havaittiin vuonna 2006 viidessä maakunnassa, mikä on hyvin tavallista. Vuonna 2007 havaintomaa-

kuntia oli 13, joista lajille uusia maakuntia olivat *Kl, Tb, Om* ja *Ok*. Samoin havaittujen yksilöiden määrä kutakin ilmoitusta kohti oli vuonna 2007 korkeampi lähes jokaisessa havaintomaakunnassa kuin vuotta aiemmin (taulukko 1). Tässä vaiheessa ei välttämättä varsinaisesti ole kysymys lajin levinneisyyden muutoksesta, sillä suurin osa yksilöistä havaittiin elokuun puolivälissä vallinneen vaellustilanteen aikana ja vaeltaneista yksilöistä lienee kysymys ainakin pohjoisimpien äärihavaintojen osalta. Pohjoisimmat havainnot tehtiin *Om* Lohtajalla ja *Kärsämäellä* sekä *Ok* Kajaanissa. Toisaalta lajin kotimainenkin lentoaika sopii elokuulle. Joka tapauksessa paikallisten kantojen syntyminen tällaisen massavuoden seurauksena on todennäköistä. Tämä pitää paikkansa etenkin *X. xanthographan* tyyppisellä lajilla, jonka toukat käyttävät ravinnokseen monenlaisia matalia ruohovartisia kasveja (Skou 1991).

## Menestyvät perhosryhmät

### Successful macrolepidopteran groups

#### Lithosiinae spp. (keltasiivet)

Poikkeuksellisesti myös Lithosiinae-alaheimon siilikkäät käsitellään yhdessä valikoituna koosteena, sillä usean lajin tilanne on

Suomessa viime vuosina muuttunut. Edellisessä koosteessa *Lithosia quadra* (isokeltasiipi), *Setina irrorella* (pilkkusiipi) käsiteltiin leviävänä lajeina sekä *Pelosia muscerda* (pistesiiپی) Suomeen kotiutumassa olevien lajien joukossa (Mutanen ym. 2007), vaikka jälkimmäisen asema kotimaisena lajina onkin ollut selvä jo pidempään (Virolahdella jo 1970-luvun alusta lähtien!). Joka tapauksessa vuosina 2006–2007 *P. muscerda* oli *Eilema griseolumin* ohella heinä- ja elokuun taitteen aikaan yksi run-

saimmista suurperhosista rantojen ja kosteikkojen läheisyydessä olevissa reheväpohjaisissa lehtimetsissä (koivikot, lepikot) laajasti koko eteläisellä rannikkoalueella *N* Hangosta *Ka* Virolahdelle. Lisäksi laji on vakiintunut Itä-Suomessa sisämaahan *Sa* Lappeenrannan seudulle ja mahdollisesti tätä pohjoisemminkin, sillä havaintoja ilmoitettiin myös *Kb* Kiteeltä ja Rääkkylästä. *Eilema sororculum* (kultakeltasiipi) on leviittänyt hyvin tarkasti samalle alueelle kuin *P. muscerda* 1990-luvun loppupuol-

lelta alkaen, mutta se ei ainakaan vielä ole ilmeisesti runsastunut aivan samalla tavalla (kuitenkin 291 ilmoitettua havaintoa vuosilta 2006 ja 2007 lajin lentoajan osuessa huomattavasti valopyynnin kannalta epäsuotuisampaan vuodenaikaan). Lehtomettien ohella se esiintyy runsaana (ehkä jopa runsaampana) kallioisissa kangasmaastoissa. Myös *S. irrorellan* esiintyminen pohjoisessa *Obb* Tornion hiekkakuopissa ja vähän muuallakin näyttää edelleen vahvistuvan. Vastaavasti 2000-luvulla *Obb* Tornioon levinnyt *Eilema lurideolum* (harmokeltasiipi) on nykyisellään lentoaikanaan yksi runsaimmista suurperhosista alueella (M. Mutanen, suull. tieto). *L. quadranka* kotimaisuudesta ei liene enää epäselvyyksiä. Lajia on jo usean peräkkäisen vuoden ajan tavattu melko runsaana samoilta paikoilta etelärannikolla Ahvenanmaalta (*Al*) *N* Porvooseen eivätkä nyt käsiteltävät vuodet tee poikkeusta. Lisäksi lajia on tavattu etelärannikolta *Ka* Virolahtea myöten vuosittain, mutta täällä yksilömäärät ovat olleet selvästi alhaisempia ja kyse voi olla muualta lentäneistä yksilöistä. Pohjoisin havainto vuodelta 2007 ilmoitettiin *St* Luvialta, mikä tukee aiempien vuosien Etelä-Pohjanmaan havaintojen esitettyä vaelluskäytöstä. *L. quadra* havaittiin jälleen myös selvästi sisämaassa, *Sa* Valkealassa (20.8.2006) ja *Ta* Valkeakoskella (1.–7.8.2007), joista vuoden 2007 havainnon ajankohta ei sovi erityisen hyvin kesällä vallinneisiin vaellustilanteisiin. Edellä mainittujen lisäksi kyseisen alheilimon lajeista *Miltocrista miniata* (ruusu-siipi) sekä *Atolmis rubricollis* (nokisiipi) osoittavat leviämisen merkkejä tai vähintäänkin niiden pohjoiset esiintymät ovat vakiintuneet. *M. miniata* havaittiin vuonna 2007 monin paikoin sekä Pohjois-Karjalassa että Pohjois-Savossa, pohjoisina *Sb* Kuopiossa. *A. rubricollis* havaittiin tasaisesti koko Keski-Pohjanmaa – Pohjois-Savo -linjan eteläpuolisessa Suomessa. Pohjoisimmat havainnot lajista tehtiin *Ok* Vaalassa, *Om* Kärämäellä ja *Nivalassa* sekä *Sb* Iisalmessa, joista jälkimmäisessä lajilla on yksilömäärän perusteella paikallinen kan-

ta. Etelämpänä Pohjois-Savossa *A. rubricollis* oli suorastaan järkyttävän runsas, sillä lajia ilmoitettiin vuosilta 2006 ja 2007 yhteensä yli 3000 yksilöä. Sekä *A. rubricollis* että *Eilema complanum* (Iyijykeltasiipi) -havainnot Keski-Pohjanmaalta ovat maakunnan ensihavaintoja, kuten myös edeltävän lajin havainto Kainuusta. Myös *Eilema depressum* (nahkakeltasiipi) havaittiin seurantajaksolla uudesta maakunnasta *Tb* Laukaalla ja vastaavasti samalta ajanjaksolta ovat kertyneet kaikki Pohjois-Savon ilmoitetut havainnot, vaikka havainnointi- ja ilmoitusaktiivisuus on alueella ollut kiitetävää jo pidempään. *E. depressum*in nykylevinneisyys kattaa *Oa* Vaasa – *Kb* Joensuu -linjan eteläpuolisen Suomen.

### Catocala spp. (ritariyökköset)

Ritariyökkösten viime vuosituhannen taitteessa alkanut valtava invaasio ei näytä laantuvan. *C. fulminea* (keltaritariyökkönen) ilmoitettiin yksin vuodelta 2006 yli 500 yksilöä, joista pohjoisin Etelä- ja Keski-Pohjanmaan rajojen tuntumasta *Tb* Kyyjärveltä. Ilmoitettu havaintomäärä putosi tästä vuonna 2007 (339 exx.), mikä lienee kuitenkin näennäistä ja johtunee vain ilmoituskynnyksen noususta tämän varsinkin Kaakkois-Suomessa ja Pohjois-Karjalan eteläosien tuomikasvustoissa tuiki tavalliseksi syöttörsäperhoksi inflatisoituneen lajin kohdalla. Tätä päätelmää tukee myös se, että uusimmat ilmoitukset kertyvät täsmällisesti lähinnä vain lajin levinneisyysalueen rajoilta ja levinneisyys näyttää vuodesta toiseen laajenevan käsittäen nyt Kainuun ja Etelä-Pohjanmaan eteläpuolisen Suomen. *C. fulminea* esiintyy nykyisellään siis myös aivan lounaisimmassa Suomessa, mutta ei edelleenkaan länsirannikolla. Tästä muutoksesta kertovat mm. entisen kärkimaakunnan (*Ka*) jääminen ilmoitettuisa havaintomäärissä Uudenmaan jälkeen sekä yksittäishavainnot esim. *Ab* Dragsfjärdistä, Houtskarista ja Paraisilta että 12 yksilön havaitseminen *N* Hangossa. *C. nupta* (kulmaritariyökkönen) runsastui seurantajaksolla edelleen (2004: 52 exx., 2005: 119 exx., 2006: 414, 2007: 468) ja sen levinneisyysalueen pohjoisraja vakiintui *Oa* Vaasa – *Kb* Joensuu -linjalle, joskin yksittäiset yksilöt havaittiin myös tätä pohjoisempaan, *Om* Lohtajalla (21.–28.8.2006), *Oba* Oulussa (27.8.–2.9.2006) ja *Ks* Kuusamossa (5.8.–10.9.2007). Kyseiset pohjoisimman havainnot liittynevät elokuun loppupuolen vaellustilanteeseen. Kaakkois-Suomessa *C. nupta* oli runsaasti pajuja kasvavien kosteikkojen läheisyydessä hyvin runsas ollen *C. fraxinin* (siniritariyökkönen)

ohella toinen ”massalaji” suvussaan, mutta muualtakin eteläisestä Suomesta ilmoitettiin kymmeniä yksilöitä yksittäisistä paikoista. Ilahduttavaa ritariyökkösten menestystarinassa on *C. pactan* (pikkuritariyökkönen) runsaus laajalla alueella. Yhteensä havaintoja ilmoitettiin 125 yksilöstä, yksittäisistä alueista eniten *Ka* Virolahdelta (32 exx.), missä laji on esiintynyt paikallisena tauotta. Samoin *St* Porin ja *Kl* Parikkalan tunnetut esiintymät ovat edelleen säilyneet erittäin elinvoimaisina. Lisäksi lajia tavattiin koko etelärannikolla *N* Hangosta *Ka* Virolahdelle, ja sisämaassa pohjoisimmillaan *Ta* Ruovedeltä ja *Kb* Liperistä. Osa yksittäishavainnoista koskee todennäköisesti vaeltaneita yksilöitä, mutta esimerkiksi monet Pohjois-Karjalan havainnot koskevat selvästi paikallisia kantoja. Vanhoista esiintymisalueista oikeastaan vain *Oba* Kempeleen seudulta, missä lajia tavattiin 1970-luvun loppupuolelle saakka, ei yrityksistä huolimatta edelleenkaan ole tuoreita havaintoja.

### Cucullia spp. (kaapuyökköset)

*Cucullia*-suku on *Catocala*-suvun lisäksi toinen yökkösryhmä, joka on ilmiömäisesti runsastunut sekä laji- että yksilömäärällä mitattuna viime vuosituhannen taitteen jälkeisenä ajanjaksona. Erityisesti *Cucullia*-suvun runsastuminen näkyy marunoilla [pujo (*Artemisia vulgaris*), ketomaruna (*A. campestris*)] toukkana elävien lajien kohdalla (ks. ravintokasvitiedot: Ronkay & Ronkay 1994). Kuka olisi uskonut 1990-luvun puolivälissä, että *C. absinthii* (mali-kaapuyökkönen) on toukkana yksi runsaimmista pujoa syövästä yökkösistä laajalla alueella Etelä-Suomessa (ks. SPS:n seurantalajit) tai *C. argentean* (loistokaapuyökkönen) toukkia voisi kerätä satamäärin myös *Ka* Haminan ulkopuolelta? Kautta aikain pohjoisin *C. argentea* -havainto läntisessä Suomessa tehtiin vuonna 2007 *Ta* Hattulassa, *Sa* Lappeenrannassa lajin on tiedetty elävän jo pidempään, mutta monet muut Salpausselän esiintymät ovat mahdollisesti uusia. *C. absinthii* ja *C. argentea* jäävät kuitenkin nykyisellään selvästi kiinnostavuudeltaan myöhemmin Suomeen kotiutuneiden, parempina pidettyjen lajien [*C. artemisiae*, *C. fraudatrix* (kirjokaapuyökkönen), *C. praecana* (ks. maalle uudet lajit)] jalkoihin. *C. fraudatrix*ia havaittiin vuosina 2006 ja 2007 sekä aikuisena että toukkana yhteensä yli 20 yksilöä. Aikuishavainnot jakautuivat heinä- ja elokuulle, vuonna 2007 myöhemmälle ajankohdalle kuin vuotta aiemmin. Vuonna 2007 ensimmäiset toukat löytyivät suurin piirtein samaan



*Catocala fulminea* — keltaritariyökkönen

aikaan viimeisten aikuisten kanssa. Havaintopaikat keskittyivät itäisen Suomenlahden rannikkoalueelle, kuten *Ka Virolahti*, *Hamina* ja *Kotka*. Läntisimmät *C. fraudatrix*-havainnot tehtiin *N* Helsingissä ja *Sipoossa*. Aikuisten perusteella edellistä harvakuiseempaa *C. artemisiaeta* ei ilmoitettu kuin neljä aikuisena tavattua yksilöä. *C. artemisiae* toukkia sen sijaan ilmoitettiin huomattavasti enemmän ja lisääntyvissä määrin (2006: 26 exx., 2007: 45 exx.) eteläiseltä rannikkoalueelta *N* Kirkkonummen ja *Ka Virolahden* väliseltä alueelta. Lisäksi toukkia ilmoitettiin sisämaasta ainakin *Ka Anjalankoskelta* ja *Sa Kuusankoskelta*. Kaiken kaikkiaan näyttää siltä, että *C. artemisiae* on näistä uudemmissa Suomeen kotiutuneista lajeista laajimmalle levinnyt ja sen voi käytännössä löytää mistä tahansa lämpimästä pujo tai ketomaruinakasvustosta. Toukat eivät näytä olevan tasaisesti jakautuneita yhtenäisissä kasvustoissa, vaan usein niitä tapaa muutaman toukan ryppäissä aarin tai parin alalta ympäröivän kasvuston ollessa tyhjä. Toukat ruokailevat aktiivisesti mihin vuorokauden aikaan tahansa, aiemmasta käsityksestä poiketen myös siis päivällä. *Cucullia*-lajien menestys herättää kysymyksen, mihin on kadonnut *C. chamomillae* (kevätkaapuyökkönen)? Havaintojen puute selittyy mahdollisesti etsinnän puutteella tai liian myöhäisellä toukkien etsintäajankohdalla, sillä Suomen lähialueilla esimerkiksi Luoteis-Virossa laji näyttää viime vuosina runsastuneen.

### **Noctua spp. (morsiusyökköset)**

*N. interpositan* (täplämorsiusyökkönen) valtava runsaus etenkin vuonna 2007 on kaikkien muistissa (ks. Kotiutumassa olevat lajit), mutta myös monilla muilla *Noctua*-suvun yökkösillä on käynnissä edullinen jakso. Yleisin suvun lajeista, *N. pronuba* (isomorsiusyökkönen) oli aivan poikkeuksellisen runsas kautta koko Etelä-Suomen vuonna 2007 ja lajista ilmoitettiin useita kymmenien yksilöiden havaintoja viikon jaksolta. Ennätysmäinen saalis ilmoitettiin *Oa Vaasasta*, missä lajia havaittiin reilun viikon jaksolla peräti 903 yksilöä. Kyseisen lajin suotuisa jakso on jatkunut oikeastaan jo 2000-luvun alusta asti ja vuoden 2002 jälkeen siitä on tehty pohjoisimmat havainnot Enontekiön lapissa ja Kuusamosa. Samoihin aikoihin edeltävän lajin kanssa myös *N. fimbriata* (lounaanmorsiusyökkönen) on runsastunut lähes räjähdysmäisesti ja lajin levinneisyys muuttunut siinä määrin, että suomenkielistä nimeä on vaikea ymmärtää tuntematta lajin havaintohistori-

aa. Runsain ilmoitus vuodelta 2007 tuli *Ab Pyhärannasta*, missä lajia ilmoitettiin havaitun 80 yksilöä kahden vuorokauden aikana. Nykyisin *N. fimbriatan* esiintymisen pohjoisraja kulkee suurin piirtein *Oa Vaasa – Sa Lappeenranta* -linjalla kattaen koko sisämaa-alueenkin, mikä on huomionarvoista lajilla, jota havaittiin säännöllisesti vain lounaisimman Suomen rannikkoalueella vielä parikymmentä vuotta sitten. Tosin lajia havaittiin vuonna 2007 esitettyä linjaa pohjoisempanakin sekä lännessä (*Om Lohtaja*) että idässä (*Sa Imatra*), joten lajin leviäminen jatkunee edelleen. *N. orbona* (pilkkumorsiusyökkönen) edustaa samoin sukunsa hyvin menestyviä lajeja. Lajin levinneisyys kattaa Ahvenanmaan lisäksi koko läntisen etelärannikon Varsinais-Suomesta *N* Porvooseen. Joitakin yksilöitä on ilmoitettu myös idempää rannikolta aina *Ka Virolahtea* myöten, mutta nämä koskenevat vaeltaneita yksilöitä ja mahdollisesti virheellisesti määritettyjä *N. interposita*-yksilöitä. Edellisen lajin tavoin levinneisyyden muutos pelkästä lounaisimman saariston lajista laajemmalti levinneeksi on tapahtunut 2000-luvulla, pääsääntöisesti muutama viime vuoden aikana. *N. orbona* havaittiin ydinalueensa ulkopuolella vuonna 2007 sekä *Ab Pyhärannassa* että *St Porissa*, mutta nämä havainnot liittyvät elokuun puolivälin vaellustilanteeseen. Tosin on muistettava, että kaksi *N. orbona*-yksilöä havaittiin *Ab Laitilan Untamalan* laajalla ketoalueella vuonna 2002 ajankohtana, jolloin muu havaintoaineisto ei viitannut vaelukseen (J. Laaksonen, suull. tieto). 1970-luvun uudistulokas *N. comes* (pilkkumorsiusyökkönen) (ks. Mikkola & Jalas 1977) kehittyi vuosituhannen taitteeseen mennessä runsaaksi ja vakaakantaiselta vaikuttavaksi lajiksi Lounais-Suomessa. Nyt käynnissä oleva *Noctua*-suvulle yleisesti suotuisa jakso ei kuitenkaan näytä koskevan *N. comesta*. Lajin levinneisyydessä ei ole tapahtunut muutoksia, vaan se esiintyy edelleen vain lounaisimmassa Suomessa *N* Helsingin länsipuolisella rannikkoalueella. Lisäksi lajin ilmoitetut yksilömäärät ovat huomattavan alhaisia suhteessa viime vuosituhannen vaihteen tilanteeseen, jolloin *N. comesta* ilmoitettiin vuosittain kymmeniä tai jopa sadoittain useammalta havainnointipaikalta (1999–2002: 1045 exx.; 2004–2007: 131 exx., joista 37 vuosilta 2006 ja 2007). 2000-luvun yksittäishavainnot sisämaassa *Sb Kuopiossa* (2001) ja *Tb Jyväskylän mlk:ssa* (2006) liittyvät vaellustilanteisiin. Kolmesta käsittelemättä olevasta lajista, *N. interjecta* (rusomorsiusyökkönen), *N. janthina* (tummamorsiusyökkönen) ja *N. janthe* (hammassorsiusyökkö-

nen) kahdesta ensin mainitusta lajista ei ilmoitettu yhtään havaintoa vuosilta 2006 ja 2007, eikä *N. janthe*akaan ilmoitettu havaitun kuin yksi yksilö *Ab Dragsfjärdissä*. *N. janthea* havaittiin 1990-luvulla ja *N. janthinaa* 2000-luvun alkuvuosina useampia yksilöitä Lounais-Suomessa, mutta lajien orastava runsastuminen näyttää nyt tyrehtyneen. *N. interjecta* on viime vuosina yleistynyt ja runsastunut Ruotsissa (N. Ryrholm, suull. tieto), mutta Suomeen saakka tämä muutos ei ainakaan vielä ole ulottunut. Lajia havaittiin tarkasteltavalla havaintojaksolla tietääksemme vain yksi ilmoittamaton yksilö vuonna 2007 (J. Kullberg, oma havainto).

## Suomeen kotiutumassa olevat lajit

### Expansive species to Finland

#### **Malacosoma neustria (tarharengaskehräjä)**

Lajin havaintomäärä kehittyi suotuisasti vuoteen 2006, jolloin lajista tehtiin ennätysmäärä havaintoja (33 exx.). Maantieteellisesti havainnot jakautuivat pienelle alueelle Varsinais-Suomeen ja Uudellemaalle, kuten aikaisempinakin vuosina. Itäisin havainnoista ilmoitettiin *N* Kirkkonummelta. Edeltävien vuosien tapaan havainnot ajoituivat yhtä lukuun ottamatta heinäkuulle ja pääsääntöisesti ajanjaksolle, jolloin Suomessa vallitsi joko eteläinen tai lounainen lämmin virtaus. Suotuisa kehitys katkesi vuonna 2007, jolloin ei havaittu kuin yksi yksilö *N* Helsingissä. *M. neustria* ei liene kotimainen ainakaan vielä, mutta havaintojen runsastuminen selittyy lajin levinneisyyden havaittuun laajentumiseen Suomen eteläpuolella Virossa, missä laji on nykyisin jo yleinen Saarenmaalla ja länsirannikolla.

#### **Macroglossum stellatarum (etelänpäiväkiitäjä)**

Yksi vuoden 2006 merkittävimmistä ja perhosharrastajia liikuttaneista tapahtumista oli laaja *Macroglossum stellatarum* -vaellus ja meillä kehittynyt massiivinen määrä aikuisia sekä näiden tuottamien toukkien kerääminen ja kasvatus. Ensimmäiset havainnot tästä etelän helmestä tehtiin kesäkuun puolivälissä ja viimeiset vielä marraskuussa! Havainnot kertyi koko *Obb Kemi – Ok*



Etelänpäiväkiitäjän (*Macroglossum stellatarum*) huomattavan runsas esiintyminen näkyi kesällä 2006 lähes kaikkialla Etelä-Suomessa. Toukkia löytyi varsin helposti loppukesällä muun muassa paimen- ja keltamataroilta. Aikuisille kiitäjille herkkua olivat esimerkiksi leimukukat (*Phlox*).

Kajaani -linjan eteläpuolisesta Suomesta. Viimeisin havainto lienee N Hyvinkään tanssikalliolta 23.11. kuolleena löytynyt yksilö. Lienevätkö pitkäksi venähtäneet juhannustanssit uuvuttaneet tämän yksilön? Kaiken kaikkiaan lajista ilmoitettiin pitkälti toistatuhatta havaintoa, joista yli 90 % koski aikuisia. Ensimmäiset toukkahavainnot ovat heinäkuun alusta ja sen jälkeen niitä on pitkin loppukesää. Useat toukkia etsineet kertovat, että samaan aikaan saattoi löytää lähes kaiken kokoisia toukkia — vielä aivan loppusyksystä. Sellaistakin huhuja liikkui että keräilyyn oli valjastettu ystäviä ja tuttavii pitkin suomenniemeä. Todennäköisesti kesäkuussa vaeltaneen sukupolven lisäksi aikuisten yksilöiden kunnon ja toukkahavaintojen perusteella ainakin kaksi kotimaista sukupolvea kehittyi loppukesän aikana.

Toukkia löytyi sekä ”valkoisilta” että ”keltaisilta” mataroilta eli lähinnä kyseeseen tulivat paimenmatara (*Galium album*) ja keltamatarara (*G. verum*). Ainakin keltamataroilla toukka paljastui helposti syöntijälkien perusteella. Toukan ravinnokseen käyttämät verson tunnisti siitä, että pelkkä kukkavana törötti paljaana toukan syötyä kukinnon. Täysikasvuisten toukkien löytämiseen ei tarvittu mitään apua, sillä matarat tarjoavat vain hyvin vähän näkösuojaa viisisenttiselle toukalle. Toukat kasvoivat sisätiloissa hyvin nopeasti — reilun sentin mittaisesta pikkutoukasta koteloon parissa viikossa. Koteloaika oli suhteellisen pitkä ja kesti huoneen lämmössä kolmisen viik-

koa. Vaikka toukkia löytyi käytännössä aivan talven tuloon saakka, ne vaikuttivat kohtalaisen hallanaroilta. Osa ensimmäisten selvien yöpakkasten jälkeen löydettyistä toukista muuttui heti sisään tuotuaan tummiksi ja kuolivat parin päivän sisällä, vaikka ne söivät samaan tapaan kuin ”terveetkin” toukat. Samoin luonnosta löytyi jo kuolleita tai kuolevia, velttoja toukkia. Loisia näistä toukista ei tullut, joten ruuansulatuksessa ilmenneet ongelmat lienevät pakkasen aiheuttamia.

Ruotsista on viitteitä jo jonkun vuoden takaa *M. stellatarum*in talvehtimisyrityksistä noin Tukholman tasalta (N. Ryrholm, suull. tieto). Muutamia eläviä aikuisia on löytynyt talvella sekä ulko- että teollisuusrakennuksista. Onnistunutta talvehtimistä ei ole edelleenkaan varmuudella pystytty todentamaan, vaikka aikaiset aikuishavainnot vuodelta 2007 antavat olettaa talvehtimisen onnistuneen. Vastaavasti ensimmäiset yksilöt nähtiin Suomessa 2007 poikkeuksellisen aikaisin huhtikuussa (suull. tieto). Valitettavasti samanaikaisesti vallinnut vaellustilanne sotkee havaintojen tulkintaa. Lisää aikuisia havaittiin etenkin Kaakkois-Suomessa kesäkuussa, mutta mitään vuotta 2006 vastaavaa ei tällä kertaa päästy kokemaan. Alkukesän havaintojen perusteella syksyllä oli odotettavissa jälleen melkoinen *M. stellatarum* -rynnäkö, mutta lajin lisääntyminen ei ilmeisesti onnistunut edellisvuoden tapaan (ks. myös säännöllisesti Suomeen vaeltavista lajeista *V. cardui*). Ainoastaan yksittäisiä toukkia ilmoitettiin

havaitun heinä- ja elokuussa, kyseisestä sukupolvesta kuoriutuvia aikuisia ei yhtään. Ilmeisesti *M. stellatarum*in lupaavalta vaikuttanut invaasio pysähtyi sittenkin Suomen epäedullisiin olosuhteisiin tällä kertaa?

#### *Limnitis camilla* (pikkuhaapaperhonen)

Laji, joka havaittiin ensi kertaa Suomessa vuonna 2003. Ensihavainnon jälkeen *L. camillaa* on havaittu lähes vuosittain. Havainnot ovat suhteellisen hajanaisesti etelärannikolta ja toisaalta Etelä-Hämeestä. Vuonna 2006 laji havaittiin Ab Pohjassa (7.8.) ja Ta Valkeakoskella (3.7.), mutta vuodelta 2007 ei ilmoitettu yhtään havaintoa. Havaintojen hajanaisuuden ja yksittäisyyden seurauksena *L. camillan* kotimaisuusasteesta ei edelleenkaan voi vetää johtopäätöksiä. Korostamme, että kumpikaan vuoden 2006 havainnoista ei osunut ajallisesti yhteen vallinneiden vaellustilanteiden kanssa. Ravintokasvi lehtokuusama (*Lonicera xylosteum*) ei ainakaan ole kotiutumisen esteenä. Lisäksi lajin levinneisyys idässä on laajentunut länteen ja Venäjällä sitä tavataan jo Laatokan länsipuolella (A. Matov, suull. tieto), joten ei olisi suuri yllätys jos *L. camilla* löytyisi Etelä-Savosta Imatran ja Joutsenon seudulta.

#### *Cyclophora annularia* (vaahteravyömittari)

Mittarilaji, joka elää vaahteroilla (*Acer* spp.)



(Mikkola ym. 1985). *C. annularian* levinneisyys kattaa käytännössä koko Euroopan, Norjaa ja euroopanpuoleisen Venäjän pohjoisosaa lukuun ottamatta (Fauna Europaea Web Service 2008). Baltiassa laajalle levinnyt, mutta paikoittainen ja yleensä vähäluokainen (parhaimmillaan voi saada muutamia yksilöitä yössä, yleensä jää yhteen ja usein ei saa sitäkään). Virossa laji on idässä ja etelässä runsaampi ja lisäksi yleistynyt siellä viime vuosina. Vuonna 2006 lajista ilmoitettiin yhteensä viisi yksilöä Uudeltamaalla ja sitä tavattiin muutamia yksilöitä myös Kymenlaaksosta (kahtena sukupolvea). Vuonna 2007 havaittiin kolme yksilöä, nekin edelleen Uudellamaalla. Seurantajaksoa edeltävältä vuodelta on havaintoja kahdesta yksilöstä, joista ainakaan 9.7.2005 Pernajassa tehty havainto ei sovi kyseisenä vuotena vallinneisiin vaellustilanteisiin. Uudemmissa havainnoista *N* Vantaalla 4.8.2006 ja *N* Kirkkonummella 24.–26.6.2007 tavatut yksilöt ovat vaellustilanteiden ulkopuolelta. Vaikuttaa siltä, että laji elää jo nyt paikallisena joissakin Etelä-Suomen vaahterametsiköissä. Vaihtoehtoisesti laji kuuluu meille kotiutumassa oleviin lajeihin, joita tavataan yhä useammin lähialuevaeltajina.

#### *Cyclophora quercimontaria* (pikkuvyömittari)

Lämpimissä, lajin ravintokasvia tammea (*Quercus* spp.) kasvavissa puoliavoimissa ympäristöissä elävä mittarilaji (Mikkola ym. 1985). Pois lukien euroopanpuoleisen Venäjän itä-, pohjois- ja luoteis-osat sekä Brittein saaret, laji on tavattu lähes kaikkialla muualla Euroopassa (Fauna Europaea Web Service 2008). Virossa laji on harvainen ja hyvin paikallinen lähinnä maan länsiosissa eikä se ole yleinen Latviassa tai Liettuassakaan. Lajin varhainen havaintohistoria Suomessa on erikoinen, sillä vuoteen 1985 mennessä yksilöitä oli tiedossa kuusi, joista kaikki oli kerätty ennen vuotta 1970 (Mikkola ym. 1985). Myöskään vuosina 1985–2005 lajia ei ilmoitettu kahdella *N* Inkoossa (1999 ja 2002) havaittua yksilöä enempää. Vuoden 2006 yksittäishavainnot *Ka* Virolahdelta kesäkuun lopusta ja *N* Tammisaaresta heinäkuun alusta sopivat ajankohdiltaan hyvin vallinneisiin vaellustilanteisiin, joten kyseessä tuskin ovat kotimaista alkuperää olevat yksilöt.

#### *Chloroclystis v-ata* (lehtovähämättari)

Lehtovähämättarista ilmoitettiin kolme havaintoa Uudeltamaalta Hankoniemi–Tammisaari-akselilta vuodelta 2006. Osa havin-

noista ajoittuu vaellustilanteisiin, joten edelleenkin nimialalajin kotimaisuudesta ei ole takeita. Kuitenkin *N* Hangossa 31.7.–10.8. tehty havainto näyttää jäävän vaellustilanteiden ulkopuolelle. Lisäksi *C. v-ata* ilmoitettiin havaitun alueella kaksi yksilöä myös vuonna 2007, joista aiempi edelleen vaellustilanteiden ulkopuolelta (22.7.). Vaikka havaintoja on vähän, niiden osittainen ajoittuminen vaellustilanteiden ulkopuolelle sekä näiden havaintojen painottuminen vain pienelle alueelle viittaavat paikallispopulaation mahdollisuuteen Hankoniemellä.

#### *Agriopsis marginaria* (huhtimittari)

*A. marginaria* on tavattu euroopanpuoleisen Venäjän pohjoisosaa lukuun ottamatta kaikkialla Euroopassa (Fauna Europaea Web Service 2008). Ruotsissa lajin levinneisyys ulottuu pohjoisessa Uplantiin (Gustafsson 2008) ja Virossa maan pohjoisrannikolle Tallinnasta länteen (Jürivete 2000). Suomessa lajia on havaittu enenevässä määrin, joskin edelleen yksittäin 2000-luvulla. Vuonna 2006 *A. marginaria* ilmoitettiin kaksi havaintoa *N* Espoosta kahdelta eri paikalta ja vuonna 2007 laji havaittiin *N* Porvoossa. Tuorein havainto (6.–10.5.) ei ajoitu yhteen vallinneiden vaellustilanteiden kanssa. Lajia kannattaneekin etsiä sen ravintokasveja oratuomea (*Prunus spinosa*), tammea (*Quercus robur*) ja pyökkiä (*Fagus sylvatica*) (Mikkola ym. 1989) kasvavista paikoista lounaiselta etelärannikolta ja Ahvenanmaalta. *A. marginaria* elänee kuitenkin myös muilla lehtipuilla kuten monet muutkin lajit, joilla naaras on lentokyvytön.

#### *Peridea anceps* (isonirkko)

Edellisen lajin tavoin *P. anceps* on laajalle levinnyt ja yleisesti suhteellisen runsas Euroopassa, mutta Suomessa laji on tähän saakka ollut ensihavaintonsa varassa (*N* Nurmijärvi 13.5.2002). Vuonna 2007 havaittiin kaksi yksilöä samana yönä samalta

paikalta *Ab* Paraisilla. Havaintoaika (3.6.) sopii hyvin yhteen touko- ja kesäkuun vaihteessa vallinneen vaellustilanteen kanssa. Yksilöt havaittiin lajin suosimasta elinympäristöstä eli puoliavoimasta tammea (*Quercus robur*) kasvavalta alueelta. Huomion arvoista on myös se, että lajia ei havaittu Suomenlahden rannikolla, minne kyseisenä ajankohtana vaeltaneista perhosista tehdyt havainnot keskittyivät. Nämä seikat näyttävät puoltavan käsitystä, että kysymyksessä olisivat kotimaista kantaa edustavat yksilöt.

#### *Phragmatobia luctifera* (sysisiipi)

*P. luctiferan* levinneisyys kattaa käytännössä koko Euroopan (Fauna Europaea Web Service 2008) ja Suomessa se tavattiin ensi kertaa 2004. Seuraava yksilö tavoitettiin *N* Tammisaaresta 21.–29.7.2007. Tuorein havainto ei ajoitu vaellustilanteeseen. Virossa laji elää pääsääntöisesti hiekkapohjaisilla matalakasvuisilla kedoilla (alvareilla), mutta yksilöitä on havaittu paljalla hiekkarannoillakin (J.-P. Kaitila, omat havainnot). Periaatteessa lajilla on olosuhdevaatimustensa perusteella mahdollisuudet kotiutua Suomeen, vaikka etenkin hiekkapohjaisten kotojen määrä on maassamme vähentynyt. Lajia kannattaa pitää silmällä myös kalliokeoilla, joita on etenkin Lounais-Suomessa edelleen suhteellisen runsaasti. Muistutamme kuitenkin, että kalliokeotojen soveltuvuudesta *P. luctiferan* elinympäristöiksi Pohjois-Euroopassa ei ole käsitystä, sillä sellaisia elinympäristöjä ei Baltiassa ole. Etelämpänä Balkanilla laji kuitenkin esiintyy myös vuoristoniityillä (J.-P. Kaitila, omat havainnot).

#### *Eucarta virgo* (pietaryrttiyökkönen)

*E. virgo* havaittiin vuonna 2006 ennätysmäiset 26 yksilöä. Havainnot jakautuivat Varsinais-Suomeen (15 exx.) ja Uudellemaalle (11 exx.). Näiden havaintojen pohjalta edellisessä suurperhoskoosteessa (Mutanen ym. 2007) esitetty väite lajin mah-



*Cyclophora quercimontaria* — pikkuvyömittari



*Peridea anceps* — isonirkko

dollisesta kotimaisuudesta tuntui perustelulta. 15 havainnoista (yht. 21), joiden päivämäärätiedot on ilmoitettu sopivat kuitenkin ajallisesti yhteen joko heinäkuun toisella viikolla tai syyskuussa vallinneiden vaellustilanteiden kanssa. Toisaalta loput sekä Uudenmaan että Varsinais-Suomen havainnoista ei osu merkittäviin vaellustilanteisiin. Vuoden 2007 havaintojen vähyys (*Ab*: 2, *N*: 2) viittaa lähinnä lajin vaellusluonteeseen, vaikka jälleen etenkin Uudenmaan havainnot (*N* Hanko 7.–16.7. ja 17.–25.7.) ovat merkittävien vaellustilanteiden ulkopuolelta eikä samoilta ajankodilta havaintopaikalta ole ilmoitettu selviä vaellusperhosia. Lienee selvää, että lajia tavataan Suomessa vaeltajana, koska se on ollut jo joitakin vuosia ekspanstiivinen muualla Skandinaviassa (N. Ryrholm, suull. tieto) sekä Baltiassa (U. Jürivete & N. Savenkov, suull. tiedot) ja siten lajin vakinaisen esiintymisen pohjoisraja on siirtynyt meitä lähemmäs. Näin ollen lajia voidaan havaita merkittävien vaellustilanteiden ulkopuolellakin, jos säätila on suosiollinen edes lähi-alueiden välillä tapahtuvalle liikenteelle. Mielestämme paikallispopulaatioiden mahdollisuuden pitää edelleen suhtautua avoimesti.

#### *Xanthia gilvago* (jalavakeltayökkönen)

*X. gilvago* oli tilapäinen paikallinen kanta 2000-luvun taitteen molemmin puolin *Ab* Turussa, mutta viime vuosina havainnot ovat tyrehtyneet. Kuitenkin muualla Etelä-Suomessa lajia on havaittu lisääntyvissä määrin. Vuonna 2006 *X. gilvago* -yksilöitä (6 exx.) havaittiin *Ab* Korpooissa, *N* Kirkkonummella, Porvoossa ja Sipoossa. Vuoden 2007 havainnot (5 exx.) sijoittuvat *Ab* Pyhärantaan ja Dragsfjärdiin sekä ja kahteen paikkaan *N* Helsingissä. Vaikka viime vuosien havainnot koskisivatkin vaeltaneita yksilöitä, paikallispopulaatiot ovat jälleen mahdollisia Etelä-Suomen jalavaa (*Ulmus* spp.) kasvavissa paikoissa.

#### *Sedina buettneri* (pikkukalvakkayökkönen)

*S. buettneri* listattiin jo edellisessä suurperhoskatsauksessa kotiutumassa olevaksi lajiksi, vaikka havaintojen ajoitus painottui vaellustilanteisiin (Mutanen ym. 2007). Vuosina 2006 ja 2007 lajia havaittiin yhteensä 25 yksilöä *Ka* Virolahden ja *N* Hangon väliseltä rannikkoalueella. Havainnot ovat jälleen vaellusjaksoilta ja koskevat paria kahden yksilön poikkeusta lukuun ottamatta yksittäisiä perhosia, mikä on tyy-

pillistä vaellushavainnoille. Kuitenkaan pyyntiä ei ole edelleenkaan harjoitettu aivan oikeilla biotoopeilla — kosteilla ruovikkoisilla rantaniityillä (ks. Skou 1991). Havaintojen yksittäisyys voi selittyä sillä, että lajia tavataan sen luontaisen elinympäristön ulkopuolella vain kaikkein parhaimpina öinä. Esiitetty havaintoaineisto ei siis välttämättä tue käsitystä *S. buettnerin* kotimaisuudesta, mutta esimerkiksi *Ka* Virolahdella laji on epäilemättä paikallinen (Kämäräinen 2008)

#### *Noctua interposita* (täplämorsiusyökkönen)

Laji, jonka ei koskaan pitänyt kyetä muodostamaan kotimaista kantaa, kuten ensilöydön aikaan arveltiin. Levinneisyys on kuitenkin jatkuvasti laajentunut ja esiintyminen vakiintunut Lounais-Suomessa. Vuonna 2006 lajia havaittiin eteläisissä maakunnissa (*Ab*, *N*, *Ka*) yhteensä 80 yksilöä. Lisäksi yksittäisiä yksilöitä havaittiin pohjoisempana sisämaassa (*St*: 1 ex., *Ta*: 2 exx., *Sa*: 3 exx.). Vuoden 2006 havainnot sopivat pääosin elokuun puolivälin vaellustilanteeseen, mutta vuotta myöhemmin tilanne oli jo toinen. Yksittäisiä havaintoja on aiemminkin kertynyt varsinaisen levinneisyysalueen ulkopuolelta, mutta silti lajin runsaus yllätti vuonna 2007 (yhteensä 857 exx.). Yksistään eteläiseltä rannikkoalueelta (*Ab*–*Ka*) lajia ilmoitettiin satamäärin heinäkuun alun ja syyskuun loppupuolen väliseltä ajanjaksolta. Lajin toukka ilmoitettiin *Ab* Vihdistä lokakuun ensimmäiseltä viikolta. Laji on vähintään Etelä-Suomessa selvästi kotimainen, vaikka osa havaituista yksilöistä liittyy varmasti elokuun puolenväliin osuneeseen vaellustilanteeseen. Pohjoisin ilmoitettu *N. interposita* -havainto tehtiin *Om* Lohtajalla (7 exx.), paikalla jossa lajia on havaittu jo muutama vuoden ajan pienempiä yksilömääriä (M. Ahola, suull. tieto). Lajin esiintymiseen nykyisin jo Pohjanmaalla viittaa myös Etelä-Pohjanmaan havainnot yhdeksästä yksilöstä, joista vain osa sopii ajankohdaltaan vaellustilanteisiin.



*Noctua interposita* — täplämorsiusyökkönen

## Tuloksia SPS:n seurantalajeista

#### *Papilio machaon* (ritariperhonen)

*P. machaonia* ilmoitettiin jälleen lähes koko maasta Ahvenanmaata ja neljää pohjoisinta maakuntaa lukuun ottamatta. Pohjoisimmat havainnot ilmoitettiin *Obb* Rovaniemeltä ja *Ks* Kuusamosta. Lajin esiintymiskuva vaikuttaa vakaalta vuodesta toiseen eikä levinneisyydessä ole havaittavissa muutoksia. Erityistä seurantaa ei tämän lajin kohdalla liene syytä jatkaa. Mielenkiintoinen yksityiskohta *P. machaonia* koskien oli uusi ravintokasvihavainto Suomessa. Toukkia löytyi vuonna 2007 mooseksenpalavaltapensaalta (*Dictamnus albus*), mikä on ulkomailla jo aiemmin tunnettu lajin ravintokohteena (Tolman & Levington 1997). Kovin tavallista kyseinen ravintokohteen vaihtaminen tällä putkilokasveihin erikoistuneella lajilla ei kuitenkaan ole ja se selittyy putkilokasvien ja mooseksenpalavanpensaalla kemiallisilla yhteneväisyyksillä. Toukat näyttivät joka tapauksessa menestyvän hyvin.

#### *Aporia crataegi* (pihlajaperhonen)

*A. crataegi* valittiin seurantalajiksi vuonna 2004, jolloin se vaelsi runsaslukuisena aivan pohjoisimpaan Lappiin saakka. Tarkoituksena oli seurata vaellustapahtuman vaikutusta paikallispopulaatioiden syntyyn ja siten lajin levinneisyyteen. Vaellusta seuraavana vuotena yksilöitä havaittiin Inarin Lappia myöden ja paikallispopulaatioita pidettiin todennäköisenä *Obb* Rovaniemen tasalla. Tämän jälkeiset havainnot kuitenkin osoittavat levinneisyyden asettuneen vuoteen 2007 mennessä oletettua etelämmäs — kutakuinkin *Obb*:n eteläosan ja *Ok*:n pohjoisosan väliselle akselille (pohjoisin havainto *Obb* Tervolassa). Toisaalta on muistettava, että valtakunnalliseen päiväperhosseurantaan laji edelleen ilmoitettiin myös *Obb* Rovaniemeltä (Saarinen 2008). Pohjoisimmasa Suomessa tapahtuneesta vetäytymisestä huolimatta lajin levinneisyys on edelleen laajempi sekä lännessä että pohjoisessa kuin ennen vuoden 2004 vaellusta. Seuranta kannattaa edelleen jatkaa, kunnes levinneisyysalue vakiintuu.

#### *Boloria thore* (purohopeatäplä)

Seurannan alkaessa oletettiin, että eteläisen nimialalajin (*B. thore* ssp. *thore*) levinneisyys itärajan tuntumassa olisi laajempi kuin ilmoitettujen havaintojen perusteella tunnettu esiintyminen. Nyt neljän vuoden seurannan jälkeen vaikuttaa siltä, että käsitys oli turhan optimistinen. Nimialalajia havaittiin vain kahtena eri kertana vuosina 2006 ja 2007 ja nämäkin havainnot ovat samasta ”kymppiruudusta”, liekö myös täysin samal-

ta paikalta? Kaikki koko seurantajakson havainnot olivat Pohjois-Karjalasta, yhteensä kolmesta toistensa vierekkäisistä ruuduista. Pohjoisen alalajin (*B. thore* ssp. *borealis*) tilanne onneksi oli edellisessä yhteenvedossa (Mutanen ym. 2007) oletetun kaltainen — olematon yksilömäärä johtui olemattomasta havainnointiaktiivisuudesta. Vuosina 2006 ja 2007 pohjoista alalajia havaittiin Inarin ja Enontekiön Lapissa, Enontekiön Kilpisjärvellä jopa runsaasti sekä Saanalla että Mallalla.

#### ***Baptria tibiale* (nunnamittari)**

Vuosina 2006 ja 2007 eteläistä *B. tibiale fennica* -alalajia havaittiin sekä Etelä-Hämeessä (Ta Hämeenlinna ja Lempäälä) että Etelä-Savossa (Sa Leivonmäki), yhteensä kuitenkin vain viisi yksilöä. Pohjoista *B. tibiale borealis* -alalajia ilmoitettiin totutusti vain Ks Kuusamosta Juuman ympäristöstä. Edellisessä yhteenvedossa eteläistä alalajia ilmoitettiin havaitun vain kahdesta ruudusta vuosina 2004 ja 2005 (Mutanen ym. 2007). Kuitenkin myöhemmin lajia on ilmoitettu vuodelta 2005 myös Ta Luhangalta ja Korpilahdelta. Tämän seurantajakson perusteella *B. tibiale* elää edelleen entisellä esiintymisalueellaan, mutta alhaiset yksilömäärät viittaavat lajin olevan kannanvaihtelun aallonpohjassa tällä hetkellä.

#### ***Cucullia absinthii* (malikaapuyökkönen)**

*C. absinthii* on tyypillinen sukunsa edustaja siinä mielessä, että aikuishavaintoja tulee hyvin niukasti suhteessa toukkahavaintoihin. Havaintoja ilmoitettiin vuosilta 2006 ja 2007 yhteensä 1095 yksilöstä, joista jälkimmäiseltä vuodelta oli 800. Vuonna 2005 itäisin havainto tehtiin Ka Haminassa ja kauimpana rannikosta lajia tavattiin N Tuusulassa

Mielenkiintoinen havainto saatiin ritariperhosen (*Papilio machaon*) toukkiin liittyen. Toukkia löytyi vuonna 2007 Suomessa ensi kertaa mooseksenpalavaltapensaalta (*Dictamnus albus*), mikä on aiemmin vain ulkomailla tunnettu lajin ravintokohteena (Tolman & Levington 1997).



Teemu Tanhuva

esiintymisen keskittyessä N Helsingin ympäristöön (Mutanen ym. 2007). Tämän jälkeen laji on entisestään runsastunut ja laajentanut esiintymisaluettaan rannikolla sekä itään että pohjoiseen ja lisäksi sisämaahan. Vuonna 2006 laji levisi sekä Etelä-Hämeeseen että Etelä-Savoon ja vuonna 2007 Satakuntaan. Pohjoisimmat havainnot on tehty rannikolla St Porissa ja sisämaassa Ta Hattulassa. Idässä laji on levinnyt jo Sa Lappeenrantaan asti. Levinneisyysalueen laajenemisen lisäksi myös havaitut yksilömäärät ovat kasvaneet maakunnittain pääsääntöisesti kertaluokkaa suuremmiksi vuodesta toiseen. Tämä siitäkin huolimatta, että *C. absinthii* on yleistynyt ja runsastunut siinä määrin, että kaikkia havaintoja ei todennäköisesti enää edes ilmoiteta. Tästä esimerkkinä on yhden päivän matka, minkä aikana toukkia löytyi noin 20 eri paikasta yhteensä vajaa 200 yksilöä Ka Virolahti – Ka Hamina – Ka Kotka – Sa Kouvola – Ka Anjalankoski – Sa Lappeenranta -reitin varrelta, mutta Sa Imatralta toukkia ei havaittu (P. Välimäki, omat havainnot, ei mukana ilmoitetuissa!).

Toukkia löytyi sekä ketomarunalta (*Artemisia campestris*) että pujolta (*A. vulgaris*). Laji on siis saanut hyvän jalansijan maastamme ja on edelleen levittäytymässä. Muutaman vuoden kuluttua allergialiiton ”revi pujo päivässä” -kampanja on tarpeeton?

#### ***Polychrysis moneta* (rahayökkönen)**

1980-luvun loppupuolelle saakka yleisenä koko Etelä-Suomessa esiintyneen *P. monetan* taantuminen vaikuttaa todelliselta. Vuosien 2006 ja 2007 havainnot mukaan lukien lajia on tavattu koko seurantajaksoilla neljässä eteläisimmässä maakunnassa vain yksittäisiä yksilöitä (A1: 1 ex., Ab: 2, N: 3 exx., Ka: 10 exx.). Yhteensä lajia havaittiin kahden viime vuoden aikana 148 yksilöä. *P. monetan* ydinesiintymisalue näyttää kattavan keskisen Suomen alkaen lännessä Satakunnasta (13 exx.), Etelä-Pohjanmaalta (38 exx.) ja Keski-Pohjanmaalta (24 exx.) jatkuen kiilana itään Pohjois-Savoon (14 exx.) ja Pohjois-Karjalaan (19 exx.). Kannan tehostettua seurantaa olisi suotavaa jatkaa edelleen.

Taksoni	Vuosi	Maakunnat																				
		Al	Ab	N	Ka	St	Ta	Sa	Kl	Oa	Tb	Sb	Kb	Om	OK	Oba	Obb	KsLkoc	Lkor	Le	Li	
<i>Papilio machaon</i>	2006	-	12	15	1	2	8	33	-	18	5	7	13	8	-	3	4	26	-	-	-	-
	2007	-	24	17	5	4	55	22	1	14	14	11	12	13	3	-	-	11	-	-	-	-
<i>Aporia crataegi</i>	2006	2	6	61043	-	25	66	3	-	41	11	46	2	-	2	-	-	-	-	-	-	
	2007	-	12	87	97	-	26100	12	2	17	104	59	1	24	-	6	-	-	-	-	-	
<i>Boloria thore thore</i>	2006	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10	-	-	-	-	-	-	-	-	
	2007	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	
<i>Boloria thore borealis</i>	2006	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	75	
	2007	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	138	2
<i>Baptria tibiale fennica</i>	2006	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	2007	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
<i>Baptria tibiale borealis</i>	2006	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	
	2007	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10	-	-	-	
<i>Cucullia absinthii</i>	2006	-	14	82	93	-	1	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	2007	-	92	414	287	31	27	30	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
<i>Polychrysis moneta</i>	2006	1	1	1	8	10	8	6	2	20	2	6	17	14	-	-	-	-	-	-	-	
	2007	-	1	3	2	3	4	4	1	18	3	8	2	10	-	-	-	-	-	-	-	

SPS:n seurantalajit ja havaitut yksilömäärät maakunnittain vuosina 2006 ja 2007. | The species under strict monitoring and the number of observed individuals in each biogeographical province in 2006 and 2007.

# Huomionarvoiset vaellustilanteet vuosina 2006–2007

Noteworthy migrations to Finland 2006–2007

Edellisessä suurperhostiedonantoartikkelissa (Mutanen ym. 2007) omaksutun tavun mukaan vaellustilanteet käsitellään niitä luonnehtivien havaintojen kautta, eikä edes pyritä listaamaan kaikkia mahdollisia havaintoja tai antamaan täydellistä kuvausta vallinneesta säätilasta. Kaikki vaelluksiin liittämämme havainnot eivät sitä todellisuudessa ole, sillä emme ole tietoisia mahdollisista havaintojen tulkintaan vaikuttavista olosuhteista. Tätä ongelmaa on pyritty poistamaan siten, että keväällä vaeltavista lajeista tai selvästi kotimaisia populaatioita omaavista lajeista on jätetty huomioimatta todennäköiset Suomessa syntyneet kesäukopulvet sekä selvimminkin tunnettuihin suomalaisiin populaatioihin liittyvät havainnot. Tällaisia ovat esim. *V. atalanta* (amiraali)-havainnot heinäkuun puolivälin jälkeen sekä *C. sponsa*-havainnot Ab Paraisten Lenholmista. Edellisestä katsauksesta poiketen yksilömääriä ei esitetä juuri lainkaan, vaan keskitytään havaintojen päivämääriin, jotka kertovat suoraan havainnon ajallisesta yhteensopivuudesta tarkasteltavan säätilan suhteen. Merkittävimmiksi katsomiemme vaellustilanteiden yhteydessä pyrimme myös analysoimaan ilmiötä havaintojen takana hieman tarkemmin. Lisäksi vaelluksia sekä vuosien 2006 ja 2007 luonnetta perhoskesinä tarkastellaan joidenkin vuosittaisten vaeltajalajien kautta.

## Vuosi 2006

### Toukokuu

**1.5.** Suomen itärajan takana oli korkeapaineen keskus ja Pohjanmerellä läntiseen Keski-Eurooppaan ulottuva matalapaineen selänne. Kaakosta virtasi lämmintä ilmaa Etelä- ja Keski-Baltiaan sekä Ruotsin länsirannikolle, mutta Suomeen saakka virtaus ei ulottunut. **2.5.** Suomen itäpuolella ollut korkeapaine oli siirtynyt jonkin verran pohjoiseen, jolloin Etelä-Suomessa vallitsi eteläpuoleinen virtaus. **3.5.** oli edellisen päivän kaltainen säätilanne. **23.5.** vallitsi lyhytaikainen lounainen ilmapvirtaus.

*Plutella xylostella*: N Espoo 6.5.,  
St Pori 7.5.

*Doloploca punctulana*: N Vantaa 4.5.

*Pieris rapae*: N Kirkkonummi 8.5.

*Nymphalis xanthomelas*: N Sipoo 10.5.

*Agriopsis marginaria*: N Espoo 3.–8.5.  
ja 6.5.

*Anorthoa munda*: N Vantaa 3.5.

*Agonopterix yeatiana*: Ka Virolahti  
12.–28.5.

*Pieris brassicae*: Ab Parainen 22.5.,  
N Espoo 27.5., 28.5.,

*Pieris rapae*: Kb Kaavi 26.5.

*Vanessa atalanta*: N Hanko 8.–23.5.,  
Ta Urjala 22.5., Ta—Loppi 25.5.

*Autographa gamma*: Ka Virolahti 20.–  
29.5., Ka Hamina 28.5., N Sipoo 21.–  
27.5., N Kirkkonummi 22.–23.5. ja  
25.–26.5., N Helsinki 25.5., N Espoo  
25.5. ja 26.–27.5., Sa Juva 25.5.,  
Sa Mikkeli 25.5., Sb Kuopio 24.–25.5.  
ja 25.–26.5., St Pori 10.–25.5.

### Kesäkuu

**12.6.** Suomen eteläpuolella oli korkeapaine, jonka aikana meille kiertyi Ruotsin kautta lämmintä ilmaa. **13.6.** Suomen eteläpuoleinen korkeapaine siirtyi itään, meillä vallitsi heikko etelän–lounaanpuoleinen ilmapvirtaus. **14.6.** (ks. kartta 1) Korkeapaine liikkui hiukan itään, lännestä lähestyi kylmä säärintama, ennen rintamaa tuuli lounaasta. **18.6.–20.6.** Venäjällä vallitsi laaja korkeapaine, jonka seurauksena meillä oli heikko, helteinen, eteläinen ilmapvirtaus. Päivisin tuuli navakasti, öisin heikommin. **21.6.** Korkeapaineen keskus oli meidän kaakkoispuolella ja lännestä lähestyi säärintama. Illalla satoi jo Länsi-Suomessa. Tämän rintaman aikana esim. Kaakkois-Suomessa tuuli etelästä ja seuraava yö oli

vuodenaikaan nähden hyvin lämmin — vielä 3 aikaan aamuyöllä oli 21,5 °C. **22.6.** Lännestä tullut ukkossäärintama kulki hitaasti Suomen yli ennen siirtymistään Venäjän puolelle. **26.6.** Etelä-Ruotsissa oli matalapaine ja Suomen etelärannikolle kiertyi itäkaakosta lämmintä ilmaa.

*Plutella xylostella*: N Espoo 12.–13.6.,  
N Hanko 21.–27.6., Oa Kurikka 27.6.,  
St Pori 18.–25.6., 19.6. ja 29.6.

*Bactra suedana*: N Tammisaari 26.6.

*Cochylis epilina*: Ka Virolahti  
23.–24.6.

*Udea accolalis*: N Kirkkonummi 17.–23.6.

*Sitochroa palealis*: N Vihti 17.6.

*Agrotera nemoralis*: Ka Virolahti 28.6.

*Macroglossum stellatarum*: Ab Salo  
14.6., Ab Vihti 14.6., Ab Turku 22.6.,  
Ks Kuusamo 20.6., N Helsinki 18.6.,  
19.6. ja 22.6., N Kirkkonummi 22.6.,  
N Hyvinkää 23.–24.6., Sa Valkeala  
19.6., Ta Forssa 24.6.

*Pieris brassicae*: Ab Turku 13.6., Li Inari  
20.6., N Vantaa 12.6., N Kirkkonummi  
12.6. ja 16.6., N Inkoo 13.6.,  
N Hanko 18.6., N Siuntio 18.6.,  
Oa Kurikka 21.6., St Pori 18.6.,  
Ta Valkeakoski 14.6.

*Pieris rapae*: N Inkoo 13.6., Sa Ruoko-  
lahti 13.6.

*Vanessa atalanta*: Ab (2 exx.), N (41  
exx.), Ta (14 exx.), Oa (1 ex.),  
Sb (4 exx.), Om (1 ex.), Ks (2 exx.),  
Lkoc (2 exx.)

*Vanessa cardui*: Ab (5 exx.), N (4 exx.),  
St (1 ex.), Ta (4 exx.), Oa (1 ex.),  
Sb (1 ex.), Om (4 exx.), Obb (1 ex.)

*Cyclophora quercimontaria*: Ka Virolah-  
ti 25.–29.6., N Tammisaari 1.–7.7.

*Cyclophora linearis*: N Hanko 15.–30.6.

*Parectropis similaria*: Ka Virolahti  
18.–27.6. ja 25.–29.6., N Bromarv  
24.6.–2.7.

*Tyria jacobaeae*: N Tammisaari 26.5.–  
15.6., N Espoo 20.6.

*Autographa gamma*: Ab (12 exx.),  
N (14 exx.), Ka (21 exx.), St (3 exx.),  
Ta (40 exx.), Sa (3 exx.), Kl (3 exx.),  
Oa (1 ex.), Tb (12 exx.), Sb (6 exx.),  
Kb (7), Ks (1 ex.)

*Oligia fasciuncula* (yht. 49 exx.):  
Ka Hamina 13.6.–1.7. ja 23.–27.6.,  
Ka Kotka 13.6.–11.7. ja 22.–26.6.,  
Ka Virolahti 20.–26.6., 21.–29.6.,  
23.–24.6., 24.6.–2.7., 25.–29.6. ja  
25.6.–1.7., N Ruotsinpyhtää 14.6.–  
8.7., N Helsinki 14.6.–27.7., 17.–  
25.6., 18.–25.6., 6.–30.6., 25.6. ja  
27.–28.6., N Porvoo 20.–25.6., 21.–

Sääkarttojen piirtämiseen on taustatukena käytetty seuraavia internet-lähteitä:  
(<http://www.hs.fi>, <http://www.yle.fi/saa> sekä <http://www.wetterzentrale.de>).

H = korkeapaineen keskus, L = matalapaineen keskus, punainen nuoli = lämmin ilmapvirtaus,  
sininen nuoli = kylmä ilmapvirtaus



*Oligia fasciuncula* — ruskokorsiyökkönen

*Oligia fasciuncula* oli yksi vuoden 2006 mielenkiintoisista vaeltajalajeista. Pelkästään kesä–heinäkulta 2006 kertyi noin 50 havaintoa, melkein yhtä paljon kuin lajia on kaikkiaan tavattu Suomesta aiemmin.

28.6., 22.–26.6. ja 28.6.–10.7.

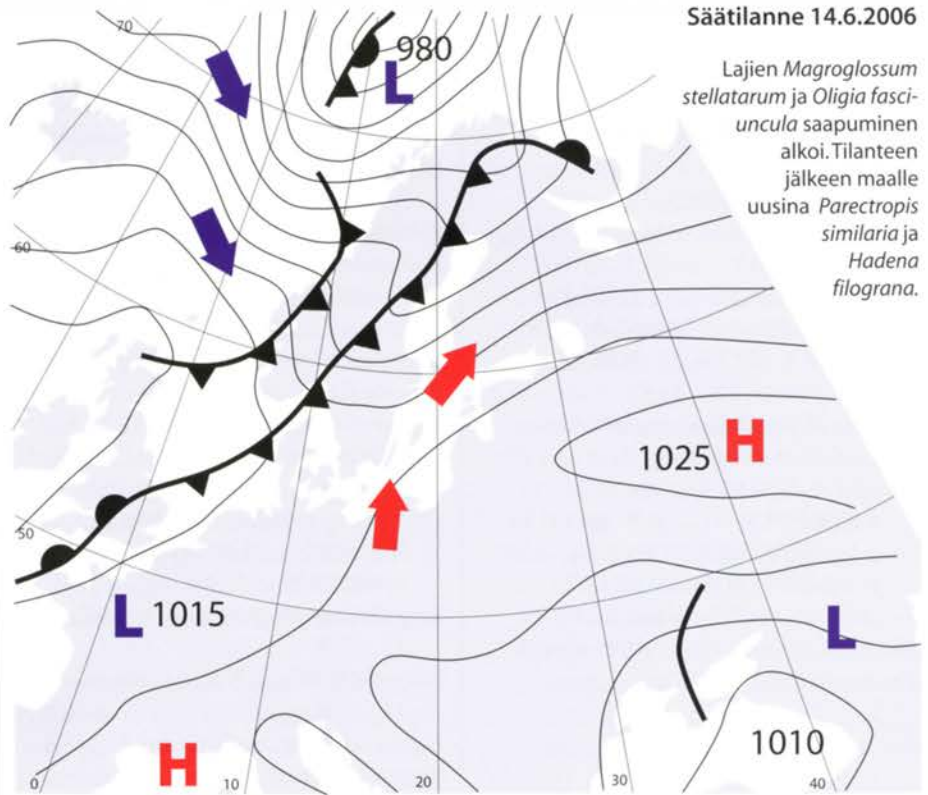
*Hadena filigrana*: N Helsinki 19.–26.6.

*Conisania luteago*: N Tammisaari

16.–30.6.

*Pachetra sagittigera*: N Hanko 20.–26.6.

Vaellustilanne, jonka moni muistaa vuosia eteenpäin ”suurena stella-vaelluksena”, vaikka ilman massiivisesti onnistunutta ”stellan” lisääntymistä tämä vaellustilanne muistettaisiinkin ehkä ”suurena *fasciuncula*-vaelluksena”. Ensimmäiset ”stellat” (*M. stellatarum*) havaittiinkin jo 14.6. Salossa ja Vihdissä, mutta pääjoukko saapui Suomeen ilmeisesti vasta 18.6. ja muutamina sen jälkeisinä päivinä helteisen, eteläisen ilmvirtauksen mukana. Päiväkiittäjien oletettu lähtöalue oli jossakin itäisessä Keski-Euroopassa (Unkari, Romania) tai idempänä Ukrainassa tai Etelä-Venäjällä. Huomionarvoista vaelluksessa oli myös se, että yöaktiivisista vaeltajista alkoi tulla havaintoja vasta myöhemmin, kun lännestä saapunut saderintama ylitti Suomen 21.–22.6. Havainnoissa on selviä viitteitä, että parhaiten vaellus on osunut Helsingin itäpuoliselle rannikkoalueelle ja mitä myöhemmin aamuyöllä (kuitenkin ennen aamua) säärintama on saapunut paikkakunnalle, sitä enemmän alueelta on saatu vaeltajia. Yöaktiivisten lajien näennäisesti myöhempi rantautuminen saattoi kuitenkin olla vain harhaa ja johtua siitä, että pilvisyyden ja sateiden myötä yöt olivat tuolloin selvästi pimeämpiä ja valon houkutteluteho olennaisesti parempi. Todennäköisesti ei, sillä yöaktiivisten lajien todennäköinen lähtöalue oli paljon lähempänä kuin päiväkiittäjien eli jossakin Pohjois-Puolassa tai Liettuessa, missä kaikki havaitut yöaktiiviset lajit esiintyvät paikallisena (poislukien *Bactra suadana*, jonka levinneisyys on vielä huonosti tunnettu). Tätä olettamusta tukee se, että Ivars Sulcs havainnoi samoihin aikoihin perhosia Itä-Latviassa Skaunessa



Kartta 1.

ja havaitsi siellä mm. kymmeniä *Oligia fasciuncula* (ruskokorsiyökkönen) -yksilöitä. Latviassa *O. fasciuncula* esiintyy paikallisena ainoastaan rannikolla eli jostakin nämä olivat Itä-Latviaankin tulleet. Lisäksi Sulcs mainitsi, että myös *Parectropis similaria* oli huomattavasti normaalia enemmän ja arveli myös niistä pääjoukon vaeltaneen jostakin etelämpää.

### Heinäkuu

Heinäkuun alussa Suomen päällä oli korkeapaine, jonka aikaan päivällä oli hellettä ja yöllä tyyntä. 6.–7.7. korkeapaine siirtyi Suomen kaakkoispuolelle, jolloin meille vahvistui heikko etelän ja lounaan puoleinen ilmvirtaus. 8.7. Korkeapaine liikkui itään. Ennen lännestä lähestyvää kylmää säärintama tuulet puhalsivat etelästä. 9.7. Kylmä säärintama ohitti Suomen lännestä itään, rintaman jälkeen lounaisvirtaus jatkui. 10.7. Korkeapaineen selänne ulottui idästä meidän kaakkoispuolitse etelään, uusi edellistä heikompi kylmä säärintama ohitti Suomen lännestä itään, ennen rintamaa puhalsivat etelän- ja kaakonpuoleiset tuulet. 11.–12.7. korkeapaine pysyi edelleen paikallaan, Etelä-Suomessa vallitsi lounaisvirtaus, pohjoiseen virtasi jo kylmää ilmaa luoteesta.

*Hypercallia citrinalis*: Ab Houtskär  
11.–13.7., N Hanko 7.7.,  
N Kirkkonummi 8.–9.7.

*Aethes francillana*: Ab Dragsfjärd  
2.–12.7.

*Choristoneura hebenstreitella*:  
N Helsinki 3.–11.7.

*Ancylis achatana*: Ab Nauvo 10.7.

*Pelochrista mollitana*: Ab Nauvo 10.7.

*Cydia medicaginis*: N Tammisaari 6.–7.7.

*Endotricha flammealis*: Ab Dragsfjärd  
2.–12.7.

*Conobathra repandana*: Ab Dragsfjärd  
2.–12.7., N Porvoo 10.–15.7.

*Agrotera nemoralis*: Ab Dragsfjärd  
5.–13.7.

*Malacosoma neustria*: Ab Dragsfjärd

27.6.–1.7., 2.–12.7., Ab Bromarv

3.–11.7., Ab Kemiö 8.–15.7.,

Ab Tammisaari 8.7., 12.–18.7.,

N Hanko 28.6.–12.7., 28.6.–9.7.,

1.–13.7., 1.–14.7., 7.7., 7.–15.7. ja

8.–13.7., N Kirkkonummi 1.–8.7. ja

3.–15.7., N Tammisaari 1.–7.7., 7.7.

ja 8.–15.7.

*Agrius convolvuli*: Ka Virolahti 2.–5.7.,  
N Helsinki 8.–9.7.

*Macroglossum stellatarum*: Sa Kouvola  
13.7.

*Pieris brassicae*: Al Sund 9.7., N Kirkko-

nummi 6.7., 7.7. ja 9.7., N Sipoo 8.7.,

N Vantaa 15.7., Sa Imatra 7.7.

*Colias hyale*: Ab Kemiö 7.7.

*Vanessa atalanta*: N (98 exx.), Ka (5  
exx.), St (1 ex.), Ta (?), Sb (2 exx.)

*Vanessa cardui*: N Sipoo 6.7., N Vantaa

15.7., Oa Kurikka 7.7., Sb Kuopio

9.7., Tb Laukaa 14.7.

*Comibaena bajularia*: N Tammisaari 4.–7.7.  
*Cyclophora annularia*: N Helsinki 3.–9.7.  
*Chloroclystis v-ata*: N Tammisaari 4.–7.7.  
*Parectropis similaria*: Ka Virolahti 6.–13.7.  
*Bena bicolorana*: N Hanko 7.–15.7.  
*Pericallia matronula*: N Hanko 1.–14.7., N Helsinki 9.7.  
*Autographa gamma*: Al (1 ex.), Ab (5 exx.), N (13 exx.), Ka (6 exx.), Ta (11 exx.), Tb (2 exx.), Sb (5 exx.), Kb (13 exx.), Om (1 ex.)  
*Eucarta virgo*: Ab Tammisaari 28.6.–12.7. ja 16.7., Ab Dragsfjärd 2.–12.7., Ab Parainen 16.7. ja 12.–19.7., N Sipoo 28.6.–11.7. ja 7.–11.7., N Porvoo 1.–10.7., N Hanko 1.–17.7. ja 14.–20.7., N Helsinki 2.–8.7., 10.–16.7. ja 16.7., N Inkoo 11.7.  
*Phlogophora meticulosa*: Ab Pohja 8.7.  
*Conisania luteago*: N Kirkkonummi 5.–7.7.  
*Noctua interposita*: N Kirkkonummi 3.–15.7.  
*Eugraphe sigma*: Ab Dragsfjärd 2.–12.7. ja 9.–16.7., N Hanko 15.–25.7., N Porvoo 2.–11.7., 11.–20.7. ja 12.–14.7., Ka Virolahti 7.–19.7.

#### Elokuun puoliväli

**13.8.** (ks. kartta 2) Suomen eteläpuolelta lähestyi okluusiorintama, jolloin itäkaakosta virtasi lämmintä ilmaa. **14.8.** Luoteis-Ve-

näjällä oli korkeapaineen keskus ja Suomeen virtasi kaakosta lämmintä ilmaa. **15.8.** Itämerellä oleva matalapaine nosti etelärannikolle viileämpää ilmaa. Tällöin kaakonpuoleinen lämmin virtaus suuntautui lähinnä Keski-Suomeen.

*Ethmia bipunctella*: Ta Asikkala 14.8.  
*Zeiraphera griseana*: Laajalti Etelä-Suomessa paikoilla, millä laji ei normaalisti esiinny  
*Nyctegretis lineana*: Om Lohtaja 8.–15.8.  
*Acherontia atropos*: Om Raahe 22.8.  
*Agrius convolvuli*: Ab Turku 18.8., N Pyhtää 19.8., N Vantaa 20.8., St Pori 18.8., 19.8., 20.8., 21.8. ja 22.8.  
*Cyclophora annularia*: N Vantaa 13.8., N Espoo 15.–21.8., myös N Ruotsinpyhtää 26.8.–1.9.  
*Scopula marginepunctata*: N Hanko 12.–20.8.  
*Horisme vitalbata*: N Kirkkonummi 14.–17.8.  
*Ligdia adustata*: Ka Virolahti 17.–18.8.  
*Stegania cararia*: Ka Virolahti 14.8. ja 22.8.–1.9.  
*Nycteola revayana*: Ka Virolahti 14.8., Ka Kotka 16.8.  
*Catocala sponsa*: Ab (3 exx.), N (12 exx.), Ka (6 exx.), Ta (7 exx.), Sa (1 ex.), Oa (1 ex.) Todennäköisimmät populaatiohavainnot poistettu  
*Catocala pecta*: Ab Nauvo 14.–16.8., Ab Pohja 22.8., Ka Virolahti 11.–14.8. ja 15.8., Ka Kotka 14.8. ja 22.8.,

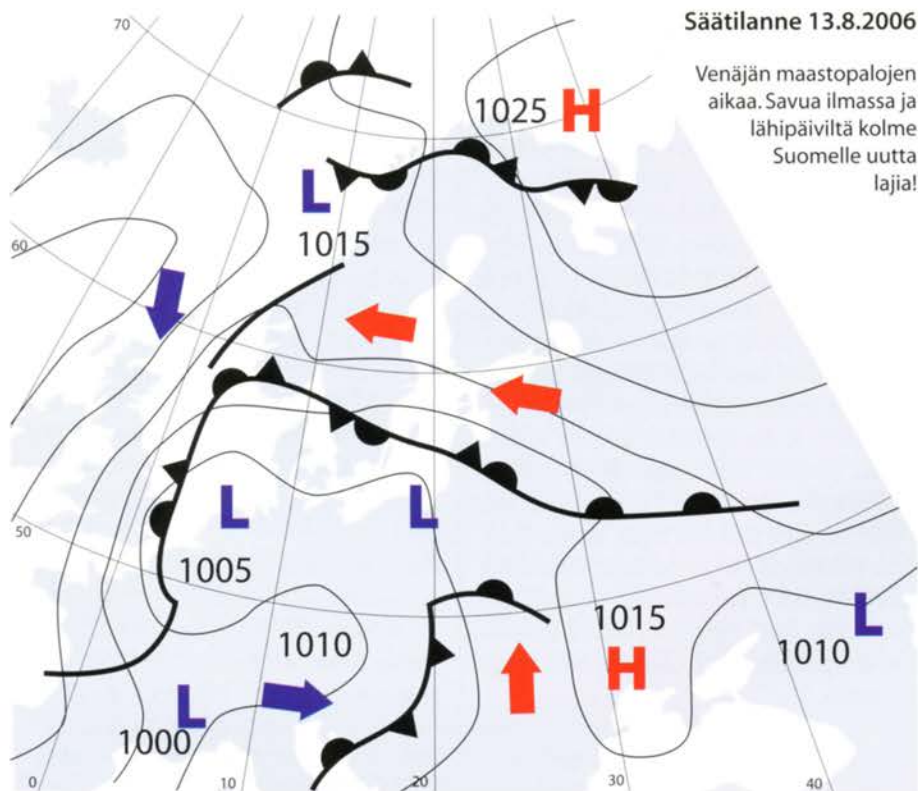
N Hanko 5.–18.8., N Tammisaari 9.–21.8., N Helsinki 7.–13.8. ja 9.–13.8., N Porvoo 10.–17.8., 14.–22.8. ja 16.8. Todennäköisimmät populaatiohavainnot poistettu  
*Cucullia lucifuga*: Ka Virolahti 14.–21.8.  
*Spodoptera exigua*: Ka Virolahti 6.–19.8.2006  
*Atypha pulmonaris*: Kb Liperi 17.–23.8.  
*Noctua interposita*: Ka Virolahti 15.–18.8. ja 22.8., N Helsinki 13.–14.8. ja 16.–17.8. ja 21.–22.8., N Kirkkonummi 14.–18.8., N Hanko 11.–21.8., N Sipoo 13.–22.8., St Eura 21.–22.8.  
*Epilecta linogrisea*: Ab Dragsfjärd 7.–14.8.  
*Peridroma saucia*: Ab Salo 13.–24.8.  
*Agrotis ipsilon*: N Sipoo 13.–22.8.

Kyseessä oli hyvin erikoinen lähialuevaellus. Olosuhteet olivat sen kaltaiset, että normaalisti Suomessa olisi havaittu vain hyvin vähän vaeltaneita perhosia. Poikkeuksellisen vuoden 2006 elokuusta teki Venäjällä riehuneet laajat maastopalot. Maastopalojen savut olivat havaittavissa Suomessa aina Helsinkiä ja pohjoisessa Kuusamoä myöden. Ilmeisesti kevyen kaakkois- tai itävirtauksen ja sankkojen savupilvien yhdysvaikutus kasvatti vaeltavien perhosten määrää. Tilanteen tulkinta on vaikeaa ja siksi yllä esitetty lista vaellushavainnoista on auttamatta epätäydellinen, joskin suuntaa antava. Tulkintaa haittaa se, että suurin osa mahdollisista vaeltajista voi periaatteessa olla kotimaisiakin, hyvänä esimerkkinä *C. fulminea*. Lisäksi usean lajin kohdalla saattoi olla kyse kesäpolven havainnosta eli kesäkuussa meille vaeltaneiden yksilöiden kotimaassa kehittyneistä jälkeläisistä (esim. *Stegania cararia*). Tilanteelle hyvin kuvaavaa oli, että melko tavanomaisiakin perhosia tuli vastaa yllättävissä paikoissa tai yllättävään aikaan vuodesta. Perhoset vaikuttivat siis olevan laajalti liikekannalla.

#### Syyskuun alku

**3.9.** Etelä-Norjassa oli matalapaine jonka seurauksena ennen okluusiorintamaa tuulet puhalsivat lyhyen aikaa etelälounaasta kääntyen eteläkaakkoon. Tässä yhteydessä havaittiin olosuhteisiin nähden kohtalaisen runsaasti vaellusperhosia, kuten *A. convolvulia* (kiertokiitäjä) ja *C. sponsaa*. Suurin osa havainnoista on kuitenkin todennäköisesti perua elokuulta, mutta muutamat lajit sopivat levinneisyyskuvansa perusteella yhtäläisesti tai jopa paremmin syyskuun alun vaellustilanteeseen.

*Acleris cristana*: Al Lemland 2.9.



Kartta 2.

– Esiintyminen Euroopassa painottuu länteen, puuttuu Venäjältä ja Valko-Venäjältä (Fauna Europaea Web Service 2008). Ruotsissa esiintyy Itä-Göötanmaalle saakka (Gustafsson 2008)

*Eugnorisma glareosum*: N Hanko 1.–12.9.

– Länsi-Euroopassa esiintyvä laji, jota on tavattu Keski-Euroopassa itäisimmillään Puolassa, puuttuu Baltiasta Viroa lukuun ottamatta. Tavataan Ruotsissa kohtalaisen yleisenä Uplantiin saakka (Gustafsson 2006).

*Eucarta virgo*: Ab Tammisaari 3.–5.9. ja Ab Dragsfjärd 20.8.–25.9.

– Laji, jota tavataan sekä Suomen lounais- että kaakkoispuolella. Lähimmillään kaakossa lajin tiedetään elävän Keski-Venäjällä (Fauna Europaea Web Service 2008). Ruotsissa laji elänee paikallisena ainakin Gotlannissa ja mahdollisesti laajalti itärannikolla, pohjoisimmat havainnot ovat Uplannista Tukholman seudulta (N. Ryrholm, suull. tieto). Lisäksi elokuun vaellustilanteen aikana ei havaittu yhtään *E. virgo*a ja aiemmatkin vuoden 2006 havainnot mahdollisesti vaeltaneista yksilöistä ajoittuvat valliiniseisiin lounais- tai etelävirtauksiin.

*Xanthia gilvago*: Ab Korppoo 5.9. ja 14.9., N Kirkkonummi 6.–15.9.

*Arctornis l-nigrum*: Ka Virolahti 2.–17.9.

*Helicoverpa armigera*: N Kirkkonummi 8.–9.9.

*Noctua orbona*: Ka Virolahti 1.–4.9.

*Actebia fennica*: N Kirkkonummi 23.8.–5.9.

*Agrotis ipsilon*: Ka Virolahti 3.–7.9., N Inko 21.8.–5.9. ja 2.–9.9., N Sipoo 27.8.–6.9., N Hanko 27.8.–10.9.

*Agrotis bigramma*: Ab Dragsfjärd 29.8.–20.9.

## Syyskuun loppupuoli

**19.9.** Suomen kaakkoispuolella oli korkeapaine, meille kiertyi Ruotsin kautta lämmintä ilmaa. **20.9.** Kylmä säärintama ohitti Etelä-Suomen lännestä itään, rintaman jälkeen lounaisvirtaus jatkui. **21.9.** Korkeapaine vahvistui Suomen eteläpuolella ja sen länsipuolitse Suomeen kiertyi lämmintä ilmaa. Virtaus oli lähtöisin aina Espanjasta saakka. **22.–24.9.** Korkeapaine siirtyi itään, Etelä-Suomessa vallitsi lounaisvirtaus samaan aikaan kun pohjoiseen virtasi kylmää luoteesta. **27.–28.9.** Kaakossa vallitsi korkeapaine, jolloin Etelä-Suomeen virtasi lou-

naasta lämmintä ilmaa.

*Emmelina monodactyla*: Oa Kurikka 19.9.

*Agrius convolvuli*: Ab Turku 24.9., N Helsinki 26.9. ja 27.9., Oa Jurva 24.9.

*Orthonama obstipatum*: Ka Virolahti 27.9.–4.10.

*Costaconvexa polygrammata*: N Hanko 24.9.–8.10.

*Eucarta virgo*: Ab Dragsfjärd 16.9.–2.10.

*Helicoverpa armigera*: N Tammisaari 20.9.–22.10., Ta Valkeakoski 14.9.–5.10.

*Phlogophora meticulosa*: N Hanko 24.–30.9., N Tammisaari 16.9.–6.10., Oa Ilmajoki 28.9.–3.10.

*Xanthia gilvago*: N Porvoo 10.–20.9., N Kirkkonummi 16.9.–3.10. N Sipoo 21.9.–1.10.

*Mythimna l-album*: N Sipoo 7.–20.9.

*Mythimna loreyi*: N Kirkkonummi 20.–23.9.

*Peridroma saucia*: N Hanko 20.9.–3.10., N Helsinki 15.–25.09. ja 2.–7.10., N Sipoo 21.9.–1.10.,

N Porvoo 24.9.–6.10., N Kirkkonummi 25.9.–4.10. ja 16.9.–3.10.

*Agrotis ipsilon*: Ab Dragsfjärd 10.–23.9., Ab Littoinen 25.9., Ka Virolahti 17.–21.9., N Porvoo 6.–20.9., 15.–26.9., 17.–21.9. ja 22.–27.9. N Ruotsinpyhtää 09.2006, N Hanko 10.–24.9. ja 24.–30.9.

## Lokakuu

**7.10.** (ks. kartta 7, sivulla 79) Etelä-Norjassa oli voimakas matalapaine, Suomeen suuntautui lämmin virtaus etelä-kaakosta ennen kylmää rintamaa. **22.–24.10.** Korkeapaine oli Suomen itäpuolella, meille virtasi lounaasta lämmintä ilmaa. Varsinainen lämpöaalto pysähtyi kuitenkin Suomen eteläpuolelle Baltiaan.

*Acleris cristana*: Al Lemland 7.10.

*Euchromius ocellus*: Ka Virolahti 1.–16.10.

*Nomophila noctuella*: N Inko 3.–22.10. ja 5.–14.10.

*Agrius convolvuli*: N Porvoo 11.10.

*Nycteola asiatica*: N Porvoo 5.–10.10.

*Xanthia ocellaris*: Ab Dragsfjärd 2.–29.10.

*Phlogophora meticulosa*: Ab Dragsfjärd 8.–21.10., N Hanko 27.9.–21.10.

ja 30.9.–15.10., N Ruotsinpyhtää 9.–24.10.,

N Porvoo 12.–16.10.

*Conistra erythrocephala*: Ab Dragsfjärd 3.–13.10., N Hanko 30.9.–15.10., N Porvoo 5.–18.10. ja 12.–18.10. *Hydraecia ultima*: Ka Ylämaa 24.9.–21.10.

*Peridroma saucia*: Ab Dragsfjärd 3.–13.10. ja 2.–29.10., Ka Virolahti 8.–19.10., N Porvoo 7.9.–9.10., 1.–19.10., 5.–10.10., 5.–11.10., 8.–11.10., 9.–15.10., N Hanko 30.9.–15.10., N Sipoo 2.–15.10., N Helsinki 10.–15.10. ja 11.–25.10., N Kirkkonummi 4.–23.10., N Inko\*5.–14.10.

*Agrotis ipsilon*: Ab Dragsfjärd 10.–24.10. ja 14.–27.10., Ka Virolahti 23.9.–14.10., N Helsinki 25.9.–7.10., N Hanko 30.9.–15.10., N Porvoo 4.–7.10., 5.–18.10., 5.–10.10., 8.–11.10. ja 12.–16.10., N Inko 16.10., Ta Hattula—6.–13.10. ja 20.–27.10.

## Vuosi 2007

### Huhtikuu

**15.4.** Pohjanmerellä oli matalapaine ja Etelä-Ruotsin päällä korkeapaine, minkä länsipuolelta virtasi vuodenaikaan nähden lämmintä ilmaa pohjoiseen. **16.4.** (ks. kartta 3) korkeapaine on siirtynyt Etelä-Baltiaan, ja lämmintä ilmaa virtasi lounaasta lyhytaikaisesti Lounais-Suomeen. Lämpötila lähenteli 20°C.

*Pieris rapae*: N Espoo 15.4.

*Vanessa atalanta*: Ab Turku 17.4.

*Anticlea badiata*: N Helsinki 17.4.

*Conistra erythrocephala*: N Tammisaari 17.4.

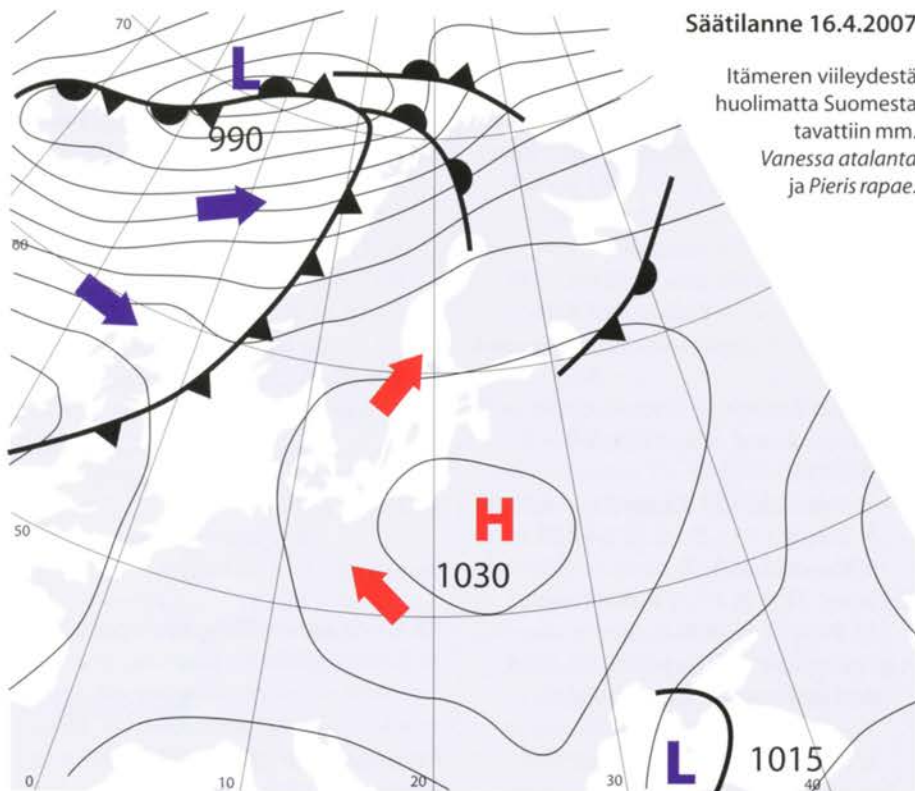
### Touko-kesäkuu

**14.5.** oli syvä matalapaine Etelä-Norjassa ja laaja korkeapaineen alue Mustanmeren pohjoispuolella. Itä-Euroopassa vallitsi lämmin eteläinen ilmavirtaus Balkanilta aivan kaakkoisimpaan Suomeen ulottuvalle alueella. **15.5.** Keski-Ruotsissa oli matalapaine ja Valko-Venäjän päällä korkeapaine, minkä länsipuolitse virtasi lämmintä ilmaa edellispäivää laajemmalle alueelle Etelä-Suomeen aina Mustaltamereltä alkaen. **16.5.** korkeapaine siirtyi itään ja Suomi jäi läntisen matalapaineen vaikutuspiiriin. Säätilanne oli pitkään muuttumaton — Pohjanmerellä syvä matalapaine ja Etelä-Venäjällä korkeapaine, joka työnsi lämmintä ilmaa Suomen itäpuolitse, mutta vaellusvirtaus ei yltänyt Suomeen. Tilanne muuttui väliai-

kaisesti 19.5., jolloin Pohjanmerelle juuttuneen matalapaineen ja Puolan yllä sijainneen itäisen korkeapaineen osakeskuksen välistä ulottui lounainen ilmavirtaus Suomeen. Lämpötila pysyi kuitenkin edelleen kohtalaisen alhaisena. 26.5. Pohjanmerellä oli jälleen matalapaineen keskus ja Venä-

jällä laaja korkeapaineen alue. Kaakkois-Suomeen alkoi virrata lämmintä ilmaa suoraan etelästä. 27.5. vallitsi edellispäivän kaltainen tilanne. 28.5. Venäjällä sijainnut korkeapaine oli siirtynyt jonkin verran pohjoiseen, Pohjanmerellä Islannista Keski-Eurooppaan ulottui laaja matalapaineen

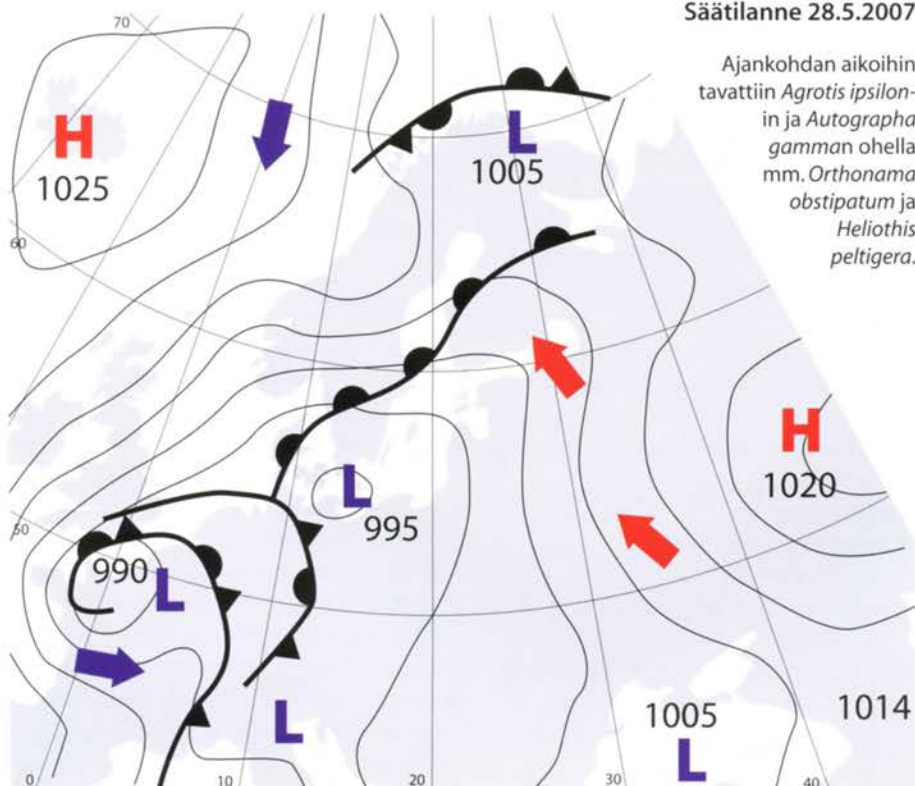
selänne. Suomeen alkoi virrata eteläkaakosta erittäin lämmintä ilmaa. Lämpötila heti Suomen kaakkoispuolella nousi lähelle 30°C ja Kaakkois- ja Etelä-Suomessakin lähenneltiin hellerajaa. 29.5. Suomen länsipuolella sijaitsevan matalapaineen osakesukset olivat siirtyneet itäänpäin ja Venäjän korkeapaine edelleen pohjoiseen, jolloin Etelä-Suomeen suuntautunut virtaus kääntyi kaakkoon. 30.5. kaakkoisvirtaus edelleen voimistui ja lämpötila kohosi Etelä-Suomessa yli hellerajan. Etenkin 28.–30.5. (ks. kartta 4) vallitsi hyvä vaellustilanne Etelä-Suomeen, mutta noin Satakunta–Pohjois-Karjala -linjalle pysähtynyt lämmin rintama heikensi vaellusten jatkumista pohjoiseen. Rintaman pohjoispuolella vallitsi koillisenpuoleinen ilmavirtaus.



Säätilanne 16.4.2007

Itämeren viileydestä huolimatta Suomesta tavattiin mm. *Vanessa atalanta* ja *Pieris rapae*.

Kartta 3.



Säätilanne 28.5.2007

Ajankohdan aikoihin tavattiin *Agrotis ipsilon*-in ja *Autographa gamma* ohella mm. *Orthonama obstipatum* ja *Heliothis peltigera*.

Kartta 4.

15.–27.5.

*Plutella xylostella*: N (7 exx.), Sa (4 exx.), Ta (2 exx.)

*Macroglossum stellatarum*: Ab Halikko 17.5.

*Pieris brassicae*: Ka Virolahti 20.5., N Kirkkonummi 27.5., N Vantaa 27.5.

*Pieris rapae*: Ab Parainen 12.5. (4 exx.), 16.5. (1 ex.), Ka Ylämaa 27.5., Kb Eno 27.5., Oa Kurikka 27.5.

*Vanessa atalanta* (15.–27.5.): Al (1 ex.), Ab (21 exx.), N (54 exx.), Ka (5 exx.), Ta (18 exx.), Sa (1 ex.), Oa (2 exx.), Tb (2 exx.), Sb (3 exx.), Kb (1 ex.), Om (1 ex.)

*Vanessa cardui*: Ab Nauvo 20.5., Ka Kotka 27.5.

*Orthonama obstipatum*: N Tammisaari 20.5.–9.6.

*Peridea anceps*: Ab Parainen 3.6.

*Autographa gamma* (20.–27.5.): Ab (2 exx.), N (7 exx.), Ka (1 ex.), St (1 exx.), Oa (1 ex.)

*Phlogophora meticulosa*: Ab Dragsfjärd 16.5., N Hanko 2.–20.5., N Porvoo 11.–17.5., N Helsinki 16.–22.5 ja 23.–27.5., N Tammisaari 20.5.

*Agrotis ipsilon*: N Porvoo 11.–17.5. ja 18.–23.5.

28.5.–12.6.

*Plutella xylostella*: Ab (1 ex.), N (234 exx.), St (1 ex.), Ta (10 exx.), Sa (154 exx.), Oa (5 exx.), Tb (3 exx.)

*Oxyptilus tristis*: Ab Dragsfjärd 29.5.–13.6.

*Agrotera nemoralis*: N Hanko 30.5.–12.6.

*Nomophila noctuella*: N Kirkkonummi 3.6.

*Macroglossum stellatarum*: Ab Korppoo 4.6., N Porvoo.06.2007, Ta Ruovesi



5.6.

*Pieris brassicae*: Ab (7 exx.), N (12 exx.), Ka (3 exx.), St (5 exx.), Ta (3 exx.), Sa (1 ex.)

*Pieris rapae*: Ab Karjalohja 5.6. ja 6.6., Kb Joensuu 3.6., Sa Ruokolahti 28.5.

*Vanessa atalanta*: Ab (35 exx.), N (140 exx.), St (9 exx.), Ta (12 exx.), Sa (12 exx.), Oa (8 exx.), Tb (1 ex.), Sb (14 exx.)

*Vanessa cardui*: Ab (158 exx.), N (67 exx.), Ka (7 exx.), St (27 exx.), Ta (39 exx.), Sa (24 exx.), Oa (5 exx.), Tb (5 exx.), Sb (2 exx.), Om (3 exx.)

*Cyclophora annularia*: N Porvoo 1.6.

*Autographa gamma*: Ab (16 exx.), N (4 exx.), Ka (2 exx.), St (8 exx.), Ta (6 exx.), Sa (11 exx.), Oa (4 exx.), Tb (1 ex.), Sb (4 exx.), Kb (1 ex.)

*Heliothis peltigera*: N Pyhtää 27.5.–7.6.

*Phlogophora meticulosa*: N Porvoo 24.–30.5., 27.5.–6.6. ja 31.5.–5.6., N Tammisaari 25.5.–3.6., N Helsinki 28.5.–4.6., Oa Kristiinankaupunki 29.5.–1.6. ja 1.6., Ta Asikkala 5.6.

*Hadena filigrana*: Ka Virolahti 3.–9.6.

*Conisania luteago*: N Porvoo 9.6.

*Agrotis ipsilon*: Ab Parainen 5.6., N Porvoo 24.–30.5. ja 31.5.–5.6., Sa Lappeenranta 28.–31.5., Ta Asikkala 6.6., Ka Virolahti 2.–15.6.

## Heinäkuun alku

3.7. Pohjanmerellä oli laaja matalapaine ja Pohjois-Atlantilla laaja korkeapaine. Keski-Ruotsin ja Etelä-Norjan yli luoteeseen ulottui okluusiorintama, jonka pohjoispuolelta Suomeen virtasi lämmintä ilmaa kaakosta. Lämpötila lähenteli hellerajaa laajalti Etelä-Suomessa etenkin kaakossa. 4.7. oli lähes edellistä päivää vastaava säätilanne, mutta lämpötila oli laskemassa. 5.7. korkeapaine oli edelleen Suomen pohjoispuolella, mutta matalapaine oli siirtynyt Baltian ylle. Ilmavirtaus kääntyi itään ja heikkeni. 6.7. Baltian matalapaine syveni, jolloin itäinen ilmavirtaus voimistui. Hyvä vaellustilanne vallitsi Pohjois-Karjalasta Kuusamoon ulottuvalle alueelle Itä-Suomessa. 7.7. lähes edellisen päivän kaltainen säätilanne, mutta Baltian matalapaine siirtyi hie-maan pohjoiseen ulottuen Etelä-Suomeen. Itäinen virtaus jatkui vielä 8.7. ja 9.7.

Alkuvaiheessa havaitut perhoset, joiden lähtöalueet ovat oletettavasti lähialueilla Suomen eteläpuolella:

*Aethes francillana*: N Pernaja 4.7.

*Pelochrista mollitana*: Ka Virolahti 15.–17.7.

*Eucosma campoliliana*: N Pernaja 5.7.

*Nymphalis xanthomelas*: N Kirkkonummi 2.–5.7.

*Eucarta virgo*: N Hanko 7.–16.7.

*Apamea lithoxyloa*: N Vantaa 29.6.–5.7., N Espoo 1.–5.7.

*Noctua interposita*: (24.6.–9.7.) Ab (2 exx.), N (17 exx.)

*Agrotis segetum*: Ta Valkeakoski 3.–10.7.

Loppuvaiheessa havaitut perhoset, joiden lähtöalueet ovat oletettavasti idässä:  
*Agapeta hamana*: Kb Ilomantsi 10.–11.7.)  
*Nomophila noctuella*:

Kb Ilomantsi 10.–11.7.

*Heliothis peltigera*: Kb Rääkkylä 10.7.

## Heinäkuun loppu – elokuun alku

22.7. Etelä-Suomi kuului Baltian kattavaan laajaan heikkoon korkeapaineen alueeseen, joka liikkui itäkaakkoon. 23.7. Suomea lähestyi lounaasta kylmärintama, jonka itäpuolelta Suomeen virtasi hieman lämpimämpää ilmaa kaakosta. Virtaus oli kuitenkin voimakkuudeltaan heikko. 24.7. kylmän rintaman siirryttyä pohjoisemman, heikko eteläinen virtaus jatkui Etelä-Suomessa. 25.7. Baltian päällä oli matalapaine ja Suomen itäpuolella laaja korkeapaineen alue. Näiden välistä lämmintä ilmaa virtasi Suomen juuri Suomen itäpuolitse pohjoiseen. 27.7. eteenpäin Suomi kuului Skandinavian peittäneeseen syvenevän matalapaineen vaikutuspiiriin aina 2.8. saakka.

*Aethes francillana*: Ab Dragsfjärd 19.–28.7.

*Loxostege sticticalis*: N Helsinki 27.7.–7.8.

*Nomophila noctuella*: Ka Kotka 30.7.–3.8., N Helsinki 27.7.–7.8, N Pernaja 3.–5.8., N Porvoo 3.–4.8.

*Malacosoma neustria*: N Helsinki 27.7.–7.8.

*Macroglossum stellatarum*: Ab Korppoo 2.8.

*Colias hyale*: Ka Hamina 22.7., 23.7. ja 26.7., Ka Virolahti 5.8.

*Nymphalis xanthomelas*: Sa Joutseno 24.7.–4.8., Kl Parikkala; 4.–20.7.

*Scopula nigropunctata*: Ab Bromarv 22.–29.7.

*Philereme transversata*: N Hanko 17.–26.7.

*Phragmatobia luctifera*: N Tammisaari 21.–29.7.

*Atypha pulmonaris*: N Kirkkonummi 22.–25.7.

*Lacanobia splendens*:

Ka Virolahti 21.–29.7., Sa Lappeenranta 31.7.

Heinä- ja elokuun vaihteessa havaittiin perhosia, joita on totutusti pidetty vaeltajina. Heinäkuun puolivälin jälkeen ei kuitenkaan ollut merkittäviä vaellustilanteita. Pääsääntöisesti kyseisenä ajankohtana havaitut ”vaellusperhoset” lienevätkin kotimaista kantaa. Ensinnäkin *N. xanthomelas* (isokkosperhonen) on 2000-luvun havaintohistoriansa perusteella täysin kotimainen etenkin alueella, missä kyseessä olevat havainnot tehtiin. Lajia on havaittu Sa Imatran ja Joutsenon seudulla vuosittain yhtä useampia yksilöitä ainakin vuodesta 2004 lähtien. Ensimmäiset *M. stellatarum*-yksilöt ilmoitettiin toukokuun puolivälin jälkeen ja tästä heinäkuun loppupuolelle kestävä ajanjakso vastaa tarkoin lajin sukupolven pituutta — samoin kuin *N. noctuellalla*. Ka Haminassa *C. hyalea* (vaaleakeltaperhonen) havaittiin lajin elinympäristöksi soveltuvalta apilaa kasvavalta joutomaalta ja yksilöt (3 exx.) olivat kaikki virheittämiä ja vaikuttivat silmämääräisesti aivan vastakuoriutuneilta (J. Suomi, suull. tieto). Tällä perusteella nekin ovat siis todennäköisesti kotimaisen kesäsuukupolven yksilöitä, vaikka *C. hyalea* ei ainakaan ilmoitettu havaitun touko- ja kesäkuun vaihteessa vallinneen vaellustilanteen aikoihin. Täten, vaikka vaellustilanteissa yleensä havaitaan vaellusperhosia, vaellusperhosten havaitseminen ei automaattisesti merkitse vaellustilannetta.

## Elokuun puoliväli

Kesän 2007 merkittävin vaellustilanne lähti kehittymään 5.8., jolloin Pohjanmerellä vallitsi laaja ja syvä matalapaine ja Keski-Eurooppaa hallinneen korkeapaineen keskus oli Tsekeissä. Lämmintä ilmaa virtasi Espanjasta kohti Skandinaviaa. 8.8. mennessä korkeapaineen keskus oli siirtynyt Suomen yli maamme koillispuolelle ja Keski-Euroopan pohjoisosissa sijainneiden matalapaineen osakeskusten pohjoispuolitse virtasi Suomeen erittäin lämmintä ilmaa kaakosta. Helleraja rikkoontui laajasti, aivan pohjoisinta Lappia myöten. (ks. Mutanen 2008). Virtaus jatkui 9.8. ja 10.8. Suomen koillispuolella olleen korkeapaineen keskuksen liikkeessä kaakkoon. 12.8. korkeapaine sijaitsi jälleen Kuolan päällä ja matalapaine Pohjanmerellä. Kaakkoinen ilmavirtaus Etelä- ja Keski-Suomeen alkoi uudelleen jatkuen 13.8. sekä heikentyvä 14.8. ja 15.8.

16.8. Pohjanmerellä voimistui laaja matalapaineen alue ja Etelä-Venäjällä korkeapaine, virtaukset Suomessa kääntyivät etelään. Kaakkois-Suomessa lämpötila kohosi hellelukemiin ja muuallakin Etelä-Suo-



*Eublemma purpurinum* — purppurakääpiöyökkönen

messä yllettiin yleisesti lähelle 25°C. 17.8. säätila pysyi lähes edellisen päivän kaltaisena, mutta lämpimin ilmassa jäi Suomen itäpuolelle. 20.8. Suomenlahden itäpuolella oli korkeapaine ja matalapaineen keskus Etelä-Norjan ja Pohjois-Saksan välissä. Suomen eteläpuolelta virtasi lämmitä ilmaa idästä länteen, hyvä vaellussää Baltiassa ja Etelä-Ruotsissa. 21.8. matalapaine siirtyi hieman kaakkoon ja korkeapaine koilliseen, jolloin lämmin (Moskovassa 34°C) kaakkoinen ilmapvirtaus osui myös Etelä-Suomeen. 22.8. ja 23.8. lämmin virtaus jatkui edelleen. 24.8. eteläinen virtaus suuntautui jo selvästi Suomen itäpuolelle ja vaellustilanne loppui.

*Cydia splendana*: St Luvia 13.8.

*Etiella zinckenella*: N Hanko 16.–22.8.

*Ancylosis cinnamomella*: Ka Virolahti 15.8.

*Euchromius ocellus*: Ka Virolahti 15.8., 16.8. ja 21.8., Kb Liperi 15.–17.8., Kb Tohmajärvi 18.–30.8., N Hanko 16.–22.8., N Kirkkonummi 19.–24.8., N Helsinki 23.8., N Sipoo 23.–28.8., Sa Imatra 11.–19.8., Sa Valkeala 16.8.

*Loxostege sticticalis*: Ka Kotka 24.8., N Helsinki 23.7.–7.8., 7.–16.8., N Siuntio 08.2007, N Hanko 12.8., N Tammisaari 08.2007

*Pyrausta sanguinalis*: Ka Virolahti 15.8.2007

*Nomophila noctuella*: Ka Hamina 10.–



*Heliothis nubigera* — kalvasvaellusyökkönen

16.8. ja 17.–23.9.8., Ka Virolahti 10.–17.8. ja 24.8., N Hanko 30.7.–14.8., N Sipoo 5.–15.8., N Helsinki 7.–16.8., 20.–26.8. ja 23.8., N Siuntio 13.–16.8., N Kirkkonummi 19.–24.8., N Pernaja 13.–18.8. ja 13.–16.8., N Porvoo 16.8., Oa Vaasa 13.–14.8., Om Lohtaja 6.–13.8., Sa Valkeala 16.8., Ta Janakkala 12.–13.8. ja 14.–16.8.

*Agrius convolvuli*: Al (1 ex.), Ab (17 exx.), N (2 exx.), Ka (2 exx.), St (8 exx.), Sa (1 ex.), Tb (1 ex.), Kb (2 exx.), Om (2 exx.)

*Hyles livornica*: Ab Houtskär 11.8., N Helsinki 12.8., N Tammisaari 18.–30.8. (2 exx.), Oa Kauhajoki 8.8.

*Colias hyale*: N Helsinki 7.8., N Sipoo 12.8., Sa Imatra 13.8.

*Cyclophora annularia*: N Porvoo 11.–19.8.

*Meganola albula*: N Sipoo 5.–18.8.

*Tyria jacobaeae*: N Tammisaari 08.2007

*Tyta luctuosa*: N Sipoo 11.8.

*Dysgonia algira*: N Helsinki 23.8., N Sipoo 21.8.–11.9., N Hanko 28.8.–13.9.

*Prodotis stolidia*: N Hanko 08.2007

*Eublemma parvum*: Ka Virolahti 9.–14.8., Ab Turku 17.8.

*Eublemma purpurinum*: Ka Virolahti 12.–14.8. ja 13.–19.8.

*Acontia lucida*: Ka Virolahti 13.–19.8.

*Trichoplusia ni*: Ka Virolahti 21.8. ja 20.–26.8., Ka Kotka 21.–22.8., N



*Hoplodrina ambigua* — harhasänkiyökkönen

Helsinki 25.8., N Tammisaari 18.–30.8.

*Eucarta virgo*: Ab Houtskär 21.8.

*Schinia scutosa*: N Helsinki 23.8., Ka Virolahti 16.8.

*Heliothis maritima*: Ka Virolahti 10.–16.8.

*Heliothis peltigera*: N Hanko 20.–27.8., N Sipoo 21.–24.8.

*Heliothis nubigera*: Oba Oulu 23.8.

*Helicoverpa armigera*: Ka Virolahti 18.–24.8. ja 22.8., Om Lohtaja 13.–27.8.

*Spodoptera exigua*: Ab Parainen 14.8. ja 21.–27.8., Ab Pertteli 16.–20.8., Ka Virolahti 10.–16.8., 13.–19.8., 17.–23.8., 17.–30.8., 18.–24.8., 20.–26.8. ja 22.8., N Kirkkonummi 14.–23.8., N Porvoo 22.–24.8., N Pernaja 22.8. ja 24.–25.8., N Helsinki 23.8., St Pori 15.8., Sb Iisalmi 17.–21.8., Kb Liperi 15.–17.8.

*Hoplodrina ambigua*: N Hanko 9.–19.8.

*Cosmia affinis*: Ab Parainen 14.8., N Ruotsinpyhtää 7.–17.8.

*Xanthia ocellaris*: N Helsinki 21.8.

*Xanthia gilvago*: Ab Dragsfjärd 20.8.–10.9.

*Phragmatiphila nexa*: Kb Kitee 19.–20.8.

*Lacanobia splendens*: N Porvoo 8.–11.8., Sa Valkeala 14.8.

*Mythimna albipuncta*: N Kirkkonummi 24.8.–1.9.

*Xestia xanthographa*: Laajalti normaalin levinneisyysalueen ulkopuolella mm. Om Lohtaja 13.–27.8. (16 exx.), Om Kärämäki 4.–16.8., Ok Kajaani 20.–27.8.

*Euxoa ochrogaster*: Sa Lappeenranta 16.8.

Todella mahtava vaellustilanne, mikä toteutui kahtena pulssina elokuun puolen välin molemmin puolin. Maalle uusien lajien *D. algira* ja *E. parvum* lisäksi *T. ni* (tupsumetalliyökkönen) ja *H. livornica* (viirukiitäjä) olivat runsaampia kuin koskaan aiemmin. Suomessa tavatuista Heliothinae-alaheimon lajeista kaikki olivat edustettuina. Laajan lajikirjon lisäksi huomion arvoista olivat yleisesti pienet yksilömäärät (vrt.



*Hyles livornica* — viirukiitäjä

Viirukiitäjä (*Hyles livornica*) oli kesän 2007 yllättäjä ja mieleenpainuva laji. Elokuun pitkään jatkuneet kaakkoisvirtaukset tuottivat tästä eteläisestä kiitäjästä havaintoja useasta eri yksilöstä, Varsinais-Suomesta, Uudeltamaalta ja Pohjanmaalta.

**Kartta 5 ja 6.** Elokuu 2007 oli kokonaisuudessaan poikkeuksellisen suotuisa vaeltajien saapumiselle. Kaukaa tulleen virtauksen pitkäkestoisuus lisäsi varmastikin saapuvaa lajimäärää, vaikka yksilömäärät jäivätkin varsin alhaisiksi.

syyskuu 2001). Alhainen yksilömäärä selittynee lähtöalueiden (Etelä-Balkan, Etelä-Ukraina tai Etelä-Venäjä) tilanteella. Etelä-Euroopassa kesä oli hyvin kuiva ja lämmin, minkä seurauksena pääosa normaalisti heinäkuun puolivälistä elokuun puoliväliin lentävistä perhosista oli joko jo ohittanut huippulentonsa tai jopa kokonaan lopettanut. Toisaalta myöhemmin syksyllä lentävät lajit eivät olleet vielä aloittaneet. Oikeastaan vielä huomionarvoisempaa oli, että lähempää (Baltia, Valko-Venäjä, Länsi-Venäjä) ei vaelluksen mukaan tarttunut juuri mitään. Ilmeisestikin näillä alueilla useimpien perhoslajien kannat olivat todella alhaalla. Poikkeuksen edelliseen teki *Xestia xanthographa*, joka oli elokuussa etelärannikolla yksi kaikkein runsaimmista lajeista ja sitä tavattiin laajalti aiemman levinneisyysalueensa ulkopuolella. Etelämpää vaeltaneilla yksilöillä oli varmasti vaikutusta *X. xanthographan* massaesiintymiseen.

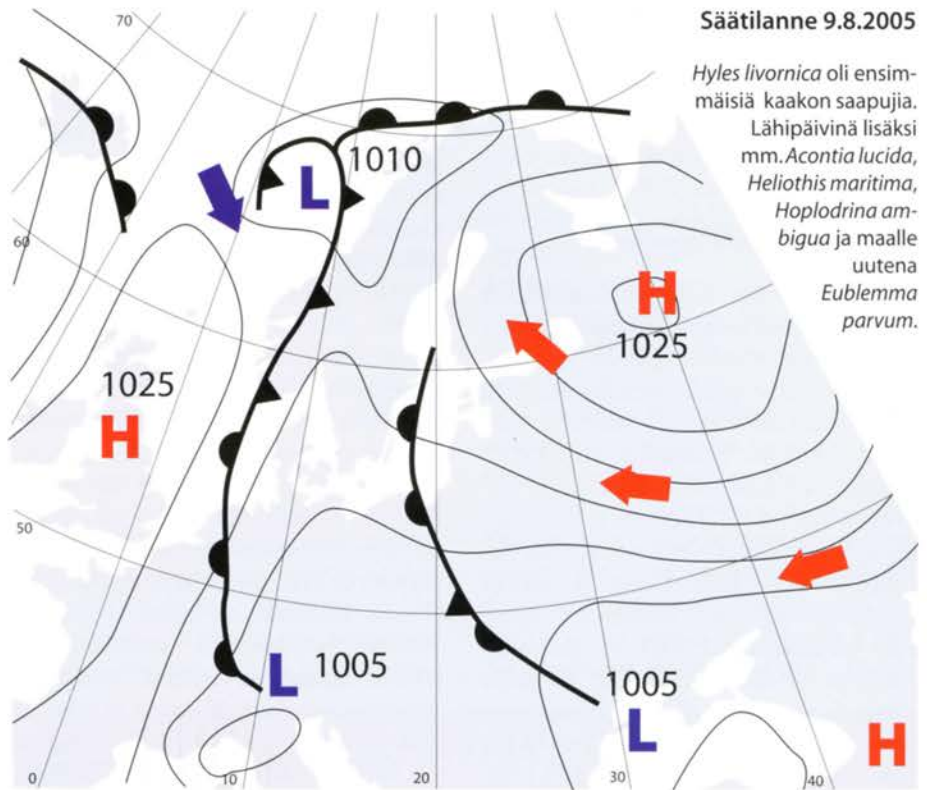
#### Syyskuun loppupuoli ja lokakuun alku

**22.9.** Balkanilta Pohjois-Venäjälle ulottui laaja korkeapaine ja Pohjanmerellä oli syvä matalapaine. Suomeen ulottui Etelä-Ruotsista ja Keski-Euroopan pohjoisosista Baltian kautta kiertävä lounainen ilmvirtaus. Säätila pysyi lähes muuttumattomana kaksi seuraavaa vuorokautta. Tämä aikana vallitsi mahdollisuus lähialuevaelluksille. **25.9.** aiemmin Ukrainan yllä sijainnut korkeapaineen osakeskus oli siirtynyt pohjoisemmas ja samanaikaisesti Keski-Norjan länsirannikon matalapaine syveni. Suomeen virtasi lämmintä ilmaa lounaasta ja etelästä. **26.9.** vallitsi edellispäivän kaltainen säätilanne. Parin virtauksettoman päivän jälkeen **29.9.** Keski-Suomessa sijainneen korkeapaineen ja Pohjois-Saksassa sijainneen matalapaineen välistä Suomeen virtasi lämmintä ilmaa kaukaa kaakosta, kuten edelleen **30.9.** Näinä kahtena päivänä vallitsi hyvä vaellussää laajalti Etelä-Suomeen. **3.10.** vielä mahdollinen vaellussää aivan Suomen itärajan tuntumaan.

*Phycitodes lacteellus*: Ka Virolahti 23.–29.9.

*Euchromius ocellus*: N Helsinki 30.9., N Porvoo 2.–3.10.,

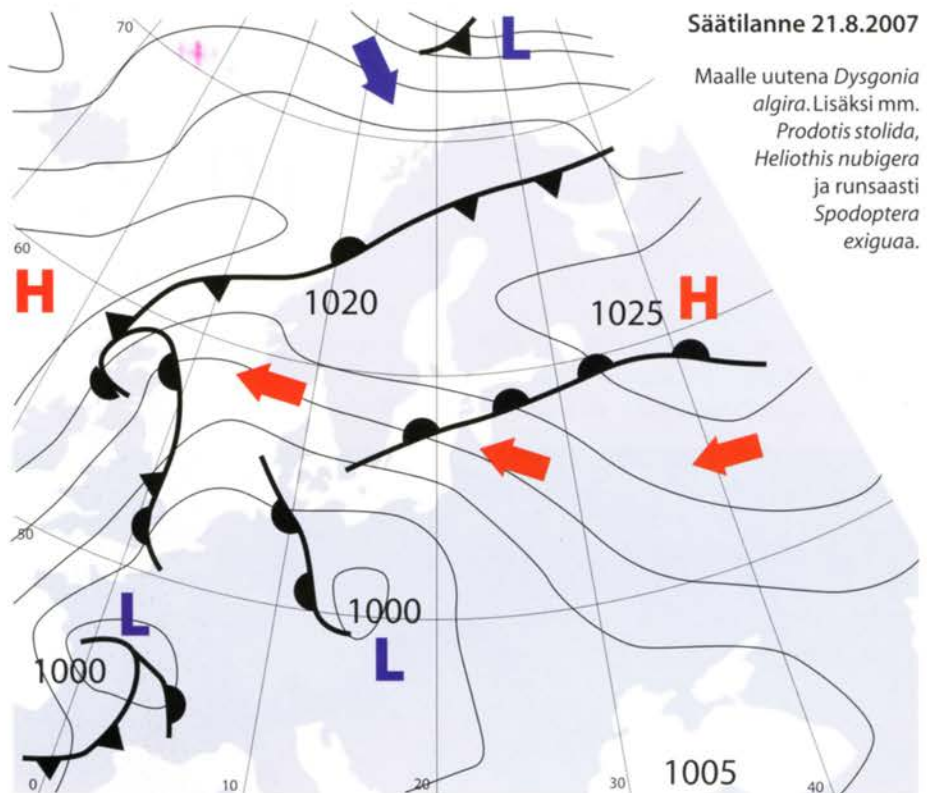
*Nomophila noctuella*: N Porvoo 27.9.–4.10.



Kartta 5.

#### Säätilanne 9.8.2005

*Hyles livornica* oli ensimmäisiä kaakon saapujia. Lähipäivinä lisäksi mm. *Acontia lucida*, *Heliothis maritima*, *Hoplodrina ambigua* ja maalle uutena *Eublemma parvum*.



Kartta 6.

#### Säätilanne 21.8.2007

Maalle uutena *Dysgonia algira*. Lisäksi mm. *Prodotis stolidia*, *Heliothis nubigera* ja runsaasti *Spodoptera exigua*.

*Agrius convolvuli*: Ab Karjalohja 21.9., N Hanko 30.9., Sb Iisalmi 3.10., Ta Kuusankoski 30.9.

*Orthonama obstipatum*: N Helsinki 19.9.–11.10.

*Nycteola asiatica*: Ka Virolahti 23.9.–13.10., N Helsinki 1.8.–8.10., 24.–30.9., 26.–29.9., 30.9.–2.10. ja 1.–

8.10., N Kirkkonummi 29.9.–13.10.2007.

*Eucarta virgo*: Ab Parainen 7.10.

*Helicoverpa armigera*: N Sipoo 18.9.–23.10.

*Xanthia ocellaris*: N Hanko 13.–25.9.

*Peridroma saucia*: N Helsinki 12.11.

*Agrotis ipsilon*: Kb Rääkkylä 4.10.

# Säännöllisesti Suomeen vaeltavat lajit

## Regular migrants

### *Plutella xylostella* (kaalikoi)

2006 oli *P. xylostella*lle poikkeuksellisen surkea, yhteensä havaintoja ilmoitettiin vain 199 yksilöstä. Havaintoja ei kertynyt kuin Lounais-Suomesta ja länsirannikolta, pohjoisin yksilö *Om* Luodosta. Ainoa Itä-Suomesta ilmoitettu havainto tehtiin 3.8.*Kb* Joensuussa. Ensimmäinen havainto oli toukokuun alusta 6.5. *N* Espoossa ja tämän jälkeen yksilöitä havaittiin epämääräisen yksittäin koko kesäkuun. Heinä- ja elokuun runsaimmat havainnot liittyivät kotimaiseen kantaan. Vuosi 2007 oli edellisestä vuodesta selvästi poikkeava. *P. xylostella* saapui Suomeen toukokuussa, runsaimmin touko- ja kesäkuun vaihteessa, jolloin yksilöitä ilmoitettiin *Ab* Dragsfjärdistä parin viikon ajalta yhteensä 1500 yksilöä. Yhteensä ilmoitettiin havaitun 4711 yksilöä vuonna 2007, jolloin lajia havaittiin edeltävästä vuodesta poiketen monin paikoin ja runsaana myös Itä-Suomessa (esim. *Kb* Tohmajärvi 1.6.–30.8.2007; 2000 exx.). Pohjoisimmat havainnot kirjattiin *Lkor* Sodankylässä, *Lkor* Inarissa ja *Le* Enontekiöllä. *P. xylostella* -havaintojen tulkinta on sikäli vaikeaa, että yksilömäärältään runsaana ja säännöllisenä vaeltajana se jää ymmärrettävästi helposti kirjaamatta. Vuosien 2006 ja 2007 välinen runsausero vaikuttaa kuitenkin todelliselta, vaikka edellä mainitut Dragsfjärdin ja Tohmajärven ”massailmoi-

tukset” jätettäisiin huomioimatta. Vähintään 10 yksilön ilmoituksia kertyi vuodelta 2007 18 kappaletta (16 % havainnoista, joissa yksilömäärä oli ilmoitettu), joista kuudessa tapauksessa yksilömäärä oli vähintään 100. Edellisenä vuotena yli 10 yksilön ilmoituksia oli vain 4 (11 %) ja enimmillään yksilöitä ilmoitettiin havaitun 49 yksilöä *Ab* Perniössä. Johtopäätöstä vuosien välisestä erosta tukee myös seuraava kasvatushavainto: vuonna 2006 *P. napi*n (lantuperhonen) kasvattaminen luonnonkasveilla ei tuottanut mitään ongelmia ja laajoista kasvatuksista kuoriutui vain joitain *P. xylostella* -yksilöitä, mutta 2007 kaikki oli toisin. Jo kesäkuussa monet ristikkukaiskasvustot olivat pahoin järsityn näköisiä ja *P. napi* -kasvatuksista kuoriutui satoja *P. xylostella* -yksilöitä (kasvatuslaboratorion ikkunat kauttaaltaan ruskeana) — loppukesästä monissa ristikkukaisissa ei ollut jäljellä yhtään lehteä (*P. Välimäki*, omat havainnot). Näkökulma *P. xylostellan* mahdollisesta talvehtimisestä aikuisena Suomessa (*J.-P. Kaitila*) luo aivan uutta mielenkiintoa lajin tarkkailuun. Kirjoittajat kannustavatkin ilmoittamaan erityisesti talven aikana tai hyvin aikaisin keväällä tehdyt havainnot erityisen tarkasti.

### *Pieris rapae* (naurisperhonen)

Havaintoja ilmoitettiin 92 yksilöstä vuodelta 2006. Ensimmäinen havainto tehtiin 8.5. *N* Kirkkonummella ja lisää yksilöitä havaittiin toukokuun lopulla ja kesäkuun puolivälissä. Suurin osa havainnoista keskittyi heinäkuun loppupuolelta elokuun puolivä-

liin jatkuneelle ajanjaksolle ja edusti kotimaassa syntynyttä kesäsupupolvea. Vuosi 2007 oli hyvin samankaltainen *P. rapae*n kannalta. Ensimmäinen yksilö havaittiin kuitenkin huomattavan aikaisin 15.4. *N* Espoossa, missä kausi myös päättyi 13.10. Ensimmäinen merkittävä *P. rapae* -vaellus ajoittui touko- ja kesäkuun taitteeseen ja näiden jälkeläiset muodostivat jälleen pääosan myöhemmistä havainnoista, jotka ajoittuivat edellisen vuoden tapaan. Viimeinen yksilö havaittiin 8.10. *N* Espoossa. Lajin esiintyminen rajoittui Etelä-Pohjanmaa-Pohjois-Karjala-linjalle, mutta yksittäinen yksilö havaittiin selvästi tätä pohjoisemana *Ks* Kuusamossa. Yllättävää oli, että havaintojen kokonaismäärä jäi vuonna 2007 (102 exx.) edellisvuoden tasolle. Ainakin *N* Hangossa *P. rapae*n kotimainen kesäpolvi oli paikoin jopa poikkeuksellisen runsas (16.–17.7. yhteensä yli 100 exx.), aivan yhtä runsas kuin *P. napi* (*P. Välimäki*, oma havainto).

### *Pieris brassicae* (kaaliperhonen)

Vuonna 2006 kaaliperhosesta ilmoitettiin yhteensä 312 yksilöä. Ensimmäinen kaaliperhonen havaittiin 17.5. *Ab* Turussa. Toukokuulta havaintoja oli yhteensä 4 yksilöä Uudeltamaalta ja Varsinais-Suomesta, mutta runsaammin laji vaelsi Suomeen kesäkuun puolivälissä vallinneen lounaisvirtauksen saattamana. Seuraavaksi yksilöitä havaittiin ajallisesti keskittyneesti heinäkuun alkupuolella, jälleen lounaisvirtauksen yhteydessä. Suurin yksilömäärä ajoittui heinä- ja elokuun vaihteen molemmin puolin ja samoin kuin *P. rapae*lla nämä koskevat suurelta osin kotimaassa kehittyneitä yksilöitä. Syyskuussa havaitut perhokset (viimeiset havainnot: *N* Vantaa ja *N* Espoo 24.9.) sen sijaan saattavat taas olla vaeltaneita, tai heinäkuussa vaeltaneiden jälkeläisiä. Kotimaisen kesäpolven jälkeläisiä nämä tuskin ovat, sillä heinäkuun loppupuolella, saati elokuussa, päivänpituus on jo selvästi kriittistä raja-arvoa lyhyempi, minkä johdosta suurin osa tällöin munituista yksilöistä kehittyi talvehtiviksi koteloiiksi suoran aikuistumisen sijaan (ks. Danks 1987 hyönteisten sukupolvisuuden määrittymisestä). Vuoden 2006 havainnot keskittyvät etelärannikolle ja läntiseen Suomeen, Päijänteen itäpuolelta ei ilmoitettu yhtään sisämaahavaintoa. Poikkeuksena edelliseen on *P. brassicae*n pohjoisuusennätys 20.6. *Li* Inarista. Länsirannikolla havaintoja kertyi aina *Om* Pyhäjoelle saakka. Vuosi 2007 oli pääpiirteissään edellisen vuoden kaltai-



Naurisperhosen (*Pieris rapae*) ensimmäisiä vaeltaneita yksilöitä havaittiin vuosina 2006–2007 jo huhtitoukokuussa. Lajin lento jatkui kahtena-kolmena sukupolvena aina lokakuun puoliväliin saakka.

nen (412 exx.), mutta lento oli selvemmin vain kaksihuippuinen. *P. brassicae* saapui pääasiassa touko- ja kesäkuun taitteessa lounaasta tai etelästä ja muodosti elokuussa lentäneen kesäukupolven, heinäkuulta ilmoitettiin vain yksittäisiä havaintoja (2006: 29 exx. vs. 2007: 6 exx.). Toinen ero vuosien välillä näkyi idempänä, missä *P. brassicae*ta havaittiin sisämaassakin vuonna 2007 (*Ta* Asikkala, *Sa* Ruokolahti, *Sa* Taipalsaari, *Kl* Parikkala).

### *Vanessa cardui* (ohdakeperhonen) (ks. myös infoboksi)

Vuoden 2006 ensimmäinen *V. cardui* havaittiin 13.6. *Ab* Turussa. Sen jälkeen lajia tavattiin kesäkuussa melko säännöllisesti heinäkuun alkuun mennessä yhteensä 21 yksilöä, pohjoisimmat *Obb* Simosta ja *Ks* Kuusamosta (oletettava I-polven havainto 2.7.). Kesäukupolven muodostaminen onnistui erittäin hyvin *Oba* Oulu – *Kb* Joensuu -linjan eteläpuolella, sillä heinäkuun puolivälin jälkeen *V. cardui*ta ilmoitettiin kaikkiaan 276 yksilöä koko vaelluksen kattaneelta alueelta, *Ks* Kuusamon yksittäishavainto mukaan lukien.

Vuosi 2007 oli edellisestä poikkeava. *V. cardui* saapui Suomeen pari viikkoa edellisvuotta aiemmin touko- ja kesäkuun taitteessa vallinneessa vaellustilanteessa, ensimmäinen havainto *Ka* Kotkassa 27.5. Ensihavainnon jälkeen laji levittyi hyvin nopeasti Pohjois-Pohjanmaalle, Pohjois-Karjalaan ja Pohjois-Savoon saakka (*N* Vantaa 28.5., *Ab* Turku 1.6., *Oa* Kurikka 3.6., *Oba* Oulu 7.6., *Kb* Joensuu 31.5., *Sb* Siilinjärvi 3.6.) ja lopulta läpi koko maan (*Ks* Kuusamo 4.7., *Li* Utsjoki 3.7.). Kesäkuun loppuun mennessä havaittujen yksilöiden lukumäärä oli vuonna 2006 selvästi alhaisempi kuin vuonna 2007 (21 vs. 574), minkä oletettiin heijastuvan myös kesäpolven lukumääräsuhteeseen. Toisin kuitenkin kävi — kesäpolven yksilöitä ilmoitettiin 2007 vähemmän (151 exx.) kuin vaeltaneita kevätpolven yksilöitä. Edeltävästä vuodesta poiketen, *V. cardui*n lisääntyminen epäonnistui pahoin, erityisesti Länsi-Suomessa. Kevätpolven yksilöitä kirjattiin Länsi-Suomessa *Ab* (46 havaintoa, 230 exx.), *St* (16, 54), *Oa* (5, 8), *Om* (3, 3) *Oba* (1, 3) ja vastaavat luvut kesäpolvesta olivat *Ab* (8, 19), *St* (2, 13), *Oa* (1, 1), *Om* (3, 3) ja *Oba* (0, 0). *V. cardui*n kannalta suosiollinen vuosi 2006 on jäänyt mieleen helpeisen lämpimänä ja kuivana, päinvastoin kuin vuosi 2007. Ilmeisesti poikkeuksellisen kylmä kesäkuu kasvatti toukkakuolleisuutta ja aiheutti kesäpolven epäonnistumisen.

### *Vanessa atalanta* (amiraali)

*V. atalantan* pääjoukko kulkeutui Suomeen samanaikaisesti edeltävän lajin kanssa kesäkuun puolivälin ja heinäkuun alun välisenä aikana vuonna 2006, mutta ensimmäiset yksilöt *Ta* Urjalasta, *Ta* Lopelta ja *N* Hangosta ilmoitettiin jo toukokuun lopun lounaisvirtauksen yhteydessä. Vaeltaneet perhoset levisivät Keski-Lappiin saakka, pohjoisimmat havainnot *Ks* Kuusamo 28.6. ja *Lkoc* Muonio 30.6. Heinäkuun alkuun mennessä havaittujen yksilöiden määrä (73 exx.) oli kolminkertainen *V. cardui*n vastaavaan verrattuna. Ainakin pääosin kotimainen *V. atalanta* -polvi lähti liikkeelle heinäkuun loppupuolella ja lajia ilmoitettiin havaitun talveen mennessä 2440 yksilöä, viimeiset yksilöt *N* Hangossa 15.10.–5.11. Loppukesän lento näytti jakaantuvan kahteen vaiheeseen, joiden huiput osuvat




suurin piirtein elokuun ja syyskuun puolivälien tienoille. Ehkä poikkeuksellisen edulliset olosuhteet vuonna 2006 mahdollistivat jopa toisen kotimaisen sukupolven kehittymisen vähintään osittaisena.

Vuonna 2007 *V. atalanta* vaelsi lähilajinsa kanssa samanaikaisesti toukokuun loppupuolella Suomeen, mutta edellisvuoden tapaan ensimmäiset yksilöt havaittiin ennen ensimmäisiä *V. cardui*-yksilöitä, tällä kertaa jo huhtikuussa (17.4.) *Ab* Turussa ja runsastuvasti toukokuun puolivälistä alkaen. *V. atalantan* levittäytyminen Suomessa noudatti myös lähilajinsa kaavaa — nopeasti Pohjois-Pohjanmaa — Pohjois-Karjala -linjalle, pohjoisimpana *Obb* Torniossa. Yksilöitä havaittiin heinäkuun alkuun mennessä yhteensä 598, mikä on huomattavasti enemmän kuin edellisena vuotena (72 exx.) ja vastaa tarkasti ilmoitettujen *V. cardui*-yksilöiden määrää (574 exx.). Olet-

## Ohdakeperhosia ryyni joukolla Suomeen alkukesällä 2007

Vuonna 2007 ohdakeperhosen (*Vanessa cardui*) alkukesän vaellus koko Suomen alueelle tapahtui lyhyessä ajassa jo toukokuun lopulta alkaen, yksilömäärien ollessa runsaita. Samoihin aikoihin vaelsi maahamme myös yleensä loppukesällä tunnetummin vaeltava *Agrotis ipsilon*-yökkönen.

Kartalle on merkittu ohdakeperhosen aikaisimmat havaintopäivämäärät Suomen eri osissa vuonna 2007.

-  = jakso 27.-31.5.2007
-  = jakso 1.6.-3.6.2007
-  = jakso 4.6.2007 >



tavat kevätpolven *V. cardui* -yksilöt tuottivat 0,3 yksilöä seuraavaan sukupolveen epäonnistuneensa kesäsukupolven tuottamisessa vuonna 2007. *V. atalantan* kohdalla vastaava luku oli 3,8, sillä heinäkuun puolivälistä talveen *V. atalantaa* ilmoitettiin havaitun yhteensä 2228 yksilöä, joista pohjoisin *Ks* Kuusamossa ja viimeisin 7.10 *N* Vantaalla. *V. atalanta* onnistui siis vähintään kohtuullisesti kesäpolven tuottamisessa vuonna 2007, mutta missään nimessä silläkään ei mennyt yhtä hyvin kuin vuotta aiemmin, jolloin kevätpolven yksilöt tuottivat 25–32 kertaa itseään enemmän yksilöitä talvehtivaan polveen riippuen siitä, lasketaanko vuoden 2006 loppukesän havainnot kuuluvaksi yhteen vai kahteen lisäsukupolveen. Joka tapauksessa vaikuttaa siltä, että vuonna 2007 vallinneet viileät ja sateiset jaksot eivät vaikuttaneet *V. atalantan* yhtä voimakkaasti kuin *V. carduihin*.

### *Agrius convolvuli* (kiertokiitäjä)

*A. convolvuliä* tavattiin jo totutusti suhteellisen runsaasti pitkien eteläistä Suomea. Vuosien 2006 ja 2007 välillä ei ollut eroja yksilömäärissä (2006: 102 exx., 2007: 101 exx.) eikä havaintojen jakautumisessa kesän edistymisen suhteen. *A. convolvuli*-havainnot runsastuvat elokuun alkupuoliskolla ja jatkuvat lokakuun alkupuolelle huipun osuessa elokuun ja syyskuun puoliväliin. Aikaisin havainto tarkastelujaksolla tehtiin *Ka* Virolahdella 2.–5.7.2006 ja myöhäisin *Sb* Iisalmella 3.10.2007 (*AI* Föglö 5.10.2006; T. Mutanen, suull. tieto), pohjoisin havainto *Oba* Oulussa 08.2006. Vuosien 2006–2007 suurinta mielenkiintoa herättäneet havainnot ilmoitettiin *Ab* Korpooosta, mistä löytyi seitsemän toukkaa lokakuussa 2006. *A. convolvuli* elää Suomesakin paikoin runsailla kierroilla (*Convolvulus* spp. ja *Calystegia* spp.) ja talvehtii ulkomailla kotelona (Marttila ym. 1996) — onko varma ettei toisinaan myös Suomessa?



Gammayökkönen (*Autographa gamma*) tulee huonosti syötti- ja valopyydyksiin, joten ilmoitetut yksilömäärät jäävät usein huomattavasti todellisia pienemmiksi. Kukilla laji on ahkera vierailija.

### *Autographa gamma* (gammayökkönen)

*A. gammaa* ilmoitettiin vuodelta 2006 yhteensä 800 yksilöä, joista pohjoisimmat *Obb* Torniossa ja *Ks* Kuusamosta. Vuonna 2007 ilmoitettujen yksilöiden määrä jäi 351, joista pohjoisin *Sb* Iisalmelta. Käsiteltävät vuodet olivat yksilömääräeron lisäksi erilaisia havaintojen ajallisen jakautumisen suhteen. Edeltävä vuosi oli hyvä, kun taas vuosi 2007 oli korkeintaan keskinkertainen *A. gamma* -vuosi. Kumpanakin vuotena *A. gamma* ilmaantui Suomeen toukokuun loppuun ja viimeiset yksilöt havaittiin lokakuun alkupuolella (2006: *N* Siuntio 8.10., 2007: *Sa* Enonkoski 1.–4.10.). Erot ajallisessa jakautumisessa näkyvätkin ääripäivämäärien väliin jäävällä jaksolla. Vuonna 2007 kesäkuulle ei osunut merkittäviä vaellussaita, jolloin vaeltaneita kevätyksilöitä ja heinäkuun lopulla kuoriutuneita sekä elokuun vaelluksissa saapuneita kesäsukupolven yksilöitä koskevien havaintojen väliin jää selvä tauko, mistä seuraa selvästi kaksihuippuinen havaintojakauma. Huiput osuivat kesäkuun alkuun ja elokuun puoliväliin. Vuonna 2006 toukokuun lopun vaellusta seurasi voimakkaampi kesäkuun puolivälistä kuun loppuun jatkunut vaellustilanne, mikä toi *A. gamma* -yksilöitä lisää. Tämän vaelluksen johdosta vuoden 2006 havainnot jakautuivat tasaisesti koko kesälle, eikä selvää huipukkuutta jakaumassa ole nähtävissä. Samalla kesäkuun vaellus ja näiden jälkeläiset selittävät pitkälti sen, miksi yksilöitä ylipäätään havaittiin enemmän vuonna 2006.

### *Phlogophora meticulosa* (hammasyökkönen)

*P. meticulosa* on aikuistalvehtija, jonka havaittu Ruotsissa ainakin yrittävän talvehtimistä, joskaan onnistumisesta ei ole takeita (Mutanen ym. 2007). Suomessa onnistunut talvehtiminen on vielä epätodennäköisempää ja yleensä kevään ensimmäiset yksilöt liittyvät selviin vaellustilanteisiin, kuten nytkin. Vuonna 2006 *P. meticulosaa* ilmoitettiin yhteensä vain 39 yksilöä, joista ensimmäiset poikkeuksellisesti vasta heinäkuussa *Ab* Pohjassa 8.7. ja *N* Porvoossa 20.–27.7. Loput yksilöt havaittiin syyskuun lopulta lokakuun puoliväliin vaellustilanteissa, pohjoisin havainto *Oa* Ilmajoelta. Kotimaista kantaa *L. meticulosalla* ei välttämättä ollut lainkaan. Vuosi 2007 oli vaihteeksi parempi, sillä havaintoja ilmoitettiin yhteensä 451 yksilöstä (yli kymmenen kertaa edeltävää vuotta enemmän!), joista 95 toukokuun puoliväliin ja lopun vaellustilanteissa. Ensimmäinen havainto kirjattiin *Ab*

Dragsfjärdissä 16.5. Touko- ja kesäkuun vaihteen vaellus ulottui pitkälle sisämaahan ja pohjoiseen (*Ta* Valkeakoski 1.–7.6., *Ta* Asikkala 5.6., *Sa* Lappeenranta 14.6. ja *Oa* Kristiinankaupunki 1.6.). Myös uuden sukupolven tuottaminen onnistui, sillä talvehtivan polvea ilmoitettiin elokuun puolivälistä marraskuun puoliväliin kaikkiaan 356 yksilöä. Tosin on muistettava, että osa näistäkin havainnoista koskee elokuun puolivälin sekä syys- ja lokakuun taiteessa vaeltaneita yksilöitä. Joka tapauksessa vaikuttaa, että *P. meticulosa* pystyi lisääntymään etelärannikon lisäksi sekä Etelä-Pohjanmaalla että sisämaassa, sillä syksyiset havainnot *Oa* Kristiinankaupungissa (7.–9.9.), *Oa* Seinäjoella (3.–7.9.), *Ta* Kuusankoskella (2.–6.9.) ja *Ta* Valkeakoskella (8.–18.9.) eivät ajallisesti sovi vallinneisiin vaellustilanteisiin. Edelleenkin talvehtineita yksilöitä ei havaittu kuin vaellusten yhteydessä.

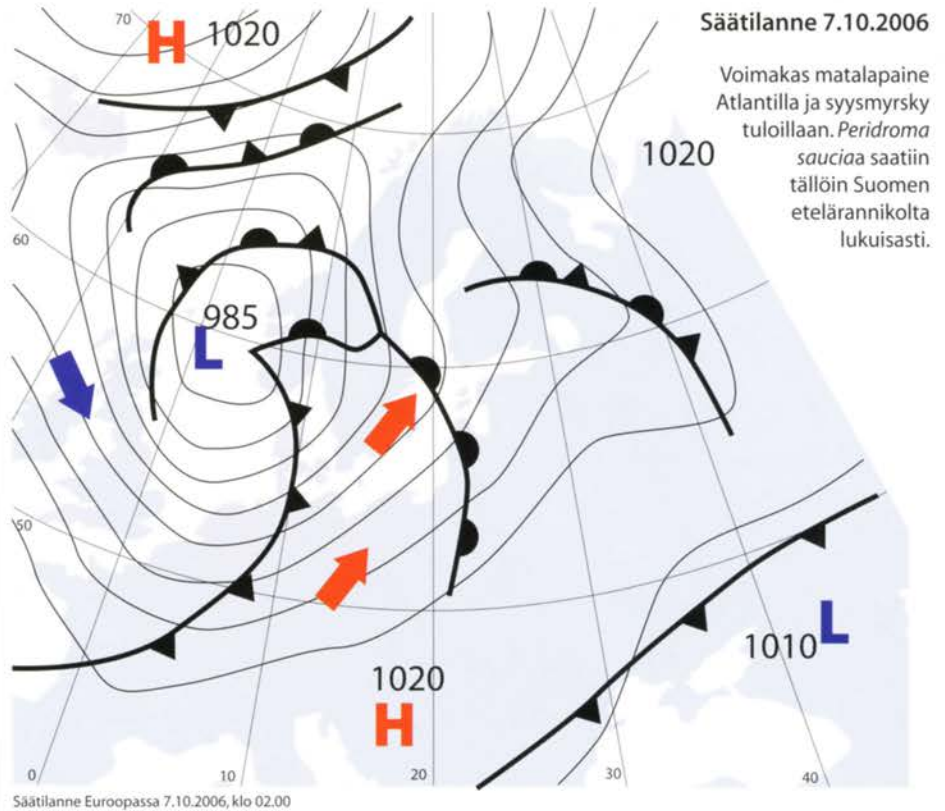
### *Peridroma saucia* (helmiäismaayökkönen) ks. myös kartta 7.

*P. saucian* asema on 2000-luvulla ollut muuttumassa satunnaisharhailijasta enemmän tai vähemmän säännölliseksi syysvaeltajaksi. Vuonna 2006 laji (tai perhostajat) löi(vät) tilastot uusiksi, sillä yksilöitä havaittiin kaikkiaan 38 kappaletta tasaisesti etelärannikolla *Ka* Virolahdelta *Ab* Dragsfjärdiin. Lajin aseman muutos koki takapakkia vuonna 2007, jolloin havaittiin vain kaksi yksilöä — molemmat *N* Helsingissä. Vuoden 2007 loppusyksyn vaellustilanteissa ilmapirtaukset kiertyivät kaakon kautta lukuun ottamatta lyhyttä lähivaellusmahdollisuutta syyskuun lopussa. *P. saucia* on levinneisyydeltään Euroopassa Atlanto-Mediterranean eli vakinainen esiintyminen keskittyy Länsi-Eurooppaan ja Välimeren alueelle, joskin vaeltajana sitä on tavattu kaikkialla Euroopassa (Fibiger 1993). Johdonmukaisesti esim. vuoden 2005 *P. saucia*-havainnot liittyivät lounaan- ja etelänpuoleisiin virtauksiin, jotka saivat alkunsa Välimereltä (Mutanen ym. 2007). Vuoden 2006 yksilöt havaittiin syyskuun lopun ja lokakuun alun lounaisvirtausten aikaan, joista etenkin edeltävä Espanjasta lähtöisin olevana oli erinomainen *P. saucian* kannalta. Koska vaellusten lähtöalueet ovat hyvin satunnaisia, *P. saucia* ei todennäköisesti tule lähitulevaisuudessa olemaan kovin vakinainen syysvieras Suomessa.

### *Agrotis ipsilon* (vaelluskatko-yökkönen)

Vuonna 2006 havaintoja ilmoitettiin 120 yksilöstä. Ensimmäinen *A. ipsilon* havait-

tiin aikavälillä 13.–22.8. U Sipoossa. Lähes kaikki loput havainnot olivat syyskuun lopulta ja lokakuulta ja keskittyivät rannikolle. Ainoat sisämaahavainnot ilmoitettiin Sa Lappeenrannasta, Ta Hattulasta ja pohjoisimmillaan Oa Ilmajoelta. Vuonna 2007 havaittujen yksilöiden lukumäärä (333 exx.) oli lähes kolmikertainen edeltävään vuoteen verrattuna. Lisäksi yksilöiden maantieteellinen ja ajallinen jakautuminen poikkesi kokolaiilla vuosien välillä. Ensimmäiset yksilöt havaittiin jo toukokuun puolivälissä (N Porvoo 11.–17.5.) ja laajemmin A. *ipsilon* vaelsi Suomeen touko- ja kesäkuun vaihteen vaellustilanteessa. Suurin osa yksilöistä havaittiin elokuun vaellustilanteiden yhteydessä, mutta osa näistä havainnoista koskee kotimaassa syntyneitä yksilöitä. Toisaalta havaintojakauma elokuulta on selvästi kaksihuippuinen, kuten vaellustilannekin. Viimeinen yksilö havaittiin Ab Dragsfjärdissä 14.–27.10 (Ab Korppoo 21.10.; T. Mutanen, suull. tieto). Sisämaahavainnoita kertyi edellisvuotta selvästi laajemmalla alueella, kuudesta maakunnasta (Ta, Sa, Oa, Kl, Kb, Sb), joista pohjoisin Sb Siilinjärveltä. Kaikki havainnot mukaan lukien pohjoisin havainto ilmoitettiin Om Lohtajalta.



**Kartta 7.** Helmiäismaayökkönen (*Peridroma saucia*) vaeltaa Pohjois-Eurooppaan usein myöhäissyksyllä lounaispuhurien mukana. Etelä-Euroopassa lajin tiedetään lentävän yleisesti vielä joului-tammikuussa ja myös viileinä öinä. 7.10.2006 kaltaisten säätilanteiden yhteydessä maastamme on saatu myös esimerkiksi vaeltavia *Chesias legatella* -mittaria ja *Conistra erythrocephala* -yökköstä.

## Lähteet

- Ahola, M. & Silvonen, K. 2005: Pohjoisen Euroopan yökkösten Toukat, Osa 1 — KuvaSeppälä-yhtiöt Oy, Vammalan kirjapaino Oy, 657 s.
- Anderberg, A. 2008: Den virtuella floran [www-dokumentti]. Päivitetty 8.12.1999. [viitattu 13.1.2008]. <http://linnaeus.nrm.se/flora/di/ranucula/aconi/aconylc.html>
- Danks, H.V. 1987: Insect dormancy: an ecological perspective. — Biological Survey of Canada, Ottawa.
- Fauna Europaea Web Service 2008: Fauna europaea v. 1.3 — [www-dokumentti]. Päivitetty 19.4.2007 [viitattu 8.12.2007]. <http://www.faunaeur.org/>
- Fibiger, M. 1993: Noctuidae Europaea, Vol. 2: Noctuidae II. — Entomological Press, Sorø. 230 s.
- Franzén, M. & Johannesson, M. 2005: Interesting Macrolepidoptera findings in Sweden 2004. — Entomologisk Tidskrift 126(1/2): 55–70.
- Goater, B., Ronkay, L. & Fibiger, M. 2003: Noctuidae Europaea, Vol 10: Catocalinae & Plusiinae. — Entomological Press, Sorø. 452 s.
- Gorbunov, P. 2001: The butterflies of Russia: classification, genitalia, keys for identification (Lepidoptera: Hesperioidea and Papilionoidea). Ekaterinburg. 320 s.
- Gustafsson, B. 2006: Svenska fjärilar (Lepidoptera) [www-dokumentti]. Päivitetty 9.1.2006 [viitattu 9.12.2007]. [http://www2.nrm.se/en/svenska\\_fjarilar/svenska\\_fjarilar.html](http://www2.nrm.se/en/svenska_fjarilar/svenska_fjarilar.html)
- Hacker, H., Ronkay, L. & Hreblay, M. 2002: Noctuidae Europaea, Vol. 4: Hadeninae I. — Entomological Press, Sorø. 419 s.
- Hausmann, A. 2004: The Geometric Moths of Europe, Vol 2: Sterrhinae. — Apollo Books, Stenstrup. 600 s.
- Huldén, A., Albrecht, A., Itäemies, J., Malinen, P. & Wettenhovi, J. 2000: Suomen suurperhosatlas. — Suomen Perhostutkijain Seura, Viestipaino Oy.

- Hämet-Ahti, L., Suominen, J., Ulvinen, T., Uotila, P. & Vuokko, S. 1984: Retkeilykasvio. — Suomen luonnonsuojelun tuki Oy, Helsinki.
- Ivinskis, P. 2004: Lepidoptera of Lithuania, Annotated catalogue. — Institute of ecology of Vilnius University, Vilnius. 379 s.
- Jürivete, U., Kaitila, J., Keskkula, T., Nupponen, K., Viidalepp, J. & Üunap, E. 2000: Eesti Liblikad Kataloog. Estonian Lepidoptera Catalogue. — Eesti Lepidopteroloogide Selts, Tallinn. 151 s.
- Kaitila, J.-P. & Saarinen, K. 2008: Muita päiväperhoshavainnoita kesältä 2007. — Baptria 33: 37–38.
- Kononen, M. 1939: *Erebia euryale* Esp. ssp. — *euryaloides* Tengstr. (Lep., Satyridae) löydetty Suomesta (...in Finland gefunden). — Annales Entomologici Fennici 5(3): 238–239.
- Kämäräinen, T. 2008: Suurperhoskerääjäinseura - Perhoshavainnot [www-dokumentti]. Päivitetty 29.12.2007 [viitattu 7.1.2008]. <http://www.elisanet.fi/perhoskerääjäinseura/>
- Marttila, O. 2005: Suomen Päiväperhokset Elinympäristössään. — Auris, Rauha. 272 s.
- Marttila, O., Saarinen, K., Haahtela, T. & Pajari, M. 1996: Suomen kiitäjät ja kehräjät. — Kirjayhtymä Oy, Helsinki. 384 s.
- Mikkola, K. & Jalas, I. 1977: Suomen Perhoset, Yökköset 1. — Otava, Helsinki. 256 s.
- Mikkola, K. & Jalas, I. 1979: Suomen Perhoset, Yökköset 2. — Otava, Helsinki. 304 s.
- Mikkola, K., Jalas, I. & Peltonen, O. 1985: Suomen mittarit 1. — Suomen Perhostutkijain Seura, Tampere. 260 s.
- Mikkola, K., Jalas, I. & Peltonen, O. 1989: Suomen mittarit 2. — Suomen Perhostutkijain Seura, Hanko. 280 s.
- Mironov, V. 2003: The Geometric Moths of Europe, Vol 4: Larentiinae II (Perizomini and Eupithecini). — Apollo Books, Stenstrup. 464 s.
- Mutanen, T. 2008: Perhoshavainnoita Enontekiöltä elokuussa 2007 — Paljakajuuriperhosen (*Hepialus fuscoargenteus* Bang-Haas, 1927) parveilu. — Baptria 33: 5.

- Mutanen, T., Kaitila, J.-P. & Välimäki, P. 2007: Huomionarvoiset suurperhoshavainnot ja vaelluskatsaus 2005. — Baptria 32: 40–67.
- Nupponen, K. & Fibiger, M. 2002: Contribution to the knowledge of the fauna of Bombyces, Sphingines and Noctuidae of the southern Ural mountains, with description of a new *Dichagyris* (Lepidoptera: Lasiocampidae, Endromidae, Saturniidae, Sphingidae, Notodontidae, Noctuidae, Pantheidae, Lymantriidae, Nolidae, Arctiidae). — Phegea 30: 121–184.
- Rakosy, L. 1996: Die Noctuiden Rumäniens (Lepidoptera: Noctuidae). Stappia 46. Linz. 648 s.
- Ronkay, G. & Ronkay, L. 1994: Noctuidae Europaea, Vol 6: Cuculliinae I. — Entomological Press, Sorø. 282 s.
- Saarinen, K. 2008: Valtakunnallinen päiväperhosseura 2007. — Baptria 33: 26–33.
- Sihvonen, P. & Heikkilä, M. 2007: 15th European Congress of Lepidopterology (Berliini, 2007). — Baptria 32: 87–89.
- Skou, P. 1991: Nordens Ugler. Danmarks Dyreliv Bind 5. — Apollo Books, Stenstrup. 566 s.
- Tolman, T. & Levington, R. 1997: Butterflies of Britain and Europe. — Harper & Collins, London. 320 s.
- Tuzov, V., Bogdanov, P., Devyatkin, A., Kaabak, L., Korolev, V., Murzin, V., Samodurov, G. & Tarasov, E. 1997: Guide to the butterflies of Russia and adjacent territories (Lepidoptera, Rhopalocera). — Vol. 1. Hesperioidea, Papilionoidea, Pieridae, Satyridae. — Pensoft, Sofia/Moscow. 480 s.
- Viidalepp, J. & Mikkola, K. 2007: The distress of northern Lepidoptera: retreat in Estonia — a consequence of climate change. — Baptria 32: 90–99.

- s. 43 Pääkirjoitus
- s. 44 Uutisia ja tiedotuksia
- s. 45 Suurperhoshavainnot ja vaelluskatsaus 2006–2007 Välimäki P., Pöykkö H., Kaitila J.-P. & Kullberg J.
- 47 — Maalle uudet suurperhoslajit
- 55 — Suomalaiset patinayökköset *Euchalcia modestoides* ja *E. variabilis* ovat varmimmin havaittavissa toukkana (Lehto T., Soininmäki M. & Öberg L.)
- 59 — Kokemuksia *Cleorodes lichenarius* -kasvatuksista (Pöykkö H.)
- 66 — Tuloksia SPS:n seurantalajeista (Välimäki P.)
- 68 — Huomionarvoiset vaellustilanteet vuosina 2006–2007
- s. 80 Baptria vinkki: Eksotiikkaa Virossa, milloin Suomessa? Haverinen R. & Lehto T.

## Baptria VINKKI

Kirjoittajien sähköpostit: r.haverinen@luukku.com ja timo.t.lehto@welho.com

### Eksotiikkaa Virossa, milloin Suomessa?

Jos uusien lajien metsästys rupeaa takkua-maan, miten olisi etsiä Suomelle kokonaan uusi heimo? Alla vinkkejä uuden heimon metsästämiseksi Suomesta.

Epilemidae-heimo on laajalle levinnyt lähinnä trooppisilla ja subtrooppisilla alueilla. Heimon lajeista *Eversmannia exornata* (Eversmann, 1837) on ainoa länsipalearktisella alueella esiintyvä. Lajin levinneisyys kattaa laajan osan Siperiasta, mutta myös euroopanpuoleisia osia Venäjältä. Havaintoja lajista on tehty muun muassa Venäjän Kazanin, Tomskin ja Novosibirskin alueilta.

Viime vuosikymmeninä lajia on tavattu lukuisista paikoista Moskovan, Ryazanin, Ivanovon, Bryanskin sekä Tulan alueilta — koko ajan siis lännempää. Vuonna 2001 laji havaittiin jo Latviasta, josta tämän jälkeen samalta alueelta on vuosittain havaittu kymmeniä yksilöitä. Nocturna-yöperhostutkimuksissa laji on havaittu Venäjältä hyvin läheltä Viron rajaa. Runsaiden havaintojen alueet ovat jo muutaman sadan kilometrin päässä Suomen rajasta itään (Lundsten, K.-E.,

suullinen tieto).

Viime vuodelta 2007 on lisäksi havaintoja Virossa, Piusa-joen varrelta kahdesta eri paikasta. Yhteensä kolme yksilöä saatiin kaikki kesäkuun viime kolmannekselta.

Viron, kuten myös monen muun esiintymispaikan yhteinen piirre on kosteus ja viileys. Esiintymispaikat ovat lähes järjestäin alavia ja yöllä viileitä runsaan pajukon tyrehdyttämiä kosteikkoja, joki- tai purovarsia — paikkoja joissa kerätään tunnetusti vähän. Yksilöitä on pyydystetty hätistelemällä lentoa pajukoista, mutta esimerkiksi Viron yksilöt on saatu valolta.

Ulkonäöltään tämä mittarimainen perhonen on helppo tuntea. Sen siipiväli on noin 20 mm ja väritykseltään silkinvalkeita siipiä peittää reunoissa aaltoilevat suklaanruskean läikät. Lisäksi etusiiven kärjissä on vahva mustanruskea kärkikuvio ja takasiipien reunat ovat selkeästi aaltoilevia — tuntomerkkejä jotka auttavat siis kulu-neemmankin yksilön tunnistamisessa. Lepoasennossaan perhonen istuu tunnusomaisesti siivet levällään, takasiivet erikoisesti roikkuen.

Toukan ravintokasvista ei ole varmuutta,

mutta mesiangervo (*Filipendula ulmaria*) ja pajut (*Salix*) ovat esiintyneet perhosen havaintopaikoilla runsaina, kuten myös toisaalta monet sarat ja kosteikkojen ruohot.

Lajin voimakkaasta levittäytymisestä ja runsastumisesta johtuen voisi olettaa, että pian laji on myös Suomessa, ellei jo ole?

Risto Haverinen & Timo Lehto

Internet-lähde:  
<http://pisum.bionet.nsc.ru/kosterin/epipl.htm>



*Eversmannia exornata* (Estonia, 20-26.6.2007)